

POJMOVNIK

*Institucije, politike
i proširenje
Europske unije*

**EUROPEAN
COMMISSION**

POJMOVNIK

*Institucije, politike
i proširenje
Europske unije*

Ova je publikacija objavljena na svim službenim jezicima Europske Unije: danskom, nizozemskom, engleskom, finskom, francuskom, njemačkom, grčkom, talijanskom, portugalskom, španjolskom i švedskom.

Europska komisija

Opća uprava za obrazovanje i kulturu,
Jedinica za publikacije, Rue de la Loi/ Wetstraat 200, B-1049 Bruxelles

Rukopis ažuriran u svibnju 2003.

Korice: Fotostock

Brojne druge informacije o Europskoj uniji mogu se naći na Internetu.
Dostupne su preko poslužitelja Europa (HtmlResAnchor <http://europa.eu.int>).

Podaci za katalogiziranje nalaze se na kraju ove publikacije.

Luxembourg: Ured za službene publikacije Europskih zajednica, 2000.

ISBN ISBN 92-894-5699-X

© Europske zajednice, 1999.
Reprodukcija dozvoljena, pod uvjetom da se navede izvor.
Delegacija Europske komisije u Republici Hrvatskoj

Tiskano u Hrvatskoj
Tisak: Tiskara Puljko, Zagreb

TISKANO NA BIJELOM PAPIRU BEZ KLORA.

Predgovor

Ova publikacija predstavlja ažuriranu verziju prethodnog izdanja »Pojmovnik: *reforma Europske unije u 150 definicija*« čije je prvo izdanje tiskano 1997. godine.

Ažurirane definicije sadržane u ovoj publikaciji dostupne su preko SCADPlus-ovih internetskih stranica kojima se može pristupiti preko poslužitelja Europa na sljedećoj adresi: <http://europa.eu.int/scadplus/>.

Ovaj dokument nije iscrpan što se tiče definicija ili informacija. On je informativno sredstvo za koje se Europska komisija ne može smatrati odgovornom.

Kazalo

A

- Agencije Europske unije (European Union agencies) 11
- Agenda 2000 12
- Arhitektura Europe (Architecture of Europe) 12
- Audiovizualna politika Zajednice (Audiovisual) 13

B

- Bijela knjiga (White Paper) 13
- Bilateralna međuvladina konferencija (EU-država podnositeljica zahtjeva za članstvo) – Bilateral Intergovernmental Conference (EU-Applicant countries) 14
- Bliskija suradnja (Closer cooperation) 14
- Borba protiv međunarodnog organiziranog kriminala (Fight against international organized crime) 15
- Borba protiv narkotika (Fight against drugs) 16
- Borba protiv prevare (Fight against fraud) 16
- Borba protiv rasizma i ksenofobije (Fight against racism and xenophobia) 17
- Borba protiv terorizma (Fight against terrorism) 17

C

- Carinska unija (Customs union) 18
- Ciljevi 1, 2 i 3 (Objectives 1, 2 and 3) 18
- Coreper 19
- COREU (CORrespondance Européenne) 19

D

- Deklaracija (CFSP) – Declaration (CFSP) 20
- Deklaracija iz Laekena (Laeken Declaration) 20
- Države podnositeljice zahtjeva za članstvo (Applicant countries) 20
- Državljanstvo u Uniji (Citizenship of the Union) 21
- Državna pomoć (State aid) 21
- Dvostruka većina (Double majority) 21

E

- eEurope 22
- Ekonomska i monetarna unija (Economic and Monetary Union) 23
- Energija (Energy) 24
- Eurocorps 24
- EUROFOR/EUROMARFOR 24
- Europa »à la carte« (Europe »à la carte«) 25
- Europa »s više brzina« (»Multi-speed« Europe) 25
- Europa »varijabilne geometrije« (»Variable-geometry« Europe) 25
- Europol (Europski policijski ured) – European Police Office 25
- Europska investicijska banka (EIB) – European Investment Bank (EIB) 26
- Europska komisija (European Commission) 26

• Europska konferencija (European Conference)	26
• Europska konvencija (European Convention)	27
• Europska konvencija o ljudskim pravima (European Convention on Human Rights - ECHR)	27
• Europska politička suradnja (European Political Cooperation – EPC)	28
• Europska sigurnosna i obrambena politika (European Security and Defence Policy - ESDP)	28
• Europska središnja banka (ESB) – European Central Bank (ECB)	29
• Europska strategija zapošljavanja (European Employment Strategy – EES)	29
• Europska sudska mreža za kaznena pitanja (European Judicial Network in Criminal Matters – EJNI)	29
• Europski gospodarski i socijalni odbor (European Economic and Social Committee – EESC)	30
• Europski nalog za uhićenje (European arrest warrant)	30
• Europski parlament (European Parliament)	30
• Europski sigurnosni i obrambeni identitet (European security and defence identity)	31
• Europski sporazum (Europe agreement)	32
• Europski sud revizora (Europe Court of Auditors)	32
• Europsko istraživačko područje (European Research Area – ERA)	32
• Europsko vijeće (European Council)	33
F	
• Financijska perspektiva za razdoblje 2000.-2006. (Financial perspective 2000-2006)	33
G	
• Genetski modificirani organizmi (GMO) – Genetically modified organisms (GMOs)	34
• Glava V. Ugovora o EU-u (CFSP) – Title V of the EU Treaty (CFSP)	34
• Glava VI. Ugovora o EU-u (Title VI of the EU Treaty)	34
• Globalizacija gospodarstva (Globalization of the economy)	35
• Gospodarska i socijalna kohezija (Economic and social cohesion)	35
• Gospodarska politika (Economic policy)	36
H	
• Hijerarhija akata Zajednice (hijerarhija normi) – Hierarchy of Community acts (hierarchy of norms)	36
• Humanitarna pomoć (Humanitarian aid)	37
I	
• Informatičko društvo (Information society)	37
• Institucionalna ravnoteža (Institutional balance)	38
• Intelektualno vlasništvo (Intellectual property)	38
• Istraživanje i razvoj (Research and development)	39
J	
• Jasnoća Ugovora (pojednostavljanje Ugovora) – Clarification of the Treaties (simplification of the Treaties)	39
• Javne usluge (Public service)	40
• Javno zdravlje (Public health)	40
• Jedinica za planiranje i rano upozorenje (Planning and Early Warning Unit)	40

• Jedinostveni institucionalni okvir (Single institutional framework)	41
• Jednak tretman za muškarce i žene (Equal treatment for men and women)	41
• Jednake mogućnosti (Equal opportunities)	41
• Jednoglasnost (Unanimity)	42
• Jednoobrazni postupak izbora (Uniform electoral procedure)	42

K

• Klasifikacija rashoda (Classification of expenditure)	43
• Klauzula o suspenziji (Suspension clause)	43
• Kolektivna obrana (Collective defence)	43
• Komitologija (Comitology)	43
• Kompromis iz Ioannine (Ioannina compromise)	44
• Kompromis iz Luxembourga (Luxembourg compromise)	45
• Komunitizacija (Communitisation)	45
• Koncentracija (Concentration)	45
• Koncentrični krugovi (Concentric circles)	46
• Konkurencija (Competition)	46
• Konkurentnost (Competitiveness)	46
• Konsolidacija zakonodavstva – formalna/slужbena (Consolidation of legislation – formal/official)	47
• Konsolidacija zakonodavstva – neformalna/deklarativna (Consolidation of legislation – informal/declaratory)	47
• Konstituiranje pravne stečevine Zajednice (Incorporation of the Community acquis)	47
• Konvencija (Glava VI. Ugovora o EU-u) – Convention (Title VI of the EU Treaty)	48
• Kriteriji približavanja (Convergence criteria)	48
• Kriteriji za pristupanje (Kopenhagenski kriteriji) – Accession criteria (Copenhagen criteria)	48
• Kultura (Culture)	49
• Kvalificirana većina (Qualified majority)	49

Lj

• Ljudska prava (Human rights)	50
--------------------------------	----

M

• Međuvladina konferencija (Intergovernmental conference -IGC)	51
• Metoda Zajednice i međuvladina metoda (Community and intergovernmental methods)	52
• Mjere za borbu protiv pranja novca (Measures to combat money laundering)	52
• Monetarna politika (Monetary policy)	52
• »Most« Zajednice (Glava VI. Ugovora o EU-u) – Community »bridge« (Title VI of the EU Treaty)	53

N

• Nacionalni parlamenti (National parliaments)	53
• Načelo nediskriminacije (Non-discrimination principle)	54
• Načelo opreza (Precautionary principle)	54
• Nadziranje primjene zakona Zajednice (Monitoring the application of Community law)	54
• Najudaljenije regije (Outermost regions)	55
• Najuži krug (Hard core)	55

- NATO (North Atlantic Treaty Organization – Sjevernoatlantski savez) 55
- Nedostatak demokracije (Democratic deficit) 56
- »Novi izgled« NATO-a (»New look« NATO)

O

- Obrazovanje, strukovno osposobljavanje i mladež (Education, vocational training and youth) 56
- Odbor iz Članka 36. Ugovora o EU-u (Article 36 Committee of the EU Treaty) 57
- Odbor regija (Committee of Regions – CoR) 57
- Odbor za politiku i sigurnost (Political and Security Committee - PSC) 58
- Odbor za pomirenje (Conciliation Committee) 58
- Odbor za zapošljavanje (Employment Committee) 58
- Odbori i radne skupine (Committees and working parties) 58
- Odluka i okvirna odluka (Glava VI. Ugovora o EU-u) – Decision and framework decision (Title VI of the EU Treaty) 59
- Održivi razvoj (Sustainable development) 59
- Ograđivanje (Opting out) 60
- Okoliš (Environment) 60
- OLAF (Europski ured za borbu protiv prevare) – European Anti-fraud Office 60
- Ombudsman 61
- Oporezivanje (Taxation) 61
- Osnažena kvalificirana većina (Reinforced qualified majority) 62
- Ovlasti Zajednice (Community powers) 62

P

- Pakt o stabilnosti i rastu (Stability and Growth Pact) 62
- Parlamentarni odbori (Parliamentary committees) 63
- Peticije (Petitions) 63
- Pojednostavljanje zakonodavstva (Simplification of legislation) 64
- Politički program Europske unije (Political agenda of the European Union) 64
- Politika za poduzeća (Enterprise policy) 64
- Pomoć za razvoj (Development aid) 65
- Ponderiranje glasova u Vijeću (Weighting of votes in the Council) 65
- Povelja o javnim uslugama (Public service charter) 66
- Povelja o temeljnim pravima (Charter of Fundamental Rights) 66
- Potvrda Europske komisije (Confirmation of the European Commission) 66
- Pravna osobnost Unije (Legal personality of the Union) 67
- Pravna stečevina Zajednice (Community acquis) 67
- Pravni instrumenti Zajednice (Community legal instruments) 68
- Pravo na inicijativu (Right of initiative) 68
- Pravosuđe i unutarnji poslovi (PUP) – Justice and home affairs (JHA) 69
- Predpristupna pomoć (Pre-accession aid) 69
- Predpristupna strategija (Pre-accession strategy) 70
- Predpristupni pakt o organiziranom kriminalu (Pre-accession pact on organised crime) 71
- Predsjedanje Unijom (rotacija Predsjedanja) – Presidency of the Union (rotation of the Presidency) 71
- Predsjednik Europske komisije (President of the European Commission) 71
- Pregovori o pristupanju (Accession negotiations) 72

• Preinaka zakonodavstva (Recasting of legislation)	72
• Pristupanje novih država članica Europskoj uniji (Accession of new Member States to the European Union)	73
• Pristupno partnerstvo (Accession partnership)	73
• Prebiranje (Screening)	73
• Procedura suodlučivanja (Codecision procedure)	74
• Procedura za pristanak (Assent procedure)	74
• Procedura za savjetovanje (Consultation procedure)	75
• Procedura za suradnju (Cooperation procedure)	75
• Produbljenje (Deepening)	76
• Program pomoći Zajednice zemljama srednje i istočne Europe (Phare) – Programme of Community aid to the countries of Central and Eastern Europe (Phare)	76
• Proračun (Budget)	77
• Prostor slobode, sigurnosti i pravde (Area of freedom, security and justice)	77
• Proširenje (Enlargement)	78
• Protokol iz Kyota (Kyoto Protocol)	78
• Prvostupanjski sud Europskih zajednica (Court of First Instance of the European Communities – CFI)	78

R

• Rasprava o budućnosti Europske unije (Debate on the future of the European Union)	79
• Razgraničenje nadležnosti (Delimitation of competences)	79
• Razvoj ruralnih područja (Rural development)	80
• Revizija Ugovora (Revision of the Treaties)	80

S

• Sastav Europske komisije (Composition of the European Commission)	81
• Schengen (Sporazum i Konvencija) – Schengen (Agreement and Convention)	81
• Skrb o životinjama (Animal welfare)	82
• Sigurnost prehrambenih proizvoda (Food safety)	83
• Slobodno kretanje osoba (politike vezane za vize, azil, imigraciju i druge politike) – Free movement of persons (visas, asylum, immigration and other policies)	83
• Službe od općeg interesa (General-interest services)	84
• Socijalna politika (Social policy)	84
• Socijalna povelja (Social charter)	85
• Socijalni dijalog (Social dialogue)	85
• Socijalni partneri (Social partners)	85
• Sporazum o socijalnoj politici (Social Policy Agreement)	86
• Strukturni fondovi i Kohezijski fond (Structural Funds and Cohesion Fund)	86
• Stupovi Europske unije (Pillars of the European Union)	87
• Sud pravde Europskih zajednica (Court of Justice of the European Communities – CoJEC)	87
• Supsidijarne ovlasti (Subsidiary powers)	88
• Supsidijarnost (Subsidiarity)	88
• Suradnja policije i pravosudnih tijela u kaznenim pitanjima (Police and judicial cooperation in criminal matters)	89
• Suzdržavanje, konstruktivno (pozitivno suzdržavanje) – Abstention, constructive (positive abstention)	90

T

- TAIEX (Ured za razmjenu informacija o tehničkoj pomoći) – Technical Assistance Information Exchange Office 90
- Telekomunikacije (Telecommunications) 90
- Televizija bez granica (Television without frontiers) 91
- Transeuropske mreže (Trans-European Networks – TEN) 91
- Transparentnost (pristup dokumentima) – Transparency (access to documents) 92
- Transparentnost postupaka Vijeća (Transparency of Council proceedings) 92
- Troika 93

U

- Ugovor iz Amsterdama (Treaty of Amsterdam) 93
- Ugovor iz Nice (Treaty of Nice) 93
- Univerzalna usluga (Universal service) 94
- Upravljanje (Governance) 94
- Usluge od općeg gospodarskog interesa (Services of general economic interest) 94

V

- Vanjske odgovornosti Europske zajednice (External responsibilities of the European Community) 94
- Vijeće Europske unije (Council of the European Union) 95
- Visoki predstavnik za CFSP (g./gđa. CFSP) – High representative for the CFSP (Mr/Ms CFSP) 95
- Vlastiti resursi (Own resources) 95

Z

- Zadaci iz Petersberga (Petersberg tasks) 96
- Zajedničko djelovanje (pravosuđe i unutarnji poslovi) – Joint action (Justice and home affairs) 96
- Zajedničko djelovanje (CFSP) – Joint action (CFSP) 97
- Zajednička poljoprivredna politika (ZPP) – Common agricultural policy (CAP) 97
- Zajednička prijevozna politika (Common transport policy) 97
- Zajednička strategija (CFSP) – Common strategy (CFSP) 98
- Zajednička trgovinska politika (Common commercial policy) 98
- Zajednička vanjska i sigurnosna politika (CFSP) – Common foreign and security policy (CFSP) 98
- Zajedničke organizacije poljoprivrednih tržišta (Common organisations of the agricultural markets - COM) 99
- Zajedničko stajalište (CFSP) – Common position (CFSP) 99
- Zakon Zajednice (Community law) 99
- Zapadnoeuropska unija (Western European Union – WEU) 99
- Zaposlenost (Employment) 100
- Zaštita potrošača (Consumer protection) 101
- Združeno stajalište (Glava VI. Ugovora o EU-u) – Joint position (Title VI of the EU Treaty) 101
- Zelena knjiga (Green Paper) 101

Agencije Europske unije (European Union agencies)

To su javna ovlaštena tijela osnovana u skladu s europskim zakonom koja uživaju status pravnih osoba, te koja su osnovana instrumentom sekundarnog zakonodavstva Zajednice kako bi izvršavala određeni tehnički, znanstveni ili administrativni zadatak.

Prve agencije osnovane su sedamdesetih godina, ali je većina njih započela s radom 1994. ili 1995. godine, nakon odluke Europskog vijeća u Bruxellesu (listopad 1993.) o lokaciji sjedišta sedam od njih. Najnovije agencije su Europsko ovlašteno tijelo za sigurnost prehrambenih proizvoda (siječanj 2002.), Europska agencija za pomorsku sigurnost (kolovoz 2002.) i Europska agencija za zrakoplovnu sigurnost (rujan 2002.).

Petnaest tijela trenutno odgovara definiciji agencije Zajednice, iako se za njihov opis koriste različiti termini (centar, zaklada, agencija, ured, itd.).

Kao autonomne organizacije, agencije su heterogena skupina koju objedinjuje jedinstveni organizacijski model. Ovisno o području djelovanja i partnerima odnosno klijentima, agencije se mogu podijeliti u četiri podskupine na temelju svojih aktivnosti:

Agencije koje olakšavaju rad unutarnjeg tržišta:

- OHIM (Office for Harmonisation in the Internal Market (Trade Marks and Designs)) – Ured za usklađivanje na unutarnjem tržištu (Zaštitni znakovi i dizajn) – sa sjedištem u Alicanteu;
- CPVO (Community Plant Variety Office) – Ured Zajednice za biljnu raznolikost, sa sjedištem u Angersu;
- EMEA (European Agency for Evaluation of Medicinal Products) – Europska agencija za procjenu medicinskih proizvoda, sa sjedištem u Londonu;
- EFSA (European Food Safety Authority) – Europsko tijelo za sigurnost prehrambenih proizvoda, s privremeno sjedištem u Bruxellesu;
- EMSA (European Maritime Safety Agency) – Europska agencija za pomorsku sigurnost (lokacija još nije određena);
- EASA (European Aviation Safety Agency) – Europska agencija za zrakoplovnu sigurnost (lokacija još nije određena).

Nadzorni centri:

- EEA (European Environment Agency) – Europska agencija za zaštitu okoliša, sa sjedištem u Kopenhagenu;
- EMCDDA (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction) – Europski nadzorni centar za narkotike i ovisnosti o narkoticima, sa sjedištem u Lisabonu;
- EUMC (European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia) – Europski nadzorni centar za rasizam i ksenofobiju, sa sjedištem u Beču.

Agencije koje promiču socijalni dijalog na europskoj razini:

- CEDEFOP (European Centre for the Development of Vocational Training) – Europski centar za razvoj strukovnog osposobljavanja, sa sjedištem u Solunu;
- Europska zaklada za poboljšanje radnih i životnih uvjeta (Dublin);
- Europska agencija za sigurnost i zdravstvenu zaštitu na radu (Bilbao).

Agencije koje izvršavaju programe i zadatke za Europsku uniju u svojim stručnim područjima:

- ETF (European Training Foundation) – Europska zaklada za osposobljavanje, sa sjedištem u Torinu;
- CdT (Translation Centre for Bodies in the European Union) – Prevoditeljski centar za tijela Europske unije, sa sjedištem u Luxembourg;
- ERA (European Reconstruction Agency) – Europska agencija za obnovu, sa sjedištem u Solunu.

Agenda 2000

Agenda 2000 je program djelovanja koji je Komisija usvojila 15. srpnja 1997. kao službeni odgovor na zahtjeve koje je postavilo Europsko vijeće u Madridu 1995. da predstavi opći dokument o proširenju i reformi zajedničkih politika i da izda priopćenje o budućem financijskom okviru Unije nakon 31. prosinca 1999. Agenda 2000 bavi se svim pitanjima s kojima se Unija suočava na početku 21. stoljeća. U prilogu se nalaze mišljenja o zemljama koje su podnijele molbu za članstvo u Uniji.

Agenda 2000 sastoji se od tri dijela:

- prvi se odnosi na pitanje unutarnjeg rada Europske unije, posebno na reformu zajedničke poljoprivredne politike i politike gospodarske i socijalne kohezije. On također sadržava preporuke za suočavanje s izazovom proširenja u najboljim mogućim uvjetima i predlaže postavljanje novog financijskog okvira za razdoblje 2000.-2006.;
- drugi predlaže pojačanu strategiju prije pristupanja, uključujući dva nova elementa: partnerstvo za pristupanje i prošireno sudjelovanje država podnositeljica zahtjeva za članstvo u programima Zajednice i mehanizmima za primjenu pravne stečevine Zajednice;
- treći se sastoji od studije o učinku posljedica proširenja na politike Europske unije.

Ovi prioriteti uobličeni su u dvadesetak zakonskih prijedloga koje je 1998. iznijela Europska komisija. Europsko vijeće u Berlinu postiglo je 1999. opći politički sporazum o zakonskim paketima, pri čemu su mjere usvojene iste godine. One pokrivaju četiri usko povezana područja za razdoblje od 2000. do 2006. godine:

- reforma zajedničke poljoprivredne politike;
- reforma strukturne politike;
- predpristupni instrumenti;
- financijski okvir.

Arhitektura Europe (Architecture of Europe)

Ovo se odnosi na različite organizacije, institucije, ugovore i tradicionalne odnose koji čine Europski prostor, gdje članice surađuju na problemima od zajedničkog interesa.

Bitan dio ove arhitekture uspostavljen je Ugovorom o Europskoj uniji koji je uspostavio tri stupa: Europsku zajednicu (prvi stup), zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku (drugi stup) i suradnju na područjima pravosuđa i unutarnjih poslova (treći stup). Pitanja koja pripadaju drugom i trećem stupu rješavaju institucije Zajednice (Europsko vijeće, Vijeće, Komisija, Europski parlament itd.), ali se primjenjuju međuvladine procedure.

Audiovizualna politika Zajednice (Audiovisual)

Audiovizualna politika Zajednice mora poštivati različite – ponekad proturječne – interese i prioritete, kao što su pravila konkurencije (posebno s obzirom na državnu pomoć), pravila o intelektualnom vlasništvu i načela javne službe. Europsko audiovizualno tržište također se suočava s brojnim problemima, uključujući:

- jezične barijere koje sprečavaju slobodno kretanje programa;
- nespretn postupak odlučivanja koji uglavnom zahtijeva jednoglasnost;
- potreba za znatnim ulaganjima kako bi se predvidio tehnološki razvoj, što zahtijeva međunarodna povezivanja i/ili udruživanja.

Aktivnost Zajednice na audiovizualnom području razvila se u dva šira smjera:

- u industrijskoj domeni, 1986. je usvojena direktiva kojom se osigurava standardizacija sustava koji se koriste u državama članicama za emitiranje programa putem satelita i kablovskih sustava. Godine 1989. definirani su ciljevi za razvoj televizije visoke definicije. Zatim je 1991. uveden jedinstven standard za televizijsku produkciju visoke definicije i financijska podrška za program suradnje između dotičnih poduzeća. Godine 1993. usvojen je plan djelovanja za promicanje formata 16/9;
- s pravne strane, Direktiva o televiziji bez granica usvojena 1989. i izmijenjena 1997. godine osigurala je usklađeni okvir za promicanje slobodnog kretanja, produkcije i distribucije europskih televizijskih programa. Uvedena su zajednička pravila o oglašavanju, sponzorstvu, zaštiti maloljetnika i pravu na odgovor. Direktivom su također uvedene distribucijske kvote čime su se TV kanali obvezali rezervirati, kad god je to moguće, više od polovice svog vremena emitiranja za europska djela.

Nadalje, od 1991. godine, program Zajednice pod nazivom MEDIA (mjere za promicanje razvoja audiovizualne industrije) podržava europsku audiovizualnu industriju potičući razvoj i distribuciju europskih djela. On također financira sheme za poboljšanje obuke profesionalnih djelatnika u ovom sektoru.

Program MEDIA Plus (2000.-2005.) koji je naslijedio program MEDIA II (1996.-2000.) ima proračun od 4 milijuna EUR.

Ugovorom iz Amsterdama, usvojenom u lipnju 1997. godine, dodan je protokol o javnom sustavu emitiranja Ugovoru o EZ-u. Pojašnjena je uloga država članica s obzirom na javne kanale: one mogu i nadalje financirati javno emitiranje, sve dok organizacija koja emitira ispunjava svoju javnu službu te njezino financiranje nema nepravedan učinak na trgovinu ili konkurenciju u sektoru.

B

Bijela knjiga (White Paper)

Bijele knjige Komisije su dokumenti koji sadrže prijedloge djelovanja Zajednice u određenom području. U nekim slučajevima Bijele knjige slijede Zelene knjige koje se objavljuju radi pokretanja procesa konzultacija na razini Europe. Primjeri su Bijela knjiga o dovršenju unutarnjeg tržišta, o rastu, konkurentnosti i zapošljavanju te prilagođavanju zakona pridruženih zemalja srednje i istočne Europe u područjima od značenja za unutarnje tržište. Kad Vijeće povoljno primi Bijelu knjigu, taj dokument može postati program djelovanja Unije u određenom području.

Bilateralna međuvladina konferencija (EU-država podnositeljica zahtjeva za članstvo) – Bilateral Intergovernmental Conference (EU-Applicant countries)

Pregovori o pristupanju novih država članica Europskoj uniji imaju oblik bilateralnih međuvladinih konferencija između Europske unije i svake od država podnositeljica zahtjeva za članstvo.

Međuvladine konferencije o pristupanju Češke Republike, Estonije, Mađarske, Poljske, Slovenije i Cipra formalno su otvorene 30. ožujka 1998. Prvi ministarski sastanak za pregovore s ovih šest podnositeljica zahtjeva održan je 10. studenog 1998. Konferencije o pristupanju Bugarske, Latvije, Litve i Malte otvorene su 15. veljače 2000.

Bliskija suradnja (Closer cooperation)

Kako bi se potakla bliskija suradnja između zemalja Europske unije koje žele ići dalje od stupnja integracije koji propisuju Ugovori (na poljima socijalnih poslova, uklanjanja granične kontrole itd.) uvedeni su različiti instrumenti, kao što su Sporazum o socijalnoj politici i Schengenski sporazumi. To je omogućilo državama članicama koje to žele da napreduju drugačijim tempom ili uz drugačije ciljeve izvan institucionalnog okvira Europske unije.

Nakon stupanja na snagu Ugovora iz Amsterdama, korištenje ovih instrumenata postavljeno je na formalnije temelje uvođenjem pojma »bliskije suradnje« u Ugovoru o Europskoj uniji (Ugovor o EU-u) i Ugovoru o osnivanju Europske zajednice (Ugovor o EZ-u).

Cilj takve suradnje je omogućiti ograničenom broju država članica koje su voljne i u stanju dalje napredovati da prodube europsku integraciju unutar jedinstvenog institucionalnog okvira Unije.

Bliskija suradnja mora ispuniti brojne uvjete. Posebno mora:

- pokriti područje koje ne potpada pod isključivu nadležnost Zajednice;
- biti usmjerena na unapređenje ciljeva Unije;
- poštovati načela Ugovora i pravne stečevine Zajednice;
- koristiti se samo kao posljednja mjera;
- uključivati minimalni broj država članica;
- omogućiti postupnu integraciju drugih država članica.

Bliskiju suradnju prema Ugovoru o EZ-u odobrava Vijeće, djelujući na temelju kvalificirane većine na prijedlog Komisije te nakon savjetovanja s Europskim parlamentom.

Predmet bliskije suradnje prema Ugovoru o EZ-u, u skladu s odredbama Ugovora iz Amsterdama, jest razviti prostor slobode, sigurnosti i pravde. Na zahtjev uključenih država članica, odobrava ga Vijeće, djelujući na temelju kvalificirane većine nakon dobivanja mišljenja Komisije te nakon podnošenja zahtjeva Europskom parlamentu.

U skladu s Ugovorom iz Amsterdama, država članica može uvijek odbiti da omogući bliskiju suradnju u određenom području zbog razloga od nacionalne političke važnosti. Međutim, kvalificirana većina u Vijeću može predmet prosljediti Europskom vijeću koje mora djelovati jednoglasno.

Ugovorom iz Nice nastojalo se posebno pojednostaviti upotrebu bliskije suradnje te su uvedene znatne promjene:

- minimalan broj država članica koji je potreban za bliskiju suradnju smanjen je za polovicu (Ugovor iz Amsterdama) odnosno na osam, bez obzira na ukupan broj država članica;
- države članice više ne mogu spriječiti bliskiju suradnju: predmet se može proslijediti Europskom vijeću, ali Vijeće ministara odlučuje većinom koja se propisuje u Ugovorima;
- prema Ugovoru o EZ-u, potreban je pristanak Parlamenta ako bliskija suradnja pokriva područje koje podliježe suodlučivanju;
- dodan je dodatan uvjet za provedbu bliskije suradnje: ona ne smije ugroziti unutarnje tržište niti gospodarsku i socijalnu koheziju.

Ugovorom iz Nice uvedena je mogućnost bliskije suradnje na polju zajedničke vanjske i sigurnosne politike (CFSP), osim u pitanjima koja nose vojne ili obrambene implikacije. Na proceduralnoj razini, odluke donosi Vijeće nakon mišljenja Komisije, djelujući uz kvalificiranu većinu na temelju zajedničke strategije.

Borba protiv međunarodnog organiziranog kriminala (Fight against international organized crime)

U početku je odgovornost za borbu protiv međunarodnog kriminala nosila Jedinica za narkotike Europol koja razmjenjuje informacije između država članica kako bi poboljšala suradnju policije i pravosudnih tijela. 1. listopada 1998. novi Europski policijski ured (Europol) preuzeo je odgovornost Jedinice za narkotike, privremene strukture koja je uspostavljena 1994. u očekivanju stupanja na snagu Konvencije o Europolu.

Borba protiv međunarodnog kriminala bila je jedno od područja uključenih u novu Glavu VI. Ugovora iz Maastrichta. To eksplicitno područje nadležnosti omogućilo je državama članicama da se krenu korak dalje od puke razmjene informacija.

Tijekom Europskog vijeća u Amsterdamu u lipnju 1997. politička volja država članica u borbi protiv organiziranog kriminala pretočena je u program djelovanja kojime su određeni prioriteti Europske unije. Uz to, 28. svibnja 1998. potpisan je predpristupni pakt o organiziranom kriminalu sa zemljama kandidatima.

Prema Ugovoru iz Amsterdama, jedan od ciljeva Unije je pružiti građanima visok stupanj sigurnosti unutar prostora slobode, sigurnosti i pravde. Ovaj cilj valja postići putem prevencije zločina i borbom protiv povezanih pojava, uključujući terorizam, trgovinu ljudima, zločine protiv djece, preprodaju droga, preprodaju oružja, korupciju i prevaru.

Nakon stupanja na snagu Ugovora iz Amsterdama, glavni ciljevi borbe protiv kriminala definirani su na posebnom sastanku Europskog vijeća održanom u Tampereu u listopadu 1999.

Ugovor iz Nice osigurao je temelj za djelovanje i za osnivanje jedinice javnih tužitelja, sudaca i nacionalnih policijskih djelatnika s jednakim ovlastima (Eurojust).

Osnivanjem Europskog policijskog ureda (Europola) koji je započeo s radom u lipnju 1999. i Eurojusta (nakon odluke od 28. veljače 2002.) države članice uspostavile su suradnju između svojih istražnih službi i pravosudnih tijela kako bi se učinkovito borile protiv organiziranog kriminala.

Unija također sudjeluje u sastancima brojnih međunarodnih organizacija, uključujući G8, Ujedinjene narode, OECD, međunarodnu Radnu skupinu za financijske aktivnosti i Vijeće Europe.

Borba protiv narkotika (Fight against drugs)

Borba protiv narkotika uključuje širok raspon aktivnosti, od kojih je najvažnija borba protiv ovisnosti i zabranjene prodaje. Specifična pravna osnova za djelovanje Europske unije ovisi o tipu mjere koji se poduzima.

Sprečavanje ovisnosti o narkoticima potpada pod Članak 152. Ugovora o EZ-u (javno zdravstvo – prijašnji Članak 129.). Mjere koje poduzima Zajednica na ovoj osnovi uključuju novi program djelovanja za 2003.-2008.

Odgovornost za brobu protiv zabranjene prodaje narkotika povjerena je Jedinici za narkotike Europolu koja je osnovala obavještajnu jedinicu kako bi poboljšala suradnju između policije i carine između država članica. 1. listopada 1998. Jedinica je postala dijelom Europskog policijskog ureda (Europol).

Ugovor iz Amsterdama jasno određuje borbu protiv zabranjene prodaje kao jedan od ciljeva nove Glave VI. Ugovora o EU-u (suradnja policije i pravosudnih tijela u kaznenim pitanjima). Godine 1999. Komisija je predstavila Priopćenje o planu djelovanja Europske unije za borbu protiv narkotika (2000.-2004.). Ovaj plan učinio je borbu protiv narkotika jednim od unutarnjih i vanjskih prioriteta Unije i preporučuje razmjenu pouzdanih podataka i pokretanje međunarodne suradnje. U prosincu 1999. Europsko vijeće u Helsinkiju usvojilo je strategiju borbe protiv narkotika EU-a (2000.-2004.) koja se temelji na Priopćenju Komisije. U lipnju 2000. Europsko vijeće u Feiri usvojilo je plan djelovanja Unije za borbu protiv narkotika za razdoblje 2000.-2004. koje strategiju preoblikuje u oko 100 specifičnih mjera koje trebaju poduzeti države članice, Komisija, Europski nadzorni centar za narkotike i ovisnost o narkoticima te Europol.

Borba protiv prevare (Fight against fraud)

Borba protiv prevare i korupcije oslanja se na dvije zasebne pravne osnove koje su izmijenjene i dopunjene Ugovorom iz Amsterdama:

- Članak 29. Ugovora o EU-u poziva na »bliskiju suradnju između policijskih snaga, carinskih vlasti i ostalih nadležnih tijela u državama članicama, kako izravno tako i kroz Europol« na ovom području;
- Članak 280. Ugovora o EZ-u odnosi se na aktivnosti koje imaju učinka na financijske interese Zajednice; ovdje Vijeće i Europski parlament imaju ovlast usvojiti mjere u skladu s procedurom suodlučivanja nakon savjetovanja sa Sudom revizora.

Konvencija o zaštiti financijskih interesa Zajednice potpisana 26. srpnja 1995. na temelju trećeg stupa Ugovora o EU-u stupila je na snagu u listopadu 2002. Cilj je osigurati odredbu u kaznenom zakonu svih država članica koja se odnosi na kazneno djelo prevare protiv financijskih interesa Zajednice. Nakon 1988. ovim tipom prevare bavila se radna skupina za prevenciju prevare Europske komisije (UCLAF) koju je u lipnju zamijenio Europski ured za borbu protiv prevare (OLAF).

U svom cjelokupnom strateškom pristupu (lipanj 2000.) Komisija je definirala brojne opće ciljeve politike koji se odnose na zaštitu financijskih interesa i borbu protiv prevare tijekom razdoblja 2001.-2005. U svibnju 2001. usvojila je plan djelovanja za 2001.-2003. čija je svrha realizirati ove ciljeve.

U svom doprinosu Međuvladinoj konferenciji u Nici (veljača 2000.) za jačanje djelovanja Zajednice u borbi protiv prevare, Komisija je predložila uvođenje pravne osnove u Ugovorima za uspostavljanje sustava propisa o kaznenim postupcima za transnacionalnu prevaru i imenovanje europskog javnog tužitelja za koordinaciju istraga i sprečavanje prijestupa koji utječu na financijske interese Unije.

Uslijedila je Zelena knjiga (prosina 2001.) o zaštiti financijskih interesa Zajednice putem kaznenog zakona i imenovanju europskog tužitelja.

Borba protiv rasizma i ksenofobije (Fight against racism and xenophobia)

Prije stupanja na snagu Ugovora iz Amsterdama, unutar okvira socijalne politike poduzete su različite mjere protiv rasizma i ksenofobije. Na primjer, 1997. je proglašena Europskom godinom protiv rasizma. Komisija je predstavila plan djelovanja protiv rasizma u ožujku 1998. kako bi konsolidirala ono što je postignuto tijekom 1997. i pripremila teren za stupanje na snagu Ugovora iz Amsterdama.

Od dolaska Ugovora iz Amsterdama, Članak 13. Ugovora o osnivanju Europske unije pružao je osnovu za borbu protiv svih oblika diskriminacije na temelju spola, rasnog ili etničkog porijekla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije. Upravo je na temelju ovog Članka u lipnju 2000. Vijeće usvojilo važnu direktivu kojom se provodi načelo jednakog tretmana osoba bez obzira na rasno ili etničko porijeklo.

Uz preuzimanje obveze za provedbu Članka 13., Europska je unija posvetila svoje napore integriranju borbe protiv rasizma i ksenofobije u svim svojim politikama: politikama vezanim za zapošljavanje, Europske strukturne fondove, obrazovanje, osposobljavanje i mladež. Nadalje, Članak 29. Ugovora o Europskoj uniji koji je uvršten Ugovorom iz Amsterdama pruža pravnu osnovu za borbu protiv rasizma i ksenofobije na područjima suradnje policije i pravosudnih tijela u kaznenim pitanjima.

Europski nadzorni centar za rasizam i ksenofobiju također igra važnu ulogu. Osnovan je u lipnju 1997. u Beču, s glavnim zadatkom da prati razinu rasizma i ksenofobije unutar Unije i razvoj događaja na tom području, analizira razloge za ove pojave i sastavlja prijedloge koje će predstaviti institucijama Zajednice i državama članicama. Nadzorni centar također je odgovoran za osnivanje i koordiniranje Europske informacijske mreže za rasizam i ksenofobiju (RAXEN). Uz to, 21. prosinca 1998. sklopljen je sporazum između Centra i Vijeća Europe kako bi se pokrenula suradnja između zadnje navedenog i Odbora za rasizam i netoleranciju Vijeća Europe.

Borba protiv terorizma (Fight against terrorism)

Europska unija postavila je sebi zadatak da svojim građanima pruži visok stupanj sigurnosti unutar prostora slobode, sigurnosti i pravde. Ugovorom iz Amsterdama u Članak 29. Ugovora o Europskoj uniji uključen je specifičan navod o terorizmu kao ozbiljnom zločinu.

Nakon terorističkih napada na Sjedinjene Države 11. rujna 2001. godine, Europsko je vijeće na izvanrednom sastanku 21. rujna 2001. usvojilo plan djelovanja osmišljen za pokretanje suradnje policije i pravosudnih tijela, razvoj međunarodnih zakonskih instrumenata, zaustavljanje financiranja terorizma, jačanje sigurnosti zračnog prometa i osiguravanje veće usklađenosti između politika Unije. Na Europskom vijeću u Laekenu u prosincu 2001. godine postignut je politički sporazum o dvjema usko povezanim okvirnim odlukama, od kojih se jedna odnosi na borbu protiv terorizma (usvojena 13. lipnja 2002.) a druga na Europski nalog za uhićenje (usvojen 13. lipnja 2002.).

Iako su napadi 11. rujna 2001. jasno razotkrili neprikladnost tradicionalnih oblika suradnje pravosudnih tijela i policije i stoga potaknuli niz inicijativa, problem terorističkih djela već je spomenut na Europskom vijeću u Tampereu 1999. i Europskom vijeću u Santa Maria de Feiri 2000. Uz to, Europska je unija poduzela brojne specifične mjere tijekom prethodnih godina, mnogo prije nego što su se dogodili napadi:

- Konvencija o Europolu koja se odnosi na suradnju na području prevencije terorizma i borbe protiv njega (studeni 1995.);

- Zajedničko djelovanje Vijeća za stvaranje i održavanje Direktorija specijaliziranih protuterorističkih sposobnosti, vještina i stručnosti (listopad 1996.);
- Zajedničko djelovanje Vijeća za stvaranje Europske pravosudne mreže s ovlastima vezanim za teroristička djela (lipanj 1998.)
- Zajedničko djelovanje Vijeća za definiranje sudjelovanja u zločinačkoj organizaciji u državama članicama Europske unije kao kaznenog djela (prosinac 1998.);
- odluka Vijeća kojom se Europol upućuje da rješava zločine koji jesu ili bi mogli biti počinjeni tijekom terorističkih aktivnosti (prosinac 1998.);
- preporuka Vijeća o suradnji u borbi protiv financiranja terorističkih skupina (prosinac 1999.);
- odluka Vijeća od 28. veljače 2002. kojom se osniva Eurojust (na temelju Ugovora iz Nice) s ciljem da se pojača borba protiv ozbiljnih kaznenih djela (uključujući borbu protiv terorizma).

Nadalje, sve su države članice potpisnice brojnih međunarodnih konvencija i protokola koji se odnose na teroristička djela, sastavljenih pod pokroviteljstvom Ujedinjenih naroda i Vijeća Europe, poput Europske konvencije Vijeća Europe o suzbijanju terorizma (siječanj 1977.).

C

Carinska unija (Customs union)

Carinska unija bitan je element zajedničkog tržišta. Njezino uvođenje bilo je primarni cilj nakon potpisivanja Rimskog ugovora i nastavilo se do 1968. Najvažnije mjere uključivale su:

- uklanjanje svih carinskih pristojbi i ograničenja između država članica;
- uvođenje zajedničke carinske tarife (common customs tariff – CCT) koja se primjenjuje diljem Europske zajednice na robu iz trećih zemalja (tako stečen prihod čini dio vlastitih resursa Zajednice);
- zajedničku trgovinsku politiku kao vanjsku dimenziju carinske unije (na međunarodnoj razini Zajednica govori jednoglasno).

Zajedničke procedure i propisi sastavljeni su zajedno s Jedinstvenom carinskom deklaracijom (JCD), čiji je cilj zamjena različitih dokumenata koji su se ranije koristili. Sa stupanjem na snagu zajedničkog tržišta 1993. godine, ukinute su sve rutinske provjere na unutarnjim granicama, kao i carinske formalnosti. Tako su carinske službe država članica izgubile svoju odgovornost da ubiru trošarine, PDV i prikupljaju statističke podatke.

Zajednica je sklopila posebne sporazume za olakšavanje trgovine, na primjer sporazum s Europskim gospodarskim prostorom (European Economic Area – EEA), te za poticanje razvoja osiguranjem preferentnog pristupa europskim tržištima, na primjer Konvenciju iz Loméa koja je potpisana s afričkim, karipskim i pacifičkim zemljama (African, Caribbean and Pacific countries – CAP).

Budući izazovi uključuju promicanje bliskije suradnje između nacionalnih uprava u borbi protiv prevare kroz uzastopne programe Carina 2002 i Carina 2007. Proširenje Unije koje je planirano za 2004. također postavlja pitanje integriranja administracija novih država članica.

Ciljevi 1, 2 i 3 (Objectives 1, 2 and 3)

Reforma strukturalnih fondova iz Agende 2000 usredotočuje pomoć dostupnu prema regionalnoj politici Zajednice na ključne probleme razvoja. Sadašnja pravila tako predviđaju postavljanje triju prioritarnih ciljeva, u usporedbi s nekadašnjih šest.

Cilj 1 promiče dostizanje gospodarstava regija čiji razvoj zaostaje. On je »regionaliziran« u smislu da se primjenjuje na statistički demarkirana područja. Samo oni čiji je BDP po glavi stanovnika manji od 75% od prosjeka Zajednice mogu biti uzeti u obzir. Sedam »najudaljenijih« regija, područja u Švedskoj i Finskoj s vrlo niskom gustoćom naseljenosti i Sjeverna Irska također primaju pomoć. Sve u svemu, Cilj 1 pokriva šezdesetak regija u trinaest država članica. Prijelazna je pomoć također dostupna u razdoblju od sedam godina za regije koje su zadovoljavale uvjete između 1994. i 1999., a osnovana je i pričuva za postignute rezultate za najbolje regije. Cilj 1 prima 70% proračuna strukturalnih fondova (dakle, 137 milijardi tijekom sedam godina), koji se dijeli između četiri fonda (ERDF, EDF, EAGGF dio za vođenje i FIFG). četiri glavna prioritetna područja su osnovne infrastrukture, razvoj ljudskih resursa, ulaganje u istraživanje i inovacije i informatičko društvo.

Cilj 2 pridonosi gospodarskoj i socijalnoj pretvorbi regija koje su u strukturalnim poteškoćama. I on je regionaliziran: demarkacija područja koja zadovoljavaju uvjete ovisi o nacionalnim i europskim gornjim granicama stanovništva (18% stanovništva Unije), te o specifičnim socioekonomskim kriterijima. Definirane su četiri kategorije područja koja se kvalificiraju: područja koja prolaze kroz gospodarske promjene u industriji ili uslužnom sektoru, ruralna područja u smanjenju, urbana područja u teškoćama i područja niske zaposlenosti koja ovisi o ribarstvu. Budući da čitav njihov teritorij zadovoljava uvjete iz Cilja 1, Grčka, Irska i Portugal ne kvalificiraju se za pomoć prema Cilju 2. Prijelazna pomoć također je dostupna za regije koje su prije zadovoljavale uvjete prema Ciljevima 2 i 5(b) tijekom razdoblja 1994-99. Proračun za Cilj 2 iznosi 22,5 milijarde tijekom sedam godina (11,5% od ukupnog proračuna), a financiraju ga ERDF i ESF.

Cilj 3 podržava prilagođavanje i modernizaciju politika i sustava obrazovanja, izobrazbe i zapošljavanja. On služi kao referentni okvir za sve mjere poduzete na osnovu nove glave o zapošljavanju u Ugovoru iz Amsterdama i za rezultirajuću europsku strategiju. Ona nije regionalizirana: sve regije koje nisu obuhvaćene Ciljem 1 mogu biti kandidati. On ima proračun od 24,05 milijardi tijekom sedam godina (12,3% od ukupnog proračuna), a financira ga isključivo ESF.

Kako će se Ciljevi 1, 2 i 3 razvijati nakon 2006. ovisit će o budućim procjenama o njihovom utjecaju na gospodarsku i socijalnu koheziju, te na ishod debate o budućnosti regionalne politike nakon 2006. i nakon proširenja Unije primanjem zemalja Srednje i Istočne Europe.

Coreper

Coreper je francuski akronim koji označava Odbor stalnih predstavnika sastoji se od stalnih predstavnika država članica (veleposlanika) i odgovoran je, u fazi koja uključuje preliminarne pregovore, za pomoć Vijeću Europske unije pri rješavanju točaka na njegovom programu (prijedlozi i nacrti instrumenata koje daje Komisija). On zauzima središnju ulogu u sustavu odlučivanja Zajednice, u kojem je istovremeno forum za dijalog (među stalnim predstavnicima te između njih i njihovih nacionalnih glavnih gradova) i tijelo koje vrši političku kontrolu (postavljajući smjernice i nadgledajući rad stručnih skupina). U stvari, podijeljen je na dva dijela kako bi mogao rješavati sve zadatke koji su mu povjereni:

- Coreper I koji se sastoji od zamjenika stalnih predstavnika i
- Coreper II koji se sastoji od samih stalnih predstavnika.

Nesmetan rad Vijeća ovisi o kvaliteti posla koji obavlja Coreper.

COREU (CORrespondance Européenne)

Coreu je komunikacijska mreža EU-a između država članica i Komisije za suradnju na područjima vanjske politike. To olakšava brzo odlučivanje u hitnim situacijama.

Deklaracija (CFSP) – Declaration (CFSP)

Deklaracija je instrument za koji nema odredbe u Glavi V. Ugovora o Europskoj uniji ali koji je bio obilježje Europske političke suradnje (European political cooperation – EPC). Ona nije obvezan instrument i još uvijek se često koristi u sklopu CFSP-a.

Deklaracija iz Laekena (Laeken Declaration)

Godinu dana nakon Ugovora iz Nice i Deklaracije iz Nice, koja traži da se institucionalne reforme slijede i nakon Međuvladine konferencije iz 2000. (ICG 2000.), Europsko vijeće je na sastanku u Laekenu usvojilo Deklaraciju o budućnosti Europske unije, ili Deklaraciju iz Laekena, na dan 15. prosinca 2001., obvezujući se da će Unija postati demokratičnija, transparentnija i djelotvornija.

Ova Deklaracija postavlja 60 ciljanih pitanja o budućnosti Unije oko četiri glavne teme: podjela i definicija ovlasti, pojednostavljivanje ugovora, institucionalno uspostavljanje i kretanje prema Ustavu za europske građane. Ona je sazvala Konvenciju, koja je okupila glavne nositelje interesa, kako bi se ispitala temeljna pitanja koja postavlja budući razvoj Unije kako bi se na što širi i transparentniji način pripremili za slijedeću međuvladinu konferenciju.

Države podnositeljice zahtjeva za članstvo (Applicant countries)

Europska gospodarska i politička stabilnost privlači brojne europske zemlje koje imaju pravo podnijeti zahtjev za članstvo i poslati članicama Europske unije (Članak 49.).

Zemlje koje su podnijele zahtjev su:

- Turska: zahtjev primljen 14. travnja 1987.
- Cipar: 3. srpnja 1990.
- Malta: 16. srpnja 1990.
- Mađarska: 31. ožujka 1994.
- Poljska: 5. travnja 1994.
- Rumunjska: 22. lipnja 1995.
- Slovačka: 27. lipnja 1995.
- Latvija: 13. listopada 1995.
- Estonija: 24. studenog 1995.
- Litva: 8. prosinca 1995.
- Bugarska: 14. prosinca 1995.
- Češka Republika: 17. siječnja 1996.
- Slovenija: 10. lipnja 1996.

Na Europskom vijeću u Kopenhagenu (12. i 13. prosinca 2002. godine) Komisija je zaključila pregovore s 10 država podnositeljica zahtjeva za članstvo: Češkom Republikom, Ciprom, Estonijom, Mađarskom, Latvijom, Litvom, Maltom, Poljskom, Slovačkom i Slovenijom, omogućivši im da se 1. svibnja 2004. pridruže Uniji. Što se tiče Bugarske i Rumunjske, cilj je zaključiti pregovore na vrijeme kako bi se one pridružile 2007. godine. Mogućnost otvaranja pregovora s Turskom razmotrit će se u prosincu 2004. godine.

Valja napomenuti da su Švicarska, Lihtenštajn i Norveška također u različitim trenucima podnijele zahtjev za članstvo u Europskoj uniji. Međutim, Norveška je dvaput odbila pristupanje nakon referenduma 1972. i 1994. godine, dok su zahtjevi Švicarske i Lihtenštajna odloženi nakon što je Švicarska referendumom 1992. odlučila da se ne pridruži Europskom gospodarskom prostoru.

Državljanstvo u Uniji (Citizenship of the Union)

Državljanstvo u Uniji ovisi o državljanstvu u jednoj od država članica. Drugim riječima, svatko tko je državljanin države članice smatra se i državljaninom Unije. Uz prava i obveze propisane Ugovorom o osnivanju Europske zajednice, državljanstvom u Uniji daju se četiri posebna prava:

- sloboda kretanja i prebivališta bilo gdje u Uniji;
- pravo na glasovanje i kandidaturu u izborima za lokalnu vladu i Europski parlament u zemlji prebivališta;
- diplomatska i konzularna zaštita od ovlaštenih tijela bilo koje države članice gdje zemlja koje je osoba državljanin nije predstavljena u zemlji izvan Unije;
- pravo na podnošenje molbe i žalbe europskom ombudsmanu.

Dakako, uvođenjem pojma državljanstva u Uniji ne nadomješta se nacionalno državljanstvo nego mu je dopuna. To običnom građaninu daje dublji i opipljiviji osjećaj pripadnosti Uniji.

Državna pomoć (State aid)

Članak 87. (ranije Članak 92.) Ugovora o EZ utvrđuje da »svaka pomoć odobrena od strane države članice ili putem resursa države u bilo kojem obliku koja remeti ili prijeti da poremeti konkurenciju dajući prednost određenim poduhvatima odnosno proizvodnji određenih dobara smatrat će se, u dijelu kojim utječe na trgovinu između država članica, neusklađivom sa zajedničkim tržištem.«

Europska komisija i Sud pravde dali su vrlo široko tumačenje pojma »pomoći« što se tiče tijela koje daje pomoć, a koje može biti od same države do regionalnih i lokalnih vlasti, od tijela nad kojim država, posredno ili neposredno, ima odlučan utjecaj do poduzeća privatnog sektora ili javnog poduzeća itd.

U skladu s time, svaka prednost koju je dala država smatra se državnom pomoći kada:

- primatelju omogućuje gospodarsku prednost;
- daje se selektivno određenim poduzećima ili proizvodima;
- može remetiti konkurenciju;
- utječe na trgovinu između država članica.

Zabrana se odnosi na čitav niz mjera pomoći, bilo da se radi o neposrednim (potpore) ili posrednim (npr. mjere koje poduzeće oslobađaju financijskih davanja) i bez obzira na njihovu osnovu ili svrhu.

Međutim, nemoguće je potpuno zabraniti državnu pomoć, te Članak 87(2) i (3) utvrđuje niz izuzeća glede pomoći koja su usklađiva sa zajedničkim tržištem, te glede pomoći koja se može smatrati usklađivom pod određenim uvjetima.

Proceduralni Propis na osnovi Članka 88. (prijašnji Članak 93.) Ugovora određuje da se o svakoj pomoći ili programu pomoći treba obavijestiti Komisiju i od nje dobiti odobrenje prije provedbe iste pomoći. No zahtjev za prethodnom obavijesti je olakšan Odredbom o horizontalnoj državnoj pomoći, koja ovlašćuje

Komisiju da putem propisa izuzme određene kategorije pomoći, kao što su pomoć za osposobljavanje, za zapošljavanje, za mala i srednja poduzeća te pomoć od manjeg značaja.

Komisija je sastavljanjem novih smjernica i okvira Zajednice objasnila uvjete pod kojima je moguće davati druge oblike državne pomoći kojima se radi na ispunjavanju horizontalnih ciljeva, a koje uključuju pomoć za regionalni razvoj, pomoć za očuvanje okoliša, i pomoć za istraživanja.

Dvostruka većina (Double majority)

U svjetlu proširenja, iznesena su rješenja za održavanje trenutne ravnoteže između »velikih« i »malih« zemalja pri odlučivanju u Vijeću ministara. Održavanje sadašnjeg sustava ponderiranja glasova u Vijeću nakon proširenja moglo bi rezultirati kvalificiranom većinom koja predstavlja samo manjinu stanovništva Europske unije. Zbog toga su države članice s najbrojnijim stanovništvom željele da se ponovno ponderiraju glasovi ili da se uvede sustav većine koji bi osigurao da većina u Vijeću predstavlja većinu ne samo država članica nego i stanovništva Unije.

Oba su rješenja detaljno raspravljena na Međuvladinoj konferenciji 1996.-1997. godine, čiji je rezultat bio Ugovor iz Amsterdama.

Predloženi sustav dvostruke većine dodijelio je jedan glas svakoj državi članici ali je za donošenje odluke zahtijevao prisutnost većine država članica koje predstavljaju većinu stanovništva. Budući da nije postignut sporazum o prijedlogu na Međuvladinoj konferenciji, Ugovoru je dodan Protokol o institucijama, s obzirom na proširenje.

U ovom Protokolu, velike države članice (Njemačka, Španjolska, Francuska, Italija, Velika Britanija) suglasne su izgubiti svog drugog Člana Komisije nakon proširenja, pod uvjetom da ponderiranje glasova u Vijeću bude u njihovu korist. One vide blisku povezanost između pitanja smanjenja broja članova Komisije i pitanja donošenja odluka u Vijeću.

Protokolom se također predviđa sazivanje nove Međuvladine konferencije prije nego što članstvo u Uniji premaši brojku 20, kako bi se revidirali propisi o funkcioniranju institucija Unije te, iznad svega, donijela konačna odluka o odlučivanju u Vijeću.

Nova Međuvladina konferencija u veljači 2000. odlučila je usvojiti sustav ponderiranja glasova unutar Vijeća, u kombinaciji s dvostrukom ili čak trostrukom većinom, kao uvjet za usvajanje instrumenta unutar Vijeća. Iako ponderiranje glasova ide u prilog velikim državama članicama, kvalificirana većina također mora biti većina država članica. To se kombinira sa sustavom koji je poznat kao »demografska sigurnosna mreža« koji znači da svaka država članica može zahtijevati da se provjeri da li predstavlja kvalificirana većina barem 62% stanovništva Unije. Ako se ne ispuni taj uvjet, odluka se ne može usvojiti. Ovi novi propisi stupit će na snagu 1. studenog 2004. godine.

E

eEurope

Inicijativu eEurope pokrenula je Europska komisija u prosincu 1999. godine, a odobrilo ju je Europsko vijeće u Lisabonu (ožujak 2000.). Priopćenje koje je kasnije usvojeno pod naslovom »eEurope –

informatičko društvo za sve« čini dio Lisabonske strategije koja određuje cilj da Europska unija postane najkonkurentnije i najdinamičnije gospodarstvo temeljeno na znanju do 2010. Ključni ciljevi inicijative su:

- uključiti svakog građanina, domaćinstvo i školu, svaku tvrtku i upravu u digitalno doba i on-line komunikaciju;
- stvoriti digitalno pismenu Europu, uz podršku poduzetničke kulture otvorene prema informatičkoj tehnologiji;
- osigurati da informatičko društvo bude socijalno uključivo.

Kako bi postigla te ciljeve, Komisija je usvojila plan djelovanja **eEurope 2002** u svibnju 2000. koji je odobrilo Europsko vijeće u Feiri u lipnju 2000. Glavne aktivnosti namijenjene su poticanju jeftinijeg, sigurnog Interneta, promicanju ljudskog i finacijskog ulaganja i poticanju korištenja Interneta.

Plan djelovanja eEurope dopunjen je u lipnju 2001. planom djelovanja **eEurope+** u zemljama kandidatima, koji je namijenjen da ubrza reformu i modernizaciju gospodarstava zemalja kandidata, potiče stvaranje institucionalne sposobnosti, poboljša globalnu konkurentnost i ojača socijalnu koheziju.

U lipnju 2002. godine, Europsko vijeće u Sevilli usvojilo je plan djelovanja **eEurope 2005** koji je naslijedio **eEurope 2002**. Novi plan djelovanja u osnovi se usredotočuje na raspodjelu *broadband* pristupa po konkurentnim cijenama, sigurnost mreže i bolje korištenje informatičke tehnologije od strane ovlaštenih tijela (»eGovernment«).

Ekonomska i monetarna unija (Economic and Monetary Union)

Ekonomska i monetarna unija (EMU) je naziv dan procesu usklađivanja ekonomskih i socijalnih politika država članica Unije s ciljem uvođenja jedinstvene valute, eura. On je bio predmet jedne od dviju Međuvladinih konferencija (ICG) koja je zaključila njihova promišljanja u Maastrichtu u prosincu 1991.

Ugovor predviđa da EMU bude postignut u tri faze:

- Prva faza (od 1. srpnja 1990. do 31. prosinca 1993.): slobodno kretanje kapitala između država članica, bliskija koordinacija gospodarskih politika i bliskija suradnja između središnjih banaka;
- Druga faza (od 1. siječnja 1994. do 31. prosinca 1998.): približavanje ekonomskih i monetarnih politika država članica (kako bi se osigurala stabilnost cijena i dobre javne financije) te stvaranje Europskog monetarnog instituta (EMI) i Europske središnje banke (ESB) 1998. godine;
- Treća faza (od 1. siječnja 1999.): neopozivo fiksiranje deviznih tečajeva i uvođenje jedinstvene valute na deviznim tržištima i za elektronska plaćanja, nakon čega slijedi uvođenje euro novčanica i kovanica od 1. siječnja 2002.

Treća je faza EMU-a pokrenuta u jedanaest država članica, kojima se dvije godine kasnije pridružila Grčka. Tri države članice nisu usvojile jedinstvenu valutu: Velika Britanija i Danska, koje su iskoristile klauzulu o ograđivanju, te Švedska koja trenutno ne udovoljava svim kriterijima s obzirom na neovisnost njezine središnje banke.

1. siječnja 2002. euro novčanice i kovanice uvedene su u državama članicama, postupno zamjenjujući nacionalne valute (»nasljedne« valute). 28. veljače 2002. završila je prijelazna faza dvojnog prometa nasljednih valuta i eura. Euro je sada jedina valuta za više od 300 milijuna Europljana. Izazovi s kojima se suočava dugoročni uspjeh EMU-a su stalna proračunska konsolidacija i bliskija koordinacija gospodarskih politika država članica.

Energija (Energy)

Cilj energetske politike Europske unije je zajamčiti sigurnu i jeftinu opskrbu energijom koja ne predstavlja rizik za zdravlje građana niti za okoliš.

Na početku, Ugovori o osnivanju Europskih zajednica nisu sadržavali odredbu o energetskej politici Zajednice.

Početak procesa izgradnje Europe uključivao je uspostavljanje institucionalnih okvira za ugljen i atomsku energiju:

- 1951. Europska zajednica za ugljen i čelik (EZUČ), za koju je Ugovor istekao 31. prosinca 2002. godine;
- 1957. Europska zajednica za atomsku energiju (Euratom).

Kasniji ugovori nisu stvorili specifičnu pravnu osnovu za energetskej politiku Zajednice, čija se temeljna načela još zasnivaju na Ugovoru o Euratomu i nizu odredaba sadržanim u poglavljima o »unutarnjem tržištu« i »okolišu«.

U trenutnoj energetskej situaciji Europska se unija suočava s brojnim izazovima: razvojem obnovljivih izvora energije, otvaranjem tržišta plina i električne energije, smanjenjem energetske ovisnosti Europske unije i jamstvima za nuklearnu sigurnost i bezopasnost.

Suočena s ovim novim energetskeim izazovima, Europska je unija poduzela mjere posebno usmjerene na jamčenje sigurnosti opskrbe s obzirom na svoju ovisnost o uvozu nafte iz politički nestabilnih regija, redefiniranje prioriteta u vezi s nuklearnom energijom, uzimajući posebno u obzir rizike od nesreće i zbrinjavanje otpada, kao i promicanje održivog razvoja.

Stoga s novim inteligentnim planom djelovanja za energiju za Europu, Komisija predlaže pokretanje europske podrške za promicanje obnovljivih energija (ALTENER) i učinkovitost energije (SAVE), istovremeno preusmjeravajući međunarodno djelovanje prema ovim dvama prioritetima (COOPENER).

Eurocorps

Eurocorps je osnovan na 59. francusko-njemačkom sastanku na vrhu koji se održao u La Rochelleu 21. i 22. svibnja 1992. godine. Otada su mu se pridružile još tri zemlje: Belgija 25. lipnja 1993. godine, Španjolska 10. prosinca 1993. godine i Luksemburg 7. svibnja 1996. Obuhvaća 50.000 ljudi i operativan je od 30. studenog 1995. godine, nakon vježbe Pegasus-95.

Eurocorps čini dio Snaga odgovornih Zapadnoeuropskej uniji (Forces Answerable to Western European Union – FAWEU). Može djelovati kao takav unutar WEU-a (Članak V.) ili NATO-a (Članak 5.) i može se mobilizirati za humanitarne misije, misije za evakuaciju državljana država članica i operacija za ponovno uspostavljanje ili održavanje mira, pod pokroviteljstvom Ujedinjenih naroda ili OEES-a. Obveza Eurocorpsa pod političkom kontrolom WEU-a predmet je sporazuma potpisanog 24. rujna 1993. godine, a obveza prema ovlasti NATO-a formalizirana je sporazumom od 21. siječnja 1993.

Od lipnja 2001. godine Eurocorps je vojna snaga za brzu reakciju na raspolaganju EU-u i NATO-u.

EUROFOR/EUROMARFOR

Deklaracijom iz Lisabona Zapadnoeuropske unije 15. svibnja 1995. Španjolska, Francuska i Italija ratificirale su odluku za osnivanje kopnenih i morskih snaga (EUROFOR i EUROMARFOR). One će

činiti dio Snaga odgovornih WEU-u (Forces Answerable to WEU - FAWEU) i trebale bi ojačati vlastite sposobnosti Europe za operacije navedene u Deklaraciji iz Petersberga. Portugal je suglasan sudjelovati u dvjema snagama kad se one koriste u kontekstu WEU-a, ne dovodeći u pitanje kolektivno obrambeno stajalište država članica (Članak 5., WEU i Članak 5., NATO).

Europa »à la carte« (Europe »à la carte«)

To se odnosi na ideju nejednolike metode integracije koja omogućava državama članicama da odaberu politike kao s jelovnika i da se u potpunosti uključe u te politike; ipak, postojat će i minimalan broj zajedničkih ciljeva.

Europa »s više brzina« (»Multi-speed« Europe)

Europa »s više brzina« je termin koji se koristi kako bi se opisala metoda diferencirane integracije, po kojoj skupina država članica koje su sposobne i voljne napredovati slijedi zajedničke ciljeve, a podrazumijeva se da će ostali slijediti kasnije.

Europa »varijabilne geometrije« (»Variable-geometry« Europe)

Europa »varijabilne geometrije« je izraz koji se koristi za opisivanje ideje o metodi diferencirane integracije koja uzima u obzir nepomirljive razlike unutar integracijske strukture i zato omogućava trajnu odvojenost jedne skupine država članica i određenog broja manje razvijenih integracijskih jedinica.

Europol (Europski policijski ured) – European Police Office

Europol se spominje u Članku 29. Ugovora iz Amsterdama kao sredstvo kojime se građanima osigurava visok stupanj sigurnosti unutar prostora slobode, sigurnosti i pravde.

Ideja o Europskom policijskom uredu prvi put se javila na Europskom vijeću u Luxembourg u 28. i 29. lipnja 1991. Tadašnji je plan bio uspostaviti novo tijelo koje bi osiguralo strukturu za razvoj policijske suradnje između država članica u sprečavanju i borbi protiv ozbiljnih oblika međunarodnog organiziranog kriminala. U Ugovor iz Maastrichta uključena je odredba o Uredu, a on je svoje aktivnosti započeo 3. siječnja 1994. kao Jedinica za narkotike Europol (Europol Drugs Unit – EDU). Time se u početku njegov rad ograničavao na borbu protiv zlouporabe droga, ali se njegova nadležnost postupno širila na druge teške zločine.

Konvencija kojom je osnovan Europol potpisana je u srpnju 1995. i stupila na snagu 1. listopada 1998. godine, ali je postala potpuno operativna tek 1. srpnja 1999. Europol je preuzeo aktivnosti EDU-a, na primjer na području preprodaje droga, ilegalnih imigracijskih mreža, preprodaje ukradenih vozila, trgovine ljudima (uključujući dječju pornografiju), krivotvorenja valute i drugih sredstava plaćanja, preprodaje radioaktivnih i nuklearnih tvari, terorizma i pranja novca.

Ugovorom iz Amsterdama Europolu je dodijeljen niz zadataka: koordinacija i provedba određenih istraga koje vode ovlaštena tijela država članica, razvoj specijalizirane stručnosti kako bi se pomoglo državama članicama u njihovim istragama organiziranog kriminala i uspostavljanje kontakata s tužiteljima i istražiteljima koji su specijalizirani za borbu protiv organiziranog kriminala.

Uloga Eurola je ojačana u prosincu 2001. kada je njegova nadležnost proširena na sve oblike međunarodnog kriminala kako je definirano u prilogu Konvenciji o Europolu. Dana su dva temeljnija

prijedloga koja se odnose na mogućnost da se Europolu daju istinske ovlasti za istragu i načine za vršenje demokratske kontrole nad Uredom.

Europska investicijska banka (EIB) – European Investment Bank (EIB)

Osnovana Rimskim ugovorom Europska investicijska banka je financijska institucija Zajednice. Njezin je zadatak da pridonese uravnoteženom razvoju Zajednice putem gospodarske integracije i socijalne kohezije.

Dioničari EIB-a su države članice Europske unije. Bankom upravlja Odbor guvernera koji čini petnaest ministara financija. On ima pravnu osobnost i financijski je neovisan. On osigurava dugoročno financiranje za praktične projekte čija je gospodarska, tehnička, ekološka i financijska održivost zajamčena. On dodjeljuje zajmove uglavnom iz resursa posuđenih na tržištima kapitala kojima je pridodan vlasnički kapital dioničara. Između 1994. i 1999. godine glavni su korisnici bili sektori prijevoza, telekomunikacija, energetike, vodoprivrede, obrazovanja i osposobljavanja.

U ožujku 2000. zaključci Europskog vijeća iz Lisabona pozvali su na jačanje podrške malim i srednjim poduzećima (small and medium-sized enterprises – SMEs). Tako je osnovana »EIB grupa« koja se sastoji of EIB-a i Europskog investicijskog fonda, s ciljem da se poveća europska konkurentnost. Putem inicijative Inovacija 2000, ona njeguje poduzetništvo, inovaciju i optimalno korištenje ljudskih resursa davanjem srednjoročnih zajmova i bankovnih jamstava i financiranjem poduzetničkog kapitala.

Izvan Europske unije EIB podupire predpristupne strategije zemalja srednje i istočne Europe i upravlja financijskom dimenzijom sporazuma sklopljenih u sklopu europske pomoći za razvoj i politika za suradnju.

Europska komisija (European Commission)

Europska komisija je tijelo s ovlastima za inicijativu, provedbu, upravljanje i kontrolu. Ona je čuvar Ugovora i utjelovljenje interesa Zajednice. čini je dvadeset neovisnih članova (po dva iz Francuske, Njemačke, Italije, Španjolske i Velike Britanije te po jedan iz ostalih zemalja), uključujući predsjednika i dva dopredsjednika. Imenuje je Vijeće na petogodišnji mandat, djelujući na temelju kvalificirane većine u dogovoru s državama članicama. Predmet je glasovanja o imenovanju u Europskom parlamentu kojemu je odgovorna. Članovima Komisije pomaže administracija koju čine opće uprave i specijalizirani odjeli čije je osoblje uglavnom podijeljeno između Bruxellesa i Luxembourg.

Nova Komisija koja je na dužnost stupila 23. siječnja 2000. godine na petogodišnji mandat pokrenula je opsežne reforme u instituciji s ciljem modernizacije njezinih radnih metoda i procedura te osiguranja istinski kolegijalnog postupka odlučivanja, uz veći stupanj delegiranja u određenim područjima (npr. regionalna politika, zajednička poljoprivredna politika, unutarnje tržište). Važnost koju Komisija daje reformi odražena je u Bijeloj knjizi usvojenoj 1. ožujka 2000. Ova reforma ima tri glavne linije:

- određivanje prioriteta i dodjela sredstava;
- preispitivanje politike ljudskih resursa;
- poboljšanje financijskog upravljanja, učinkovitosti i ovlašćivanja.

Europska konferencija (European Conference)

Europska konferencija osnovana je kako bi pružila okvir za proces proširenja tijekom sljedećih nekoliko godina, okupljajući države članice Europske unije i europske zemlje koje se nastoje pridružiti. To je multilateralan forum za političko savjetovanje o pitanjima od općeg interesa, posebno:

- zajedničkoj vanjskoj i sigurnosnoj politici;
- pravosuđu i unutarnjim poslovima;
- gospodarskim poslovima i regionalnoj suradnji.

Pokrenulo ju je Europsko vijeće u Luxembourg u prosincu 1997. godine, slijedeći francusku inicijativu predstavljenu u listopadu 1997. Sastaje se jednom godišnje na razini čelnika država ili vlada i predsjednika Komisije te jednom godišnje na razini ministra vanjskih poslova. Njome predsjedava zemlja koja predsjedava Vijećem Europske unije.

Europska konferencija prvi put se sastala 12. ožujka 1998. u Londonu i odlučila osnovati zajedničku skupinu stručnjaka sa zadatkom izvještavanja o rastućim problemima koje organizirani kriminal predstavlja za europska društva, posebno u istočnoj Europi. Prvi sastanak na ministarskoj razini održan je 6. listopada u Luxembourg.

Europska konvencija (European Convention)

Na Europskom vijeću u Nici u prosincu 2000. godine usvojena je deklaracija o budućnosti Unije, odnosno Deklaracija iz Nice. Cilj ove Deklaracije je provoditi institucionalnu reformu izvan okvira rezultata Međuvladine konferencije iz 2000. godine (IGC 2000). Deklaracija je odredila tri koraka za ovu reformu: pokretanje rasprave o budućnosti Europske unije, Konvenciju o institucionalnoj reformi čija je provedba dogovorena na Europskom vijeću u Laekenu u prosincu 2001. godine, te naposljetku sazivanje IGC-a za 2004.

Prema Deklaraciji iz Laekena kojom je stvorena, cilj ove Konvencije je razmotriti četiri ključna pitanja u vezi s budućnošću Unije: raspodjelu ovlasti, pojednostavljivanje ugovora, ulogu nacionalnih parlamenata i status Povelje o temeljnim pravima.

Nastupni sastanak Konvencije održan je 28. veljače 2002. godine, a prema Deklaraciji iz Laekena njezin će rad završiti u ožujku 2003.

Predviđene su tri faze: faza slušanja, faza razmatranja i faza predlaganja. Na kraju svake faze, izradit će se nacrt ustavnog teksta. To može uključivati različite opcije, uz iskazivanje podrške koju je svaka od njih dobila ili preporuke ako je postignut konsenzus. Ovaj će dokument poslužiti kao polazište za pregovore na međuvladinoj konferenciji koje će voditi čelnici država i vlada koji su u konačnici odgovorni za svaku odluku o izmjenama i dopunama ugovora. Planira se da se ovaj ustavni nacrt predstavi najkasnije do lipnja 2003. godine na Europskom vijeću u Solunu.

Konvencija predstavlja inovaciju utoliko što prijašnjim međuvladinim konferencijama nije prethodila faza rasprave otvorene za sve aktere. Uz članove Konvencije, organizacije civilnog društva također mogu pridonijeti raspravi putem interaktivnog foruma, odnosno Forumu o budućnosti Unije.

Europska konvencija o ljudskim pravima (European Convention on Human Rights - ECHR)

Europska konvencija o ljudskim pravima, potpisana u Rimu pod pokroviteljstvom Vijeća Europe 4. studenog 1950. godine, uspostavila je sustav bez presedana u međunarodnoj zaštiti ljudskih prava, koji nudi pojedincima mogućnost da se obrate sudovima u vezi s provođenjem svojih prava. Konvencijom, koju su ratificirale sve države članice Unije, osnovana su brojna nadzorna tijela sa sjedištem u Strasbourgu. To su:

- Komisija odgovorna za prethodno razmatranje prijave koje su podnijele države ili pojedinci;

- Europski sud za ljudska prava kojemu su Komisija ili država članica prosljedile slučajeve, nakon izvješća Komisije (u slučaju sudske nagodbe);
- Odbor ministara Vijeća Europe koji je djelovao kao čuvar ECHR-a i na koji se pozivalo, kada slučaj nije iznjet pred sud, kako bi se osiguralo političko rješenje spora.

Usljed rastućeg broja slučajeva javila se potreba za reformom nadzornih rješenja određenih Konvencijom (dodatak Protokolu br. 11). Nadzorna tijela tako su 1. studenog 1998. godine zamijenjena jedinstvenim Europskim sudom za ljudska prava. Pojednostavljena struktura skratila je trajanje postupaka i pojačala pravosudno obilježje sustava.

često se spominjala ideja da Europska unija pristupi ECHR-u. Međutim, u mišljenju danom 28. ožujka 1996. godine, Europski sud pravde ustvrdio je da Europske zajednice ne mogu pristupiti Konvenciji jer Ugovor o EZ-u ne predviđa ovlaštenja za postavljanje propisa ili sklapanje međunarodnih sporazuma na području ljudskih prava. Stoga pristupanje trenutno ovisi o eventualnim izmjenama i dopunama Ugovora.

Ugovor iz Amsterdama ipak poziva na poštivanje temeljnih prava koja jamči Konvencija, istovremeno formalizirajući presude Suda pravde u tom predmetu. S obzirom na odnose između dvaju Sudova, praksa uključivanja načela Konvencije u zakon Unije koju je uspostavio Sud pravde omogućava održavanje koherentnosti njihovog rada i njihovu nezavisnost.

Europska politička suradnja (European Political Cooperation – EPC)

Europska politička suradnja neslužbeno je uvedena 1970. godine (kao odgovor na Izvješće iz Davignona), a formalizirana je Jedinstvenim europskim aktom i stupila na snagu 1987. Cilj joj je savjetovanje između država članica u pitanjima vanjske politike. Države članice uvažavaju stavove Europskog parlamenta i kad god je moguće zauzimaju zajednička stajališta u međunarodnim organizacijama. EPC je zamijenila zajednička vanjska i sigurnosna politika.

Europska sigurnosna i obrambena politika (European Security and Defence Policy - ESDP)

Europska sigurnosna i obrambena politika uključuje konačno uobličenje zajedničke obrambene politike koja s vremenom može rezultirati zajedničkom obranom. Uspostavljen 1999. na Europskom vijeću u Kölnu, ESDP ima za cilj omogućiti Uniji da razvije svoje civilne i vojne sposobnosti za rješavanje krize i sprečavanje sukoba na međunarodnoj razini te da na taj način pomogne održavanju mira i međunarodne sigurnosti, u skladu s Poveljom Ujedinjenih naroda. ESDP, koji ne uključuje stvaranje europske vojske, razvija se na način da bude usklađen i koordiniran s NATO-om.

Sa stupanjem na snagu Ugovora iz Amsterdama, novi su zadaci uključeni u Ugovor o Europskoj uniji (Glava V.). Ova važna inovacija odnosi se na humanitarnu pomoć i operacije spašavanja, mirovne operacije i korištenje borbenih snaga u rješavanju krize, uključujući operacije uspostavljanja mira (poznate kao »Zadaci iz Petersberga«). Uz ove operacije rješavanja civilnih i vojnih kriza, ESDP uključuje komponentu sprečavanja sukoba.

Politički i sigurnosni odbor (Political and Security Committee – PSC), Vojni odbor EU-a (EU Military Committee – EUMC) i Vojno osoblje EU-a (EU Military Staff – EUMS) stalne su političke i vojne strukture odgovorne za autonomnu, operativnu obrambenu politiku EU-a. Europsko vijeće u Helsinkiju uspostavilo je »globalni cilj« – drugim riječima, Unija mora biti u stanju rasporediti do 60.000 osoba u roku od 60 dana i to barem na godinu dana.

Europska središnja banka (ESB) – European Central Bank (ECB)

Europska središnja banka (ESB) svečano je otvorena 30. lipnja 1998. godine. 1. siječnja 1999. preuzela je odgovornost za provedbu europske monetarne politike kako je definirana u Europskom sustavu središnjih banaka (European System of Central Banks – ESCB). Što se tiče praktične strane, odlučujuća tijela ESB-a (Upravljačko vijeće i Izvršni odbor) vode Europski sustav središnjih banaka čiji su zadaci upravljanje količinom novca u opticaju, vođenje deviznih poslova, čuvanje i upravljanje službenim deviznim rezervama država članica i promicanje nesmetanog rada platnih sustava. ESB je preuzeo dužnosti Europskog monetarnog instituta (EMI).

Ugovorom iz Nice usvojenim u prosincu 2000. godine nije izmijenjen sastav Upravljačkog vijeća ESB-a (koje čine članovi Izvršnog odbora i guverneri nacionalnih središnjih banaka) ali su omogućene izmjene propisa o odlučivanju (odluke se obično usvajaju jednostavnom većinom članova od kojih svaki ima jedan glas). Svaka takva promjena zahtijeva jednoglasnu odluku Europskog vijeća koju moraju ratificirati države članice.

Europska strategija zapošljavanja (European Employment Strategy – EES)

Ugovorom iz Amsterdama uveden je pojam Europske strategije za zapošljavanje koji se nastavlja na integriranu strategiju za zapošljavanje koju je pokrenulo Europsko vijeće u Essenu u prosincu 1994.

U Essenu je Europsko vijeće zatražilo od država članica da sastave višegodišnje programe za zapošljavanje (Multiannual Programs – MAPs) i da Komisiji podnesu izvješća o njihovoj provedbi. Ova izvješća opisuju glavne mjere koje poduzimaju vlade u primjeni svojih višegodišnjih programa tijekom prethodnih dvanaest mjeseci, ocjenjuju u pojedinim slučajevima učinak ovih mjera na zaposlenost i najavljuju važnije promjene ili nove inicijative u ovom području.

Europska strategija zapošljavanja izgrađena je oko prioriteta tema u sklopu četiri stupa mogućnosti zapošljavanja, poduzetništva, prilagodivosti i jednakih mogućnosti. Svake godine, države članice sastavljaju Nacionalne planove djelovanja za zapošljavanje (National Action Plans – NAPs) kojima se provode ove široke smjernice za politiku. Komisija i Vijeće analiziraju NAPs, a rezultati izneseni u Zajedničkom izvješću o zapošljavanju služe kao temelj za ponovno određivanje prioriteta i davanje preporuka državama članicama s obzirom na njihove politike zapošljavanja.

Pet godina nakon svojeg pokretanja, Europska strategija ulazi u novu fazu pregleda.

U siječnju 2003. godine, Komisija je usvojila priopćenje kojime se predstavlja novi pristup kroz Europsku strategiju zapošljavanja, a koji je bolje prilagođen potrebama starijeg stanovništva, sve većem sudjelovanju žena na tržištu rada i ubrzanom tempu gospodarskih promjena. Glavni su prioriteti nove strategije potpuna zaposlenost i bolji radni uvjeti.

Europska sudska mreža za kaznena pitanja (European Judicial Network in Criminal Matters – EJN)

Svrha Europske sudske mreže za kaznena pitanja je olakšati uzajamnu pravnu pomoć u borbi protiv transnacionalnog kriminala. Njezini su korijeni u zajedničkom djelovanju koje je Vijeće usvojilo 29. lipnja 1998.

Sudska mreža sastoji se od kontaktnih točaka oblikovanih kako bi se lokalnim pravosudnim tijelima i pravosudnim tijelima u drugim državama članicama omogućilo da uspostave izravne međusobne kontakte.

Ove kontaktne točke također pružaju pravne ili praktične informacije potrebne za pomoć dotičnim ovlaštenim tijelima da pripreme učinkovit zahtjev za pravosudnom suradnjom.

Postoji i Europska sudska mreža za građanska i komercijalna pitanja, koja je uspostavljena odlukom Vijeća 28. svibnja i temelji se na mreži za kaznena pitanja.

Europski gospodarski i socijalni odbor (European Economic and Social Committee – EESC)

Europski gospodarski i socijalni odbor osnovan je Ugovorom o osnivanju Europske ekonomske zajednice iz 1957. kako bi zastupao interese različitih ekonomskih i socijalnih skupina. Sastoji se od 222 člana koji pripadaju trima kategorijama: poslodavcima, radnicima i predstavnicima pojedinih tipova aktivnosti (poput poljoprivrednika, obrtnika, malih poduzeća i industrija, profesija, predstavnika potrošača, znanstvenika i nastavnika, zadruga, obitelji, ekoloških pokreta). Članovi se imenuju jednoglasnom odlukom Vijeća na četiri godine, a taj se mandat može obnoviti.

EESC se konzultira prije usvajanja velikog broja instrumenata koji se odnose na unutarnje tržište, obrazovanje, zaštitu potrošača, okoliš, regionalni razvoj i socijalne poslove. Također može davati mišljenja na svoju inicijativu. Od stupanja na snagu Ugovora iz Amsterdama (svibanj 1999.) EESC se mora konzultirati u vezi s još širim rasponom pitanja (nova politika zapošljavanja, novo zakonodavstvo vezano za socijalne poslove, javno zdravstvo i jednake mogućnosti), a s njime se može savjetovati i Europski parlament.

Ugovor iz Nice, usvojen u prosincu 2000. godine, nije promijenio broj i raspodjelu mjesta u Odboru po državama članicama. Međutim, pojašnjena je prikladnost za članstvo: EESC se treba sastojati od »predstavnik različitih gospodarskih i socijalnih komponenata organiziranog civilnog društva« (Članak 257. Ugovora o EZ-u).

Europski nalog za uhićenje (European arrest warrant)

Europski nalog za uhićenje je sudska odluka koju izdaje država članica s ciljem da druga država članica uhiti i preda osobu koja se traži radi krivičnog gonjenja ili oduzimanja slobode.

To je sredstvo osmišljeno kako bi se pojačala suradnja među pravosudnim tijelima država članica uklanjanjem izručenja. Temelji se na načelu uzajamnog priznavanja odluka u kaznenim pitanjima.

Europski nalog za uhićenje temelji se na Okvirnoj odluci koju je Vijeće usvojilo 13. lipnja 2002. Ova se Odluka mora primjenjivati od 1. siječnja 2004. godine, ali su mnoge države članice odlučile pomaknuti datum stupanja na snagu na 2003. godinu.

Europski parlament (European Parliament)

Europski parlament je skupština predstavnika 370 milijuna građana Unije. Od 1979. godine oni se biraju izravnim općim pravom glasa i sada njihov ukupan broj iznosi 626, a podijeljen je među državama članicama prema njihovom stanovništvu. Glavne funkcije Europskog parlamenta su kako slijedi:

- razmatra prijedloge Komisije i povezan je s Vijećem u zakonodavnom procesu, u nekim slučajevima kao suzakonodavac putem različitih procedura (procedura suodlučivanja, pristanak, savjetodavno mišljenje itd.);

- ima kontrolu nad aktivnostima Unije putem potvrđivanja imenovanja Komisije (i prava na izglasavanje nepovjerenja) te putem pisanih i usmenih pitanja koje može postaviti Komisiji i Vijeću;
- dijeli proračunske ovlasti s Vijećem u glasovanju o godišnjem proračunu, čini ga provedivim potpisom predsjednika Parlamenta i nadzire njegovu provedbu.

Parlament također imenuje ombudsmana koji je ovlašten da prima žalbe od građana Unije u vezi s nepravilnostima u aktivnostima institucija ili tijela Zajednice. Naposljetku, može osnovati privremene istražne odbore čije ovlasti nisu ograničene na ispitivanje djelovanja institucija Zajednice nego se mogu odnositi i na djelovanje država članica pri provedbi politika Zajednice.

Ugovorom iz Amsterdama pojednostavljene su različite zakonodavne procedure tako što je praktički ukinuta procedura suradnje (još se primjenjuje u nekolicini slučajeva koji potpadaju pod Glavu o ekonomskoj i monetarnoj uniji) i znatno proširena procedura suodlučivanja.

Ugovorom iz Nice koji je na snagu stupio 1. veljače 2003. također je pojačana uloga Parlamenta kao suzakonodavca putem proširivanja procedure suodlučivanja te je Parlamentu dano pravo da pred Sudom pravde Europskih zajednica podiže parnice pod istim uvjetima kao i druge institucije.

S obzirom na buduće proširenje Unije, Ugovorom iz Nice također je ograničen broj članova Europskog parlamenta na najviše 732, što će stupiti na snagu od sljedećih izbora u lipnju 2004. godine (dosadašnje ograničenje postavljeno Ugovorom iz Amsterdama iznosilo je 700). Također su preraspodijeljena mjesta u parlamentu između država članica (koje gube 91 mjesto) i zemalja kandidata, pri čemu je postignut kompromis između stvarne demografske situacije i jednakosti između država članica, uz poštovanje načela »prikladne zastupljenosti naroda«.

Europski sigurnosni i obrambeni identitet (European security and defence identity)

Ideja razvoja europskog obrambenog identiteta potaknuta je dvama razlozima:

Tijekom više godina Europa je suočena s pojavom izvorišta nestabilnosti na istočnoj polovici kontinenta, poput Bosne i Hercegovine i Kosova.

Relativan pad angažmana Sjedinjenih Država u europskoj obrani ostavio je prazninu koju Europa nije uspjela ispuniti. Stoga su se posljednjih nekoliko godina naglašavala ograničenja saveza (NATO) koji se definira prvenstveno u odnosu na vanjske prijetnje. Istovremeno, postoji sve veća svijest o potrebi za političkim entitetom motivirana svjesnošću o zajedničkim interesima kako bi se Europa suočila s novim sigurnosnim izazovima.

S obzirom na ovu situaciju, Vijeće NATO-a održano u Bruxellesu u siječnju 1994. priznalo je važnost definiranja specifično europskog identiteta u odnosu na sigurnost i obranu. Prvi koraci prema tome poduzeti su na Vijeću NATO-a održanom u Berlinu 3. lipnja 1996. s razvojem koncepcije Kombiniranih zajedničkih borbenih snaga (Combined Joint Task Forces – CJTF), koju su ministri Saveza poduprli na sastanku na vrhu u siječnju 1994. kao sredstvo korištenja NATO-ove vojne sposobnosti u operacijama koje vodi Zapadnoeuropska unija (Western European Union – WEU) u skladu sa svojom političkom kontrolom i strateškim upravljanjem.

Otada je Europska unija uspostavila vlastite stalne političke i vojne strukture za političku kontrolu i strateško rješavanje kriza. U prosincu 2002. u okviru stalnih aranžmana za suradnju i savjetovanje između EU-a i NATO-a poznatih kao »Berlin Plus«, Unija i NATO potpisali su sporazum o strateškom partnerstvu za rješavanje kriza. Kroz ovaj sporazum Unija će imati pristup s neposrednim učinkom NATO-ovim

logističkim i planskim resursima, uključujući i informacije. EU će stoga moći koristiti ove resurse kako bi provodio vlastite mirovne operacije i 2003. godine osnovao postrojbu za brzu reakciju koja će se u konačnici sastojati od 60.000 ljudi.

Europski sporazum (Europe agreement)

Europski sporazum poseban je tip sporazuma o pridruživanju koji se sklapa između Europske unije i država srednje i istočne Europe. Njegov je cilj pripremiti pridruženu državu za pristupanje Europskoj uniji, a temelji se na poštivanju ljudskih prava, demokraciji, vladavini prava i tržišnom gospodarstvu. Dosad su europski sporazumi sklopljeni s deset zemalja: Bugarskom, Češkom Republikom, Estonijom, Mađarskom, Latvijom, Litvom, Poljskom, Rumunjskom, Slovačkom i Slovenijom (spoorazum sa Slovenijom potpisan je 10. lipnja 1996. ali još nije stupio na snagu).

Europski sporazum sklapa se na neodređeno razdoblje, a čini ga niz elemenata:

- politički aspekt koji predviđa bilateralne i multilateralne konzultacije o svim pitanjima od zajedničkog interesa;
- trgovinski aspekt, kako bi se uspostavio prostor slobodne trgovine;
- gospodarska, kulturna i financijska suradnja;
- usklađivanje zakonodavstva, posebno o intelektualnom vlasništvu i propisima o konkurenciji.

Što se tiče institucionalnih rješenja, opće upravljanje europskim sporazumom je odgovornost Vijeća za pridruživanje koje čine predstavnici Vijeća i Komisije s jedne, te predstavnici vlade države koja se pridružuje s druge strane. Odbor za pridruživanje koji čine članovi Vijeća za pridruživanje prati rad i priprema rasprave Vijeća za pridruživanje. Naposljetku, Parlamentarni odbor za pridruživanje koji čine članovi Europskog parlamenta i nacionalnog parlamenta države koja se pridružuje može dati preporuke Vijeću za pridruživanje.

Europski sud revizora (Europe Court of Auditors)

Europski sud revizora sa sjedištem u Luxembourgju sastoji se od petnaest članova koji se imenuju na šest godina jednoglasnom odlukom Vijeća Europske unije nakon savjetovanja s Europskim parlamentom. Sud provjerava zakonitost i regularnost prihoda i rashoda Europske unije i osigurava pravilnost financijskog upravljanja. Osnovan je 1977. godine, a podignut na status punopravne institucije 1992. Ugovorom o Europskoj uniji.

Prema Ugovoru iz Amsterdama (usvojenom u lipnju 1997. godine), Sud revizora također ima ovlast izvijestiti Europski parlament i Vijeće o bilo kakvim neregularnostima, a njegove su revizorske ovlasti proširene na sredstva Zajednice kojima upravljaju vanjska tijela i Europska investicijska banka.

Ugovor iz Nice (usvojen u prosincu 2000.) detaljno određuje sastav Suda revizora koji mora uključivati jednog državljanina svake države članice. Također prema Ugovoru iz Nice Sud revizora može uspostaviti interne komore kako bi usvojio određene kategorije izvješća ili mišljenja.

Europsko istraživačko područje (European Research Area – ERA)

Europsko istraživačko područje objedinjuje sve resurse Zajednice kako bi se bolje koordinirale istraživačke i inovacijske aktivnosti na razini kako država članica tako i Europske unije.

Ovu je koncepciju je 2000. godine pokrenula Komisija s idejom da se razviju uistinu privlačne mogućnosti za istraživače.

Ranije je istraživanje na europskoj razini imalo brojne nedostatke: fragmentizaciju aktivnosti, izolaciju nacionalnih istraživačkih sustava, neusklađenost regulativnih i administrativnih okvira i niske razine ulaganja u znanje.

Putem resursa koji su stavljeni na raspolaganje, ERA bi trebala omogućiti razmjenu podataka, usporedbu rezultata, provođenje multidisciplinarnih studija, prenošenje i zaštitu znanstvenog znanja i dobivanje pristupa centrima za izvrsnost i najsuvremenijoj opremi.

Europsko istraživačko područje bi tako trebalo ispuniti ambiciju od ključne važnosti za Uniju, odnosno razviti istinsku zajedničku istraživačku politiku.

Europsko vijeće (European Council)

Europsko vijeće je termin kojime se opisuju redoviti sastanci čelnika država i vlada država članica Europske unije. Osnovano je priopćenjem izdanim u prosincu 1974. godine na završetku Sastanka na vrhu u Parizu i prvi put je sazvano 1975. godine (10. i 11. ožujka u Dublinu). Prije tog trenutka, od 1961. do 1974. godine, prakticiralo se održavanje europskih konferencija na vrhu. Njegovo je postojanje dobilo zakonsko priznanje Jedinostvenim europskim aktom, dok mu je službeni status dan Ugovorom o Europskoj uniji. Sastaje se barem dvaput godišnje, a predsjednik Europske komisije prisustvuje mu kao punopravni član. Njegovi su ciljevi dati Europskoj uniji zamah koji joj je potreban kako bi se nadalje razvijala i odrediti opće smjernice za politiku.

F

Financijska perspektiva za razdoblje 2000.-2006. (Financial perspective 2000-2006)

Financijska perspektiva čini okvir za rashode Zajednice tijekom nekoliko godina. Ona je proizvod međuinstitucionalnog sporazuma između Europskog parlamenta, Vijeća i Komisije te ukazuje na maksimalnu količinu i sastav predvidivih rashoda Zajednice. Komisija je prilagođava svake godine kako bi uračunala cijene i razvoj BNP-a Zajednice. Međutim, valja primijetiti da financijska perspektiva nije višegodišnji proračun, budući da je procedura za godišnji proračun i nadalje od bitne važnosti pri određivanju stvarnog iznosa rashoda i raspodjele u različitim rubrikama proračuna.

Dosad su sklopljena tri međuinstitucionalna sporazuma ovog tipa, prvi 1988., drugi 1992., a treći 1999. godine:

- financijska perspektiva za 1988.-1992. (Delorov paket I)
- financijska perspektiva za 1992.-1999. (Delorov paket II)
- financijska perspektiva za 2000.-2006.

Financijska perspektiva za 2000.-2006. dio je novog Međuinstitucionalnog sporazuma koji predstavlja temelj financijskog paketa Agenda 2000. Ovaj Sporazum koji je dobio političku podršku na Sastanku na vrhu u Berlinu u ožujku 1999. godine trebao bi omogućiti Uniji da primi nove članice i istovremeno ojača svoje politike, čuvajući pri tome strogi financijski okvir.

Financijskom perspektivom uspostavljen je referentni okvir za razdoblje od sedam godina (2000.-2006.). Iako ona ne može uključivati rashode povezane s pristupima novih članica prije nego stupe na snagu, ipak ima tri obilježja koja su zanimljiva u smislu proširenja:

- financiranje poljoprivrede prošireno je kako bi obuhvatilo novu politiku ruralnog razvoja, veterinarske mjere, predpristupni poljoprivredni instrument i raspoloživu marginu za proširenje;
- dodjela Strukturnih fondova namijenjenih za petnaest država članica postupno će se smanjiti od 2002. godine nadalje, usredotočujući prioritete na ograničeniji broj regija. Strukturne operacije također čine novi predpristupni instrument;
- iznos koji se dodjeljuje za vanjske aktivnosti povećava se za 2% svake godine kako bi pokrio povećanje predpristupne pomoći prema programu Phare. Uz to, dodjele osigurane za predpristupnu pomoć (Phare, Ispa i Sapard) ostat će neizmijenjene bez obzira na broj država podnositeljica zahtjeva za članstvo koje će postati članice Europske unije tijekom razdoblja 2000.-2006. Tako se sredstva mogu usmjeriti na zemlje kojima su najpotrebnija.

Naposlijetku, proračunska disciplina omogućit će održavanje trenutne gornje granice rashoda od 1,27% BNP-a Zajednice do 2006.

G

Genetski modificirani organizmi (GMO) – Genetically modified organisms (GMOs)

GMO su organizmi čiji je genetski materijal (DNK) izmijenjen ne putem reprodukcije i/ili prirodne rekombinacije nego uvođenjem modificiranog gena ili gena druge sorte ili vrste.

Od ranih devedesetih postoje zakonski propisi Zajednice o GMO-ima. Djelovanje EU-a oblikovano je kako bi se zaštitilo ljudsko zdravlje i okoliš uz poštivanje pravila jedinstvenog tržišta. Unija je usvojila zakonske propise o korištenju, širenju, marketingu i mogućnosti praćenja GMO-a. Također je usvojila mjere za provedbu odredaba o prekograničnom kretanju GMO-a određene Protokolom o biosigurnosti iz Cartagene.

Europska komisija propituje *de facto* moratorij na marketing i proizvodnju GMO-a unutar Unije koji su 1999. uvele države članice. Ona razmatra mogućnost davanja ponovne dozvole za GMO, uzimajući u obzir načelo opreza, kako se ne bi oštetila europska industrija, poljoprivreda i istraživanja.

Glava V. Ugovora o EU-u (CFSP) – Title V of the EU Treaty (CFSP)

Glava V. Ugovora o EU-u, poznata i kao »drugi stup«, sadrži odredbe kojima se uspostavlja zajednička vanjska i sigurnosna politika. Ta glava sadrži Članke 11. do 28.

Glava VI. Ugovora o EU-u (Title VI of the EU Treaty)

Uvedena Ugovorom iz Maastrichta, Glava VI. Ugovora o EU-u - odnosno »treći stup« - sadržavala je odredbe kojima se uspostavlja suradnja u pravosuđu i unutarnjim poslovima.

Ugovorom iz Amsterdama je znatan broj područja koja su nekad bila uvrštena u Glavu VI. prenesen u novu Glavu IV. Ugovora o EZ-u (»Vize, azil, imigracija i druge politike povezane sa slobodnim kretanjem

osoba«). Suradnja policije i pravosudnih tijela u kaznenim pitanjima ostaju u Glavi VI. Ugovora o EU-u, koja sada sadrži četrnaest Članaka (članci 29. do 42.).

Glava VI. Ugovora o EZ-u i Glava VI. Ugovora o EU-u danas predstavljaju pravne osnove za prostor slobode, sigurnosti i pravde.

Globalizacija gospodarstva (Globalization of the economy)

Fenomen gospodarske globalizacije utvrđen je na Europskom vijeću u Torinu kao jedan od važnijih izazova s kojima se Europska unija suočava na kraju 20. stoljeća. Ovaj se termin odnosi na proces rastuće gospodarske integracije širom svijeta, čije su glavne pokretačke sile kako slijedi:

- liberalizacija međunarodne trgovine i kretanja kapitala;
- ubrzanje tehnološkog napretka i dolazak informatičkog društva;
- deregulacija.

Ova se tri faktora međusobno pojačavaju: tehnološki napredak potiče međunarodnu trgovinu, a globalni obrasci trgovine omogućavaju učinkovitije širenje tehnološkog napretka. Istovremeno, deregulacija potiče razvoj novih oblika tehnologije i pridonosi uklanjanju prepreka trgovini. Međutim, neki promatrači okrivljuju tehnološki napredak za omogućavanje tvrtkama i pojedincima da lakše pronađu način za zaobilazanje nacionalnih propisa.

Gospodarska i socijalna kohezija (Economic and social cohesion)

Na europskoj razini, izvorista politike gospodarske i socijalne kohezije su u Rimskom ugovoru (1957.) gdje se u preambuli spominje smanjenje regionalnih razlika. Tijekom 70-ih, poduzeta je aktivnost Zajednice kako bi se koordinirali nacionalni instrumenti i osigurala dodatna financijska sredstva. Kasnije su se te mjere pokazale neprikladnima s obzirom na situaciju u Zajednici gdje uspostavljanje unutarnjeg tržišta, suprotno predviđanjima, nije uspjelo ujednačiti razlike među regijama.

S usvajanjem Jedinog europskog akta 1986. godine, gospodarska i socijalna kohezija postala je cilj pored dovršetka jedinstvenog tržišta.

Ugovorom iz Maastrichta (1992.) politika je naposljetku uključena u sam Ugovor o EZ-u (članci 158. do 162.). Gospodarska i socijalna kohezija je izraz solidarnosti između država članica i regija Europske unije. Cilj je uravnotežen razvoj diljem EU-a, uz smanjenje strukturnih razlika i promicanje jednakih mogućnosti za sve pojedince. U praktičnom smislu to se postiže putem niza financijskih operacija, prvenstveno kroz Strukturne fondove i Kohezijski fond.

Osim reforme zajedničke poljoprivredne politike i proširenja na zemlje srednje i istočne Europe, regionalna je politika bila jedno od važnijih pitanja koja su raspravljena u Agendi 2000, većinom zbog financijskih implikacija. To je druga najveća proračunska stavka Zajednice, s dodjelom od 213 milijardi EUR za razdoblje 2000.-2006. Svake tri godine Europska komisija predstavlja izvješće o napretku koji je postignut na području gospodarske i socijalne kohezije i o tome kako su joj pridonijele politike Zajednice. Glavni kriteriji koji se koriste za analizu su bruto domaći proizvod (BDP), zaposlenost i faktori koji pogoduju održivom razvoju.

Planirano proširenje EU-a u svibnju 2004. uzrokovat će pad od 13% prosječnog BDP-a po stanovniku i širenje regionalnih razlika u razmjerima nezabilježenim u prijašnjim proširenjima. Budući da se 60% regija koje zaostaju u razvoju nalazi u budućim državama članicama, politika za gospodarsku i socijalnu koheziju neminovno će se usmjeriti prema istoku. Nakon 2006. godine, morat će se usredotočiti na

ključna razvojna pitanja uz istovremeni nastavak podrške regijama koje nisu uistinu završile proces približavanja (posebno u Španjolskoj, Grčkoj i Portugalu) i u zemljopisnim područjima koja se suočavaju sa specifičnim strukturnim poteškoćama (područja koja prolaze industrijsko restrukturiranje, urbana područja, ruralna područja, područja koja ovise o ribarstvu te područja koja trpe zbog prirodnih ili demografskih hendikepa). Pojednostavljivanje mehanizama prijenosa i upravljanja za Strukturne fondove bit će deviza sljedeće reforme.

Gospodarska politika (Economic policy)

Ekonomska i monetarna unija (EMU) podrazumijeva blisku koordinaciju nacionalnih gospodarskih politika, koje su tako postale predmetom zajedničke brige. U praktičnom smislu Vijeće, djelujući na temelju kvalificirane većine po preporuci Komisije, formira nacrt smjernica koje se šalju Europskom vijeću. U svjetlu njegovih zaključaka Vijeće, opet na temelju kvalificirane većine, usvaja preporuku kojom se utvrđuju Široke smjernice za gospodarsku politiku (Broad Economic Policy Guidelines – BEPG) država članica i Zajednice te obavještava Europski parlament (Članak 99. Ugovora o EZ-u). Ove godišnje široke smjernice središnji su element koordinacije za gospodarske politike Unije.

Uz ove široke smjernice, Ugovor o EZ-u propisuje druge odredbe o gospodarskoj politici u Glavi VII., člancima 98. do 104., uključujući:

- multilateralni nadzor: države članice, po sastanku s Vijećem, prate gospodarske razvoje i primjenu širokih smjernica za gospodarsku politiku; one mogu izdati preporuke vladi neke države članice koja se ne pridržava smjernica;
- procedura za prekomjerni deficit: države članice moraju izbjegavati prekomjerne državne deficite, a na Komisiji je da osigura da se ovo načelo poštuje; Članak 104. propisuje relevantnu proceduru, uvjete, iznimke i posljedice koje mogu uključivati novčane kazne;
- financijska pomoć: kad država članica ima ozbiljnih teškoća, Vijeće joj može pod određenim uvjetima dodijeliti financijsku pomoć;
- zabrana preuzimanja obveza drugih država članica; Zajednica i države članice ne mogu preuzimati obveze drugih država članica;
- zabrana povlaštenog pristupa: zabranjeno je javnim tijelima, ovlaštenim organima i poduzećima dati povlašteni pristup financijama.

Glava VII. Ugovora o EZ-u također propisuje institucionalne odredbe primjenjive na Europsku središnju banku (članci 112. do 115.) i prijelazne odredbe potrebne za provedbu različitih faza EMU-a (članci 116. do 124.).

H

Hijerarhija akata Zajednice (hijerarhija normi) – Hierarchy of Community acts (hierarchy of norms)

Deklaracija u prilogu Ugovora o Europskoj Uniji kaže da »može biti moguće revidirati klasifikaciju akata Zajednice s ciljem uspostavljanja odgovarajuće hijerarhije između različitih kategorija akata.«

Glavna svrha takve hijerarhije bila bi omogućiti zakonodavnim vlastima da se usredotoče na političke aspekte različitih pitanja, a ne na ispitivanje detalja. Ona bi diktirala oblik procesa donošenja odluka u

Zajednici osiguravajući da instrumenti ustavnog statusa budu podložni restriktivnijim procedurama (kao što su jednoglasno usvajanje, povećana kvalificirana većina i pristanak) od zakonodavnih instrumenata, koji su podložni manje fleksibilnim procedurama (na primjer, procedura suodlučivanja) od instrumenata provođenja (na primjer, institucionalizirano prenošenje ovlasti na Komisiju).

Toj se temi pristupilo 1990. godine u ranim raspravama o mogućnosti uključivanja procedure suodlučivanja u Ugovor. Temeljna je ideja bila da se izbjegne primjena previše rigoroznih procedura na neke akte od sekundarne važnosti, te da se time spriječi prenatrpanost zakonodavne mašinerije. Godine 1991., tijekom pregovora o Ugovoru o Maastrichtu, Komisija je predložila uvođenje hijerarhije normi i novi sustav klasifikacije instrumenata Zajednice (ugovori, zakoni, sekundarni ili provedbeni akti), ali nije uspjela riješiti probleme koje su postavljale različite nacionalne pravne tradicije. Tema je ponovno potaknuta u Europskoj konvenciji, koja je uspostavljena u prosincu 2001. sa zadatkom izrade nacrtu Ustava za Europu koji bi oblikovao vrh piramide akata Zajednice.

Humanitarna pomoć (Humanitarian aid)

Europska Unija u cijelosti (Komisija i države članice) je trenutno jedan od najvećih donatora humanitarne pomoći na svijetu.

Humanitarna dimenzija vanjskog djelovanja Europske zajednice postala je vrlo važna tijekom prošlih godina zbog povećanja kriza diljem svijeta i volje Zajednice da preuzme vodeću ulogu u međunarodnim humanitarnim naporima.

Stoga je 1992. godine osnovan Ured Europske komisije za humanitarnu pomoć (European Commission's Humanitarian Aid Office - ECHO). Mandat ECHO-a je pružanje hitne pomoći (u obliku robe i usluga) žrtvama prirodnih ili ljudski uzrokovanih katastrofa ili sukoba izvan Unije. Pomoć se zasniva na načelu nediskriminacije, nepristranosti i humanosti. Dijele ju partneri ECHO-a, a to su nevladine organizacije, humanitarne agencije Ujedinjenih naroda i ostale međunarodne organizacije.

|

Informatičko društvo (Information society)

Informatičko društvo sinonim je za »nove informatičke i komunikacijske tehnologije« (Information and communication technologies - ICT). Početkom 90-ih je došlo do procvata novih ICT-a. Univerzalna upotreba elektroničke razmjene informacija, približavanje digitalnim tehnologijama, eksponencijalan rast Interneta i otvaranje telekomunikacijskih tržišta znak su te promjene.

Informatičko društvo provodi revoluciju na mnogim područjima svakodnevnog života, posebno pristup osposobljavanju i znanju (daljinsko učenje, usluge povezane s elektroničkim učenjem), organizaciju rada i mobilizaciju vještina (tele-rad, virtualne tvrtke), praktičan život (usluge elektroničkog zdravstva) i rasonoda. Ono također pruža nove mogućnosti u smislu sudjelovanja građana na način da im se olakša izražavanje mišljenja i stavova. Međutim, ovi pozitivni pomaci idu ruku pod ruku s novim brigama: masovna upotreba Interneta znači da se moraju poduzeti koraci protiv novog kriminalnog ponašanja, kršenja autorskih prava, te pitanja zaštite osobnih podataka i intelektualnog vlasništva. Nadalje, informatičko društvo može doprinijeti marginalizaciji određenih dijelova društva naglašavajući društvene nejednakosti.

U svjetlu tih potencijalnih dobrih strana i prijetnji, Europska unija stavila je informatičko društvo u samo središte svoje strategije za 21. stoljeće. Između ostalog, ona je pokrenula niz akcija podrške i promocije (plan djelovanja eEurope) i usvojila mjere kojima je cilj kontrola i ograničavanje rizika povezanih s razvojem informatičkog društva, poput plana djelovanja za promociju sigurne upotrebe Interneta i suzbijanja nezakonitih i štetnih poruka.

Institucionalna ravnoteža (Institutional balance)

Načelo institucionalne ravnoteže Zajednice znači da svaka institucija mora djelovati u skladu s ovlastima koje su joj dodijeljene prema Ugovorima. Samo načelo nije detaljno utvrđeno Ugovorima, već je izvedeno iz presude Suda pravde Europskih zajednica koje zabranjuje da jedna institucija dira u ovlasti koje su dodijeljene drugoj. Dužnost je Suda da osigura da se to načelo poštuje.

Odnosom između Komisije, Vijeća i Europskog parlamenta upravlja ideja »institucionalnog trokuta«. Njihov odnos i ovlasti koje su im Ugovorima dane su se radikalno mijenjali tijekom godina, posebno u slučaju Parlamenta, čiji se utjecaj značajno povećao. Usprkos napretku postignutom Ugovorom o Europskoj uniji i Amsterdamskim ugovorom, još uvijek postoji neravnoteža između zakonodavnih ovlasti Vijeća i zakonodavnih ovlasti Parlamenta, budući da ove dvije institucije dijele zakonodavnu vlast samo u područjima koje pokriva suodlučivanje.

Konvencija, čiji je zadatak sastaviti prijedloge za temeljitu reformu Unije, mora uvesti novu ravnotežu između institucija (posebno između Komisije i Vijeća), a možda i proširiti proceduru suodlučivanja. Cilj je ovih mjera suzbiti nedostatak demokracije koji trenutno vlada u Uniji.

Intelektualno vlasništvo (Intellectual property)

Poput materijalne robe, intelektualne tvorevine mogu predstavljati vlasništvo koje se naziva »intelektualno vlasništvo«. Intelektualno vlasništvo tradicionalno pokriva dva područja:

- industrijsko vlasništvo koje uglavnom sačinjava patente, nacрте i modele, proizvođače i robne marke usluga i zaštićene oznake o porijeklu;
- autorsko pravo i povezana prava koja se primjenjuju na književna i umjetnička djela.

Ovo polje pokriva kulturna, socijalna i tehnološka pitanja od velike važnosti koja se moraju uzeti u obzir prilikom sastavljanja koherentne politike u ovom području. Tako su po pitanju industrijskog vlasništva propisi Zajednice nastojali uskladiti uvjete za registraciju zaštitnih znakova i na nositelje proširiti zaštitu dodijeljenu jednim skupom pravila. Propis koji uvodi nacrt Zajednice također je usvojen u prosincu 1991. Kako bi se potakle inovacije, Unija također radi na stvaranju patenta Zajednice.

U pitanju autorskih prava i s njima povezanih prava, usklađeno zakonodavstvo Zajednice je sastavljeno u područjima gdje bi pravna nesigurnost mogla odvratiti nositelje od iskorištavanja prava u nekim područjima (računalni programi i baze podataka, satelitsko emitiranje i kablovski prijenos, pravo iznajmljivanja, pravo posuđivanja i određena povezana prava). Tada je europsko zakonodavstvo prilagođeno tako da uzme u obzir nove izazove koje postavlja tehnološki napredak i informatičko društvo. Nadalje, mjere kojima je cilj suzbijanje krivotvorenja i kršenja autorskih prava poduzete su na europskoj razini.

Istraživanje i razvoj (Research and development)

Europska politika istraživanja i razvoja je zasnovana na trima osnivačkim ugovorima (ECSC, Euratom i Glava XVIII. Ugovora o EZ-u). Jedinostveni je europski zakon uveo pojam tehnologije u zakone Zajednice pa je Ugovor o EU-u dalje razradio ciljeve Zajednice u tom području. Prioriteti Zajednice su podržati konkurentnost europske industrije i promovirati istraživanja kako bi joj se pomoglo da se suoči s tehnološkim izazovima.

Koordinacija inicijativa u istraživanju i razvoju unutar Zajednice zasniva se na različitim instrumentima:

- okvirni program istraživanja i tehnološkog razvoja. Ovaj višegodišnji program, započet 1984. godine, koordinira posebne programe koji se odnose na raznolika područja kao što su informacijske i komunikacijske tehnologije, zaštita okoline, biologija, energetika (uključujući atomsku energiju), transport i mobilnost istraživača. Petom je okvirnom programu (od 1998. do 2002. godine) za postizanje ciljeva dodijeljeno više od 14,9 milijardi EUR, a ciljevi su uključivali promicanje informatičkog društva prilagođenog korisniku, te pristup malih poduzeća istraživanju;
- Združeni istraživački centar (Joint Research Centre – JRC) i Agencija za nabavu Euratoma. JRC se sastoji od osam istraživačkih instituta koji su raspoređeni po Europskoj zajednici kako bi udovoljili određenim potrebama Komisije. Ta je organizacija predvodnik istraživanja u području nuklearne energije (posebno u području sigurnosti), a proširila je rad na područja materijala, okoliša i industrijskih rizika.
- COST, uspostavljen 1971. godine, obuhvaća 25 zemalja: petnaest država članica Europske unije, te Island, Norveška, Švicarska, Hrvatska, Češka Republika, Mađarska, Poljska, Slovačka, Slovenija i Turska. Cilj je ovog programa europske suradnje koordinirati nacionalne istraživačke prioritete u Europi;
- Eureka je međuvladina organizacija 26 zemalja koje uključuje države članice EU, Rusiju, Švicarsku i Tursku. Osnovana je 1985. godine a cilj joj je podržati partnerske odnose između poduzeća i istraživačkih instituta, posebno u područjima naprednih tehnologija.

Višegodišnji okvirni program prihvaća se procedurom suodlučivanja. Jednoglasnost Vijeća više nije potrebna otkad je na snagu stupio Ugovor iz Amsterdama. Posebni se programi u Vijeću uvijek usvajaju kvalificiranom većinom glasova na prijedlog Komisije, nakon savjetovanja s Europskim parlamentom i Gospodarskim i socijalnim odborom.

J

Jasnoća Ugovora (pojednostavljanje Ugovora) – Clarification of the Treaties (simplification of the Treaties)

Europska je unija nastajala postupno, a njezina je struktura rezultat niza izmjena i dopuna različitih ugovora. To je dovelo do toga da je nedovoljna jasnoća i čitljivost temeljnih tekstova Unije stvorila jaz između Unije i javnosti.

Nakon Rimskog ugovora uslijedio je Jedinostveni europski akt i Ugovor o Europskoj uniji (»Ugovor iz Maastrichta«). Ovaj je Ugovor stvorio novu strukturu uz Europske zajednice, Europsku uniju, koja se sastoji od triju stupova (Europskih zajednica, zajedničke vanjske i sigurnosne politike i suradnje na području pravosuđa i unutarnjih poslova). Ugovori iz Nice i Amsterdama sadržavaju izmjene i dopune ranijim ugovorima te novi sustav numeriranja članaka. Ovim je ugovorima dodano i nekoliko protokola i deklaracija.

S ciljem da ugovori budu dostupniji javnosti, u prosincu 2001. godine Deklaracijom iz Laekena Europska je konvencija sazvana kako bi se izvršile pripreme za reformu europskih institucija i konsolidacija ugovora.

Što se tiče pojednostavljivanja ugovora, Deklaracija postavlja sljedeća pitanja:

- reorganizacija ugovora: treba li razlikovati osnovni ugovor od drugih odredbi ugovora
- pojednostavljivanje: treba li revidirati razliku između Unije i Zajednica što je s razdiobom u tri stupa
- ustav: treba li izraditi nacrt ustavnog teksta
- koji bi status trebala imati Povelja o temeljnim pravima

U listopadu 2002. godine, predsjednik Konvencije predložio je preliminarni nacrt ustavnog ugovora u tri dijela, od kojih se prvi bavi institucionalnom arhitekturom, drugi politikama i djelovanjem Unije, a treći prijelaznim i konačnim odredbama te o onima o pravnom kontinuitetu svojstvenom ovoj vrsti ustavnog akta. Konvencija će do lipnja 2003. godine predstaviti rezultate svojih razmatranja.

Javne usluge (Public service)

Koncept javnih usluga je dvojak: on obuhvaća i tijela koja pružaju usluge i usluge od općeg interesa koja ta tijela pružaju. Vlasti mogu nametnuti obveze javnih usluga tijelu koje pruža tu uslugu (zrakoplovne kompanije, željeznički prijevoznici, proizvođači energenata i tako dalje), bilo na nacionalnoj ili regionalnoj osnovi. Spomenimo da se pojam javnih usluga i koncept javnog sektora (uključujući i državnu administraciju) često brkaju; oni se razlikuju po funkciji, statusu, vlasništvu i »klijenteli«.

Javno zdravstvo (Public health)

Javno zdravstvo obuhvaćeno je Člankom 152. Ugovora o EZ-u (prijašnji Članak 129.), koji je uveden Ugovorom iz Maastrichta. Ovaj Članak kaže da je aktivnost Zajednice ta da se usredotoči na prevenciju bolesti, uključujući ovisnost o drogama, tako da se unapređuju istraživanja o njihovim uzrocima i prijenosu, kao i zdravstvene informacije i obrazovanje. Ugovor iz Amsterdama pojačava te ciljeve tražeći da definiranje i provođenje svih politika i aktivnosti u Zajednici osigura visoku razinu zaštite ljudskog zdravlja.

Prema Članku 152. radnje usmjerene u tom cilju mogu uključivati mjere Zajednice, koje nadopunjuju djelovanje država članica. Ali glavni bi pristup trebao biti poticanje suradnje između država članica, u skladu s načelom supsidijarnosti.

Institucionalna rješenja nalažu da Vijeće usvoji inicijative za djelovanje na temelju procedure suodlučivanja, dok se preporuke usvajaju kvalificiranom većinom na prijedlog Komisije. Ugovor iz Amsterdama proširuje djelokrug aktivnosti obuhvaćenih procedurom suodlučivanja koje uključuju mjere postavljanja visokih standarda kvalitete i sigurnosti organa i tvari ljudskog porijekla, kao i mjere u veterini i fitosanitarnom polju.

Jedinica za planiranje i rano upozorenje (Planning and Early Warning Unit)

Ideja o uspostavljanju Jedinice za planiranje i rano upozorenje unutar zajedničke vanjske i sigurnosne politike potječe iz uvjerenja da će, ako se želi da zajednička vanjska i sigurnosna politika bude djelotvorna, ona iziskivati raniju i dalekosežniju analizu vanjskog razvoja događaja na dugoročnom, srednjoročnom i kratkoročnom planu. Odluke donesene u okviru zajedničke vanjske i sigurnosne politike stoga se moraju

poduprijeti pouzdanijim upoznavanjem sa situacijom, koja se mora staviti na raspolaganje svim državama članicama Unije.

U deklaraciji uz Završni akt, Međuvladina konferencija dogovorila se o uspostavi Jedinice za planiranje i rano upozoravanje u Glavnom tajništvu Vijeća, koja je stavljena pod odgovornost Glavnog tajnika. Zaposlenici Jedinice biraju se iz redova Glavnog tajništva Vijeća, država članica, Komisije i Zapadnoeuropske unije (WEU).

Jedinstveni institucionalni okvir (Single institutional framework)

Jedinstveni institucionalni okvir je praktični izraz načela o postojanju samo jednog skupa institucija. To načelo pretpostavlja da će se države članice koje se žele još više integrirati i surađivati biti voljne djelovati kroz zajedničke institucije. Ono također zahtijeva da ostale nesudjelujuće države članice prihvate da se zajedničke institucije mogu koristiti za takve poslove kako bi Unija postala povezanija a da to ne uključuje sve države članice.

Jednak tretman za muškarce i žene (Equal treatment for men and women)

Već je 1957. Člankom 141. (prijašnji Članak 119.) Ugovora o EZ-u postavljeno načelo da muškarci i žene trebaju primati istu plaću za isti posao. Od 1975. nizom direktiva prošireno je to načelo kako bi uključilo i pristup zaposlenju, osposobljavanju i napretku u karijeri, s ciljem da se uklone svi oblici diskriminacije na poslu. Jednak tretman kasnije je proširen na socijalno osiguranje, statutarne i profesionalne sheme. Osamdesetih je godina priznanje ovog načela rezultiralo promicanjem jednakih mogućnosti kroz višegodišnje programe.

Ugovorom iz Amsterdama nastoji se dopuniti Članak 141. (koji je prilično ograničenog opsega i pokriva samo jednaku plaću), i to uključivanjem promicanja jednakosti između muškaraca i žena kao jednog od zadataka Zajednice koji je utvrđen u Članku 2. Ugovora o EZ-u.

Povelja o temeljnim pravima Europske unije, usvojena u prosincu 2000. godine, sadrži poglavlje naslovljeno »Jednakost« u kojemu su utvrđene jednakosti između muškaraca i žena. U njemu se kaže da se »jednakost između muškaraca i žena mora osigurati u svim područjima, uključujući zaposlenje, rad i plaću«.

U lipnju 2000. Komisija je također usvojila Priopćenje naslovljeno *Prema Okvirnoj strategiji Zajednice za jednakost spolova* (2001.-2005.). Njegova je svrha uspostaviti okvir za djelovanje unutar kojeg sve aktivnosti Zajednice mogu pridonijeti cilju uklanjanja nejednakosti i promicanja jednakosti između muškaraca i žena.

Jednake mogućnosti (Equal opportunities)

Dva ključna elementa općeg načela jednakih mogućnosti su zabrana diskriminacije na osnovi nacionalnosti (Članak 12. Ugovora o EZ-u, prijašnji Članak 6.) i jednaka plaća za muškarce i žene (Članak 141. Ugovora o EZ-u, prijašnji Članak 119.). Primjenjuje se u svim područjima, posebno u gospodarskom, društvenom, kulturnom i obiteljskom životu.

Ugovorom iz Amsterdama dodan je novi Članak 13. Ugovoru koji pojačava načelo nediskriminacije koje je usko povezano s jednakim mogućnostima. Prema ovom novom Članku, Vijeće ima ovlast da

poduzme prikladne radnje za borbu protiv diskriminacije na temelju spola, rasnog ili etničkog porijekla, vjere ili uvjerenja, invalidnosti, dobi ili spolne orijentacije.

Usvojena u prosincu 2000. godine, Povelja o temeljnim pravima Europske unije uključuje pogavlje naslovljeno »Jednakost« u kojemu su utvrđena načela nediskriminacije, jednakosti između muškaraca i žena te kulturne, vjerske i jezične različitosti. Ono također uključuje prava djeteta, starijih osoba i invalida. Po pitanju nediskriminacije, u Povelji se kaže: »Zabranjuje se svaka diskriminacija temeljena na razlozima poput spola, rase, boje kože, etničkog i društvenog porijekla, genetskih osobina, jezika, vjere ili uvjerenja, političkog ili bilo kojeg drugog mišljenja, pripadnosti nacionalnoj manjini, imovine, rođenja, invalidnosti, dobi ili spolne orijentacije«.

Jednoglasnost (Unanimity)

Izraz »jednoglasnost« odnosi se na zahtjev da sve države članice koje se sastaju u Vijeću postignu dogovor kako bi se određeni prijedlog mogao usvojiti. Od Jedinstvenog europskog akta, zahtjev za jednoglasnošću primjenjuje se u puno ograničenijem području nego što je to ranije bio slučaj. U okviru prvog stupa glasovanje kvalificiranom većinom sada je pravilo. No drugi i treći stup još uvijek funkcioniraju uglavnom u skladu s međuvladinom metodom i zahtjevom za jednoglasnošću.

Kako se neke odluke još donose jednoglasno, a s obzirom da će to postati teže u proširenoj Europi, Ugovorom iz Nice je glasovanje kvalificiranom većinom prošireno i na druga područja i druge odredbe politike Zajednice te na određene politike iz drugog i trećeg stupa.

Jednoobrazni postupak izbora, Statut članova Europskog parlamenta i europskih političkih stranaka (Uniform electoral procedure, Statute for Members of the European Parliament and for European political parties)

Članak 190. Ugovora o EZ-u (prijašnji Članak 138.) zahtijeva da Europski parlament sastavi prijedloge za izbor općim neposrednim pravom glasa primjenom jednoobraznog postupka u svim državama članicama, što danas nije slučaj (postoje istovremeno i regionalne i nacionalne liste). Time bi se osigurala vjernija zastupljenost raznih europskih političkih tendencija u Europskom parlamentu. No svi su konkretni prijedlozi do sada propali zbog nacionalnih izbornih tradicija.

Parlament i Vijeće još uvijek pregovaraju o zajedničkom Statutu za sve članove Europskog parlamenta, kojim se želi ukloniti razlike u postupku između nacionalnosti i osigurati veći stupanj transparentnosti, a uključen je u Ugovor iz Amsterdama na zahtjev Europskog parlamenta. Nakon stupanja na snagu Ugovora iz Nice, Statut će trebati iznijeti pred Vijeće radi prihvaćanja kvalificiranom većinom, uz iznimku odredaba o opozivanju, a to daje stvarnu priliku da se postigne dogovor koji se čeka od 1998. godine.

Ugovorom iz Nice dodan je Članak 191. Ugovoru o EZ-u s pravnom osnovom koja omogućava usvajanje, putem procedure suodlučivanja, statuta za političke stranke na europskoj razini koji bi poglavito uređivao kriterije za njihovo priznavanje i pravila koja upravljaju njihovim financiranjem. Odgovarajući prijedlog trenutno se nalazi pred Europskim parlamentom.

Klasifikacija rashoda (Classification of expenditure)

Ovo se odnosi na razliku između rashoda Unije čije temeljno načelo i iznos zakonski određuju ugovori, sekundarni zakonski propisi, konvencije, međunarodni ugovori ili privatni ugovori (»obvezatni rashodi«) i rashoda za koje proračunska vlast može odrediti iznos prema svome nahođenju (»neobvezatni rashodi«). Pitanje treba li rashod smatrati obvezatnim ili neobvezatnim stvara napetost između dviju grana proračunske vlasti – Vijeća i Europskog parlamenta – budući da Parlament ima konačnu riječ u određivanju iznosa rashoda samo ako je on neobvezatan. Budući da se poljoprivredni rashodi smatraju obvezatnima, rezultat je da je više od 45% proračuna Zajednice izvan kontrole Parlamenta.

Klauzula o suspenziji (Suspension clause)

Klauzula o suspenziji je u Ugovor o EZ-u (Članak 7.) uključena Ugovorom iz Amsterdama. Prema tom članku, neka od prava države članice (npr. pravo glasa u Vijeću) mogu biti suspendirana ako ona ozbiljno i uporno krši načela na kojima se zasniva Unija (sloboda, demokracija, poštivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda, i poštivanje zakona). No istovremeno su obveze te države i dalje na snazi.

Ugovor iz Nice je ovoj proceduri dodao preventivni mehanizam. Po prijedlogu jedne trećine država članica, Komisije ili Europskog parlamenta, Vijeće može, djelujući po volji većine od četiri petine svojih članova i nakon što je dobilo pristanak Europskog parlamenta, odrediti da postoji jasan rizik ozbiljnog kršenja tih osnovnih načela od strane države članice te joj uputiti odgovarajuće preporuke.

Kolektivna obrana (Collective defence)

Kolektivna obrana odnosi se na sudjelovanje u obrani Europe prema Ugovorima iz Bruxellesa (Članak V.) i Washingtona (Članak 5.) koji propisuju da su u slučaju agresije države potpisnice obvezne pružiti pomoć za ponovno uspostavljanje sigurnosti.

Od 1949. godine, NATO je bio glavni jamac sigurnosti u zapadnoj Europi, dok je Zapadnoeuropska unija (Western European Union – WEU) djelovala minimalnim intenzitetom gotovo 30 godina. Međutim, valja primijetiti da je WEU jedina strogo europska organizacija koja je uspostavila automatsku kolektivnu obrambenu obvezu. Razvoj europskog sigurnosnog i obrambenog identiteta ni na koji način ne utječe na načelo da NATO i nadalje čini temelj kolektivne obrane Europe.

Komitologija (Comitology)

Prema Ugovoru kojime je osnovana Europska zajednica, na Komisiji je da provede zakonske propise na razini Zajednice (Članak 202. Ugovora o EZ-u, prijašnji Članak 145.). U praksi, svaki zakonski instrument pobliže određuje raspon provedbenih ovlaštenja danih Komisiji i način na koji ih Komisija treba koristiti. Često instrument određuje i to da Komisiji pomogne odbor, u skladu procedurom koja se naziva »komitologijom«.

Odbori, koji predstavljaju forume za raspravu, sastoje se od predstavnika država članica, a predsjedava im Komisija. Oni Komisiji omogućavaju uspostavljanje dijaloga s nacionalnim administratorima prije usvajanja provedbenih mjera. Komisija osigurava da oni što više odražavaju situaciju u svakoj zemlji o kojoj je riječ.

Procedure koje upravljaju odnosima između Komisije i odbora temelje se na modelima definiranim u Odluci Vijeća (Odluka o »komitologiji«). Prva Odluka o »komitologiji« donesena je još 13. srpnja 1987. Kako bi se promjene u Ugovoru uzele u obzir – a posebno nov položaj Parlamenta u skladu s procedurom suodlučivanja – ali i kao odgovor na kritike da je sustav Zajednice presložen i nedovoljno transparentan, Odluku iz 1987. zamijenila je Odluka Vijeća od 28. lipnja 1999.

Nova Odluka osigurava da Parlament može nadzirati provedbu zakonskih instrumenata koji su usvojeni prema proceduri suodlučivanja. U slučajevima gdje zakonski propisi potpadaju pod ovu proceduru, Parlament može izraziti svoje neslaganje s mjerama koje je predložila Komisija ili, tamo gdje je to prikladno, Vijeće koje prema mišljenju Parlamenta prelazi provedbene ovlasti koje mu daju zakonski propisi.

Odluka pojašnjava kriterije koje valja primjenjivati na izbor odbora i pojednostavnjuje operativne procedure. Odbori svoja mišljenja temelje na nacrtu provedbenih mjera koje priprema Komisija. Odbori se mogu podijeliti u sljedeće kategorije:

- savjetodavni odbori: oni daju svoja mišljenja Komisiji koja ih mora s posebnom pozornošću uzeti u obzir. Izravna procedura obično se koristi kada predmet rasprave nije osobito politički osjetljiv;
- upravni odbori: kada mjere koje usvoji Komisija nisu u skladu s mišljenjem odbora (koje je donijela kvalificirana većina), Komisija ih mora prenijeti Vijeću koje, djelujući na temelju kvalificirane većine, može donijeti drugačiju odluku. Ova se procedura posebno koristi za mjere koje se odnose na upravljanje zajedničkom poljoprivrednom politikom, ribarstvom i glavnim programima Zajednice.
- regulativni odbori: Komisija može usvojiti provedbene mjere samo ako dobije odobrenje od kvalificirane većine država članica koje sudjeluju u odboru. Ako nema takve podrške, predložena se mjera vraća Vijeću koje odlučuje uz pomoć kvalificirane većine. Međutim, ako Vijeće ne donese odluku, Komisija naposljetku usvaja provedbenu mjeru pod uvjetom da Vijeće ne uloži prigovor na temelju kvalificirane većine. Ova se procedura koristi za mjere koje se odnose na zaštitu zdravlja ili sigurnosti ljudi, životinja i biljaka te mjere kojima se izmjenjuju nebitne odredbe temeljnih zakonskih instrumenata.

Ona također pruža kriterije koji će, ovisno o predmetu rasprave, voditi zakonodavno tijelo u njegovom izboru odborske procedure za zakonski propis; to ima za cilj olakšati usvajanje zakonskih propisa prema proceduri suodlučivanja.

Naposljetku, nekolicina inovacija u novoj Odluci o »komitologiji« povećava transparentnost odborskog sustava na korist Parlamenta i široke javnosti: dokumenti odbora bit će dostupniji građanima (rješenja su ista kao i ona koja se odnose na dokumente Komisije). Dokumenti odbora također će se registrirati u javnom registru koji će biti raspoloživ od 2001. godine nadalje. Konačni je cilj da se, uz kompjuterizaciju procedura odlučivanja, na Internetu objave puni tekstovi dokumenata koji nisu povjerljivi, a koji se šalju Parlamentu. Od 2000. godine nadalje, Komisija će objavljivati godišnja izvješća koja daju sažetak aktivnosti odbora tijekom prethodne godine.

Kompromis iz Ioannine (Ioannina compromise)

Kompromis iz Ioannine dobio je svoje ime prema neformalnom sastanku ministara vanjskih poslova u grčkom gradu Ioannina 29. ožujka 1994. Među odlukama donesenim na sastanku bila je i odluka Vijeća koja se ticala specifičnog pitanja kvalificiranog većinskog glasovanja u proširenoj Zajednici od 16 članova. Odluka je kasnije usklađena u svjetlu odluke Norveške o nepridruživanju. Rezultirajući kompromis nalaže da ako članice Vijeća koje predstavljaju između 23 glasa (stari manjinski prag za blokiranje) i 26 glasova (novi prag) izrazi svoju namjeru da se suprotstavi donošenju odluke od strane Vijeća kvalificiranom

većinom, Vijeće će učiniti sve u svojoj moći, unutar razumnog vremenskog razdoblja, da pronađe zadovoljavajuće rješenje koje se može usvojiti s barem 65 glasova od 87.

Nakon ponovnog ponderiranja glasova u Vijeću ministara, Ugovorom iz Nice prestaje Kompromis iz Ioannine.

Kompromis iz Luxembourgga (Luxembourg compromise)

Kompromis iz Luxembourgga koji je postignut u siječnju 1966. privedo je kraju takozvanu krizu »praznog stolca«, kada je Francuska odbila zauzeti svoje mjesto u Vijeću od srpnja 1965. Kompromis je bio priznanje neslaganja koje postoji između onih koji su, kada je u pitanju važan nacionalni interes, željeli da članice Vijeća daju sve od sebe unutar razumnog vremenskog razdoblja kako bi iznašle rješenja koja bi sve strane mogle usvojiti bez zadiranja u zajedničke interese, te Francuske, koja se zalagala za to da rasprave traju sve dok se ne dođe do jednoglasnog dogovora. Nakon toga su se ostale države članice složile s francuskim stavom.

Kompromis nije spriječio Vijeće da donosi odluke u skladu s Ugovorom o EZ, koji u mnogim slučajevima predviđa glasovanje na temelju kvalificirane većine. On također nije spriječio članove Vijeća da poduzmu daljnje napore kako bi približili gledišta prije nego što Vijeće donese odluku.

Komunitizacija (Communitisation)

Komunitizacija znači prenošenje predmeta koji se, u institucionalnom okviru Unije, rješava korištenjem međuvladine metode (drugi i treći stup) na metodu Zajednice (prvi stup).

Metoda Zajednice temelji se na ideji da se opći interes građana Unije najbolje brani kada institucije Unije igraju svoju punu ulogu u procesu donošenja odluka, uz potrebno uvažavanje načela supsidijarnosti.

Slijedom stupanja na snagu Ugovora iz Amsterdama, pitanja koja se odnose na slobodno kretanje ljudi, koja su ranije svrstavana pod suradnju u pravosuđu i unutarnjim poslovima (treći stup), »komunitizirana« su i stoga će se rješavati prema metodi Zajednice nakon petogodišnje prijelazne faze.

Koncentracija (Concentration)

Koncentracija je rezultat objedinjavanja dvaju ili više prethodno neovisnih poduzeća, ali može biti i rezultat preuzimanja nekog poduzeća od strane drugog poduzeća koje djeluje samo (samostalna kontrola) ili dvaju ili više poduzeća (zajednička kontrola).

Prema europskom zakonu o konkurenciji, koncentracije s dimenzijom na razini Zajednice (tj. one koje premašuju pragove prometa utvrđene u Propisu o kontroli objedinjavanja poduzeća iz 1989.) podliježu kontrolnoj proceduri koja daje Komisiji ovlast da procijeni njihovu kompatibilnost sa zajedničkim tržištem i da ih, ako je prikladno, zabrani. Prema navedenom Propisu, koncentracija unutar Zajednice »koja stvara ili jača dominantan položaj koji za posljedicu ima ozbiljno ometanje konkurencije na zajedničkom tržištu ili njegovom znatnom dijelu, proglasit će se nekompatibilnom sa zajedničkim tržištem«.

S obzirom na određivanje kompatibilnosti neke koncentracije sa zajedničkim tržištem, Komisija uzima u obzir nekoliko faktora, uz individualan pristup svakom slučaju, kao što su pojmovi »dimenzija Komisije«, »dominantan položaj«, »učinkovita konkurencija« i »relevantno tržište«.

Koncentrični krugovi (Concentric circles)

Ovaj pojam podrazumijeva Europu sastavljenu od podskupova država koje su postigle različite stupnjeve integracije. On nije ograničen samo na integracijsku strukturu Europske unije, a ideju su razrađivali brojni uglednici. Neki od njih govore o »krugu zajedničkih zakona« (države članice Unije), »susjednom krugu« (zemlje izvan Unije koje čekaju na pridruživanje) i »daljnjim odabranim krugovima« u svrhu veće suradnje (krug valute, krug obrane itd.).

Konkurencija (Competition)

Propisi o konkurenciji imaju svrhu osigurati da Europski gospodarski prostor, temeljen na tržišnim silama, može učinkovito funkcionirati. Politika za konkurenciju Europske zajednice (članci 81. do 89. Ugovora o EZ-u, ranije 85. do 94.) temelji se na pet glavnih načela:

- zabrana udruženih praksi, sporazuma i udruživanja između poduzeća koji mogu utjecati na trgovinu između država članica i spriječiti, ograničiti ili iskriviti konkurenciju unutar zajedničkog tržišta;
- zabrana zloupotrebe dominantnog položaja unutar zajedničkog tržišta, ukoliko on može utjecati na trgovinu između država članica;
- nadgledanje pomoći koju dodjeljuju države članice ili koja se dodjeljuje putem državnih sredstava u bilo kojem obliku koja predstavlja prijetnju u smislu iskrivljavanja konkurencije davanjem povlastica određenim poduzećima ili proizvodnji određene robe;
- preventivno nadgledanje objedinjavanja poduzeća s europskom dimenzijom, putem odobravanja ili zabrane planiranih povezivanja;
- liberalizacija određenih sektora gdje su se javna i privatna poduzeća, poput telekomunikacija, prijevoza ili energije, dosad monopolistički razvijala.

Međutim, kod prvih dvaju načela može biti odstupanja, posebno kada sporazum između poduzeća poboljšava proizvodnju ili distribuciju proizvoda ili pak promiče tehnički napredak. Sheme državne pomoći, socijalne subvencije ili subvencije za promicanje kulture i očuvanja baštine također su primjeri mogućih iznimaka od stroge primjene pravila o konkurenciji.

Teškoća pri provođenju učinkovite politike za konkurenciju leži u činjenici da Zajednica mora stalno održavati ravnotežu između ciljeva koji su ponekad proturječni, budući da mora osigurati da:

- potraga za savršenom konkurencijom na unutarnjem tržištu ne učini europske tvrtke manje konkurentnim na svjetskom tržištu;
- naponi na području liberalizacije ne ugroze održavanje javnih usluga koje udovoljavaju osnovnim potrebama.

Konkurentnost (Competitiveness)

Bijela knjiga o rastu, konkurentnosti i zaposlenosti koju je Europska komisija izdala 1994. godine sadrži smjernice za politiku globalne konkurentnosti. Ta politika obuhvaća četiri cilja koji ni danas ne gube svoju aktualnost:

- pomoć europskim tvrtkama da se prilagode novoj globaliziranoj i međuovisnoj konkurentnoj situaciji;
- iskorištavanje konkurentnih prednosti povezanih s postupnim prijelazom na gospodarstvo temeljeno na znanju;
- promicanje održivog razvoja industrije;

- smanjenje vremenskog raskoraka između tempa promjene u ponudi i odgovarajućih prilagodbi potražnje.

Nova glava o zaposlenosti uključena u Ugovor o EZ-u Ugovorom iz Amsterdama uzima u obzir ciljeve postavljene u Bijeloj knjizi.

Konsolidacija zakonodavstva – formalna/službena (Consolidation of legislation – formal/official)

Formalna ili službena konsolidacija zakonodavstva podrazumijeva usvajanje novog zakonskog instrumenta objavljeno u seriji Službenog lista, koje uključuje i opoziva instrumente koji se konsolidiraju (osnovni instrument + dopunski instrument(i)) bez izmjene njihove biti. To može biti:

- vertikalno: novi instrument objedinjuje osnovni instrument i dopunske instrumente u jedinstveni instrument;
- horizontalno: novi instrument objedinjuje nekoliko paralelnih osnovnih instrumenata i njihovih izmjena i dopuna – koji se odnose na isti predmet u jedinstveni instrument.

Konsolidacija zakonodavstva – neformalna/deklarativna (Consolidation of legislation – informal/declaratory)

Postoji posebna procedura za neslužbenu, isključivo deklarativnu konsolidaciju zakonodavstva i pojednostavljivanje pravnih instrumenata. Uključivanje kasnijih izmjena i dopuna u tijelo osnovnog akta ne podrazumijeva usvajanje novog instrumenta. To je jednostavno vježba iz pojašnjavanja koju vodi Komisija. Nastali tekst koji nema nikakvog službenog pravnog učinka može, ako je prikladno, biti objavljen u Službenom listu (Serija C) bez citata i uvodnih izjava.

Konstituiranje pravne stečevine Zajednice (Incorporation of the Community acquis)

Europsko vijeće u Essenu (prosinac 1994.) pozvalo je Komisiju da prezentira Bijelu knjigu o pripremi pridruženih zemalja srednje i istočne Europe za integraciju u unutarnje tržište Unije. Bijela knjiga, koja je bila predstavljena na Europskom vijeću u Cannesu u lipnju 1995. godine, sadržavala je indikativni program za prilagođavanje zakonodavstva zemalja srednje i istočne Europe zakonodavstvu unutarnjeg tržišta. On je predviđao da će te zemlje uspostaviti prioritete kako bi inkorporirale pravila Zajednice, te da će im u tom radu pomoći ured za tehničku pomoć (TAIEX), osobito kako bi se dobile informacije o zakonodavstvu Zajednice.

Konstituiranje i provedba čitavog zakonodavstva Zajednice glavni su izazovi sa kojima se suočavaju države podnositeljice zahtjeva za članstvo. Oni iziskuju da se ojača administracija i pravni sustavi, te da se infrastruktura država podnositeljica zahtjeva za članstvo drastično prilagodi kako bi bila sukladna normama Zajednice, posebno u pitanjima vezanim uz okoliš, promet, energetiku i telekomunikacije. Kako bi se olakšala ta značajna usklađivanja, državama podnositeljicama zahtjeva za članstvo osigurana je pomoć koja prethodi pristupanju.

Pregovori o pristupanju za države podnositeljice počeli su u ožujku 1998. Prvi je korak bio procijeniti zakonodavstvo svake države podnositeljice kako bi se vidjela kompatibilnost s pravilima Zajednice (proces probira). Ta je procjena onda predstavljala osnovu za drugi korak, bilateralne pregovore između Unije i svake države podnositeljice.

U nekim su područjima državama podnositeljicama zahtjeva za članstvo dana prijelazna razdoblja između njihova pristupanja i vremena kada će biti sposobni u potpunosti provoditi pravnu stečevinu Zajednice. Međutim, takva su prijelazna razdoblja ograničena u svojem opsegu i trajanju i podložna su vrlo strogim kontrolama.

Konvencija (Glava VI. Ugovora o EU-u) – Convention (Title VI of the EU Treaty)

Suradnja u vezi s pravosuđem i unutarnjim poslovima (Glava VI. Ugovora o EU-u) uvedena je Ugovorom iz Maastrichta 1993. godine. Ovime se osiguravaju različiti specifični instrumenti, uključujući konvencije. Od stupanja na snagu Ugovora iz Amsterdama, konvencije se mogu koristiti samo za suradnju policije i pravosudnih tijela u kaznenim pitanjima i njima sada upravljaju nova pravila.

Na temelju novog Članka 34. Ugovora o EU-u, konvencija se usvaja jednoglasnom odlukom Vijeća nakon savjetovanja s Europskim parlamentom i zatim je ratificiraju države članice u skladu sa svojim ustavnim procedurama. Nakon što je ratificira barem polovica država članica, konvencija stupa na snagu u tim državama.

Sud pravde sada je nadležan da daje preliminarne presude o njihovom tumačenju i da presuđuje u svim sporovima u vezi njihovom primjenom. Međutim, njegovu ulogu moraju odobriti države članice. Svaka od njih mora izdati deklaraciju kojom izjavljuje da prihvaća nadležnost Suda i kojom imenuje nacionalne sudove koji mu mogu proslijediti pitanja.

Kriteriji približavanja (Convergence criteria)

Kako bi se osiguralo održivo približavanje potrebno za postizanje Ekonomske i monetarne unije (EMU), Ugovorom je utvrđeno pet kriterija približavanja koje svaka država članica mora ispuniti prije sudjelovanja u trećoj fazi EMU-a. Komisija i Europska središnja banka (ESB) sastavljaju izvješća za provjeru udovoljenja kriterijima. Kriteriji su:

- omjer državnog deficita i bruto domaćeg proizvoda ne smije premašivati 3%;
- omjer državnog duga i bruto domaćeg proizvoda ne smije premašivati 60%;
- mora postojati održivi stupanj stabilnosti cijena i prosječne stope inflacije, promatran tijekom jednogodišnjeg razdoblja prije ispitivanja, a koji ne premašuje za više od jednog i pola postotka isti stupanj triju najuspješnijih država članica u smislu stabilnosti cijena;
- mora postojati dugoročna nominalna kamatna stopa koja ne premašuje za više od dva postotka kamatnu stopu triju najuspješnijih država članica u smislu stabilnosti cijena;
- normalne margine fluktuacije koje osigurava mehanizam deviznog tečaja na Europskom monetarnom sustavu moraju se poštitvati bez ozbiljnih napetosti tijekom barem dvije godine prije ispitivanja.

Kriteriji približavanja, dakle, imaju za cilj osigurati da gospodarski razvoj unutar EMU-a bude uravnotežen i da ne uzrokuje nikakve napetosti među državama članicama. Također valja imati na umu da se kriteriji koji se odnose na državni deficit i dug moraju i nadalje ispunjavati nakon početka treće faze EMU-a (1. siječnja 1999. godine). Pakt o stabilnosti s tim ciljem usvojen je na Europskom vijeću u Amsterdamu u lipnju 1997. godine.

Kriteriji za pristupanje (Kopenhaški kriteriji) – Accession criteria (Copenhagen criteria)

U lipnju 1993. godine, Europsko je vijeće priznalo pravo zemalja srednje i istočne Europe na pristupanje Europskoj uniji kad ispune tri kriterija:

- politički: stabilne institucije koje jamče demokraciju, vladavinu prava, ljudska prava i poštivanje manjina;
- gospodarski: funkcioniranje tržišnog gospodarstva;
- uključivanje pravne stečevine Zajednice: pridržavanje različitih političkih, gospodarskih i monetarnih ciljeva Europske unije.

Ove kriterije za pristupanje potvrdilo je u prosincu 1995. Europsko vijeće u Madridu, koje je također naglasilo važnost prilagođavanja administrativnih struktura država podnositeljica zahtjeva za članstvo kako bi se stvorili uvjeti za postupnu, skladnu integraciju.

Međutim, Unija pridržava pravo da odluči kad će biti spremna prihvatiti nove članice.

Kultura (Culture)

Iako je spremnost za vođenje kulturnih aktivnosti na europskoj razini postojala još od 70-ih, tek je 1991. godine kultura dobila službeno mjesto u europskoj integraciji, kroz Članak 151. Ugovora iz Maastrichta u kojemu se navodi da će »Zajednica pridonositi procvatu kultura država članica, poštujući njihovu nacionalnu i regionalnu raznolikost i istovremeno ističući zajedničku kulturnu baštinu«.

Kako bi se stvorio europski kulturni prostor, Unija je pozvana da promiče suradnju između država članica i, ako je potrebno, podupire i dopunjava njihove aktivnosti u sljedećim područjima:

- širenje kulture i povijesti europskih naroda;
- očuvanje kulturne baštine od europskog značaja;
- nekomercijalne kulturne razmjene;
- likovno, književno i audiovizualno stvaranje;
- suradnja s trećim zemljama i nadležnim međunarodnim organizacijama.

Komisija je deset godina podupirala kulturnu suradnju putem tri eksperimentalna programa u ovom sektoru koji su pokrivali scenske, plastične i vizualne umjetnosti, baštinu i knjige (Kaléidoscope, Ariane i Raphaël). Europska je zajednica također podupirala inicijativu država članica da se svake godine od 1985. imenuje »Europski grad kulture«.

Godine 2000. Komisija je usvojila okvirni program Kultura 2000, koji predstavlja nov pristup kulturnom djelovanju. Cilj ovog programa je stvoriti zajednički kulturni prostor putem promicanja dijaloga u kulturi, stvaranja i širenja kulture i mobilnosti umjetnika i njihovih djela, europske kulturne baštine, novih oblika kulturnog izražavanja i socioekonomske uloge kulture.

Kulturna suradnja u Europi također se promiče posebnim aktivnostima koje financiraju europski programi osim Kulture 2000, posebno aktivnosti koje se odvijaju u kontekstu politika vezanih za gospodarstvo, istraživanje, obrazovanje, osposobljavanje i regionalni razvoj koje također promiču kulturnu suradnju. Ova se suradnja široko tumači, budući da je većina programa otvorena državama članicama Europskog gospodarskog prostora i zemljama kandidatima, a uključene su i treće zemlje i međunarodne organizacije.

Kvalificirana većina (Qualified majority)

Kvalificirana većina je broj glasova koji je potreban u Vijeću da bi se usvojila neka odluka kada se raspravlja o pitanjima na temelju Članka 205(2) Ugovora o EZ-u (prijašnjeg Članka 148/2). Do 1. studenog 2004., dana kada na snagu stupaju odredbe Ugovora iz Nice o odlučivanju u Vijeću, prag za kvalificiranu

većinu određen je na 62 glasa od 87 (71%), dok su glasovi država članica ponderirani na osnovi njihovog stanovništva i korigirani u korist manje nastanjenih zemalja na sljedeći način: Francuska, Njemačka, Italija i Velika Britanija svaka po 10 glasova; Španjolska 8 glasova; Belgija, Grčka, Nizozemska i Portugal svaki po 5 glasova; Austrija i Švedska svaka po 4 glasa; Danska, Irska i Finska svaka po 3 glasa; Luksemburg 2 glasa.

Nakon ICG 2000 i Ugovora iz Nice, broj glasova dodijeljenih svakoj državi članici bio je ponovno određen; posebno za države s velikim stanovništvom, tako da se legitimnost odluka Vijeća može zaštititi u smislu njihove demografske zastupljenosti.

Ugovor iz Nice je također izmijenio i dopunio sustav odlučivanja kvalificiranom većinom. Smatra se da je dosegnuta kvalificirana većina kada su ispunjena dva uvjeta: odluka dobiva određen broj glasova (koji će se promijeniti kada se pridruže nove zemlje) i o njoj se dogovara većina država članica. Nadalje, država članica može zatražiti da se provjeri da kvalificirana većina predstavlja barem 62% ukupnog stanovništva Unije. Ako to nije slučaj, odluka se ne usvaja.

Budući da su različite institucionalne reforme stupile na snagu, glasovanje kvalificiranom većinom je zamijenilo jednoglasno glasovanje, što je manje djelotvorno za razvijanje operativne politike Zajednice (rizik veta).

Rezultati posljednje međuvladine konferencije su u skladu s time, budući da 27 novih odredaba u cijelosti ili djelomično prolaze kroz jednoglasnost do kvalificirane većine, uključujući područja kao što je pravosudna suradnja u civilnim pitanjima, komercijalni ugovori o uslugama ili intelektualnom vlasništvu, kohezijska politika (od 2007. nadalje), industrijska politika, mjere za olakšavanje kretanja građana, gospodarska, financijska i tehnička suradnja s trećim zemljama, te imenovanje članova određenih institucija. Prijedlog za glasovanje kvalificiranom većinom nije bio prihvaćen za socijalnu i poreznu politiku.

Nadalje, o većini zakonodavnih mjera koje prema Ugovoru iz Nice iziskuju kvalificiranu većinu odlučit će se procedurom suodlučivanja. Ipak, ICG nije proširio proceduru suodlučivanja na zakonodavne mjere koje već spadaju pod sustav kvalificirane većine (poput poljoprivrede ili trgovinske politike). Veza između kvalificirane većine i procedure suodlučivanja stoga ne postoji nužno za sve zakonodavne odluke.

Lj

Ljudska prava (Human rights)

Ustaljena praksa Suda pravde Europskih zajednica priznaje načela postavljena Konvencijom o ljudskim pravima Vijeća Europe. Ovo poštivanje ljudskih prava potvrdile su države članice u preambuli Jedinstvenom aktu iz 1986., a kasnije je uključeno u Članak 6. (prijašnji Članak F) Ugovora o EU-u, koji se temelji na gore spomenutoj konvenciji i ustavnim tradicijama koje dijele države članice.

Jamstvo poštivanja temeljnih prava nadalje je potvrđeno Ugovorom iz Amsterdama, koji je proširio nadležnost Suda na poštivanje prava koja proizlaze iz Članka 6. s obzirom na institucije Unije. Istovremeno, nova klauzula o suspenziji određuje koje radnje treba poduzeti u slučajevima kada država članica ozbiljno i uporno krši načela na kojima je Unija zasnovana.

Međuvladina konferencija (Intergovernmental conference -IGC)

Termin se koristi kako bi se opisali pregovori između vlada država članica s ciljem izmjenjivanja i dopunjavanja Ugovora. Međuvladine konferencije igraju glavnu ulogu u europskoj integraciji, budući da institucionalne promjene uvijek moraju biti ishod takvih pregovora.

Te konferencije saziva Vijeće ministara na inicijativu države članice Komisije djelujući po većinskom načelu (nakon savjetovanja s Europskim parlamentom i, ako je to prikladno, Komisijom).

Pripremni posao povjerava se grupi koja se sastoji od predstavnika vlade svake države članice, te kao stvar običaja, predstavnika Komisije. Europski parlament blisko je povezan s Predsjednikom Parlamenta kroz promatrače i rasprave. Grupa redovito podnosi izvještaje Vijeću za opće poslove. Konačne odluke donose vođe država i vlada na Vijeću Europe.

Najvažnije međuvladine konferencije u zadnjih nekoliko godina rezultirale su slijedećim ugovorima:

- Jedinstveni europski akt (1986): on je uveo promjene potrebne da se dovrši unutarnje tržište 1. siječnja 1993.
- Ugovor iz Maastrichta (1992): o Ugovoru o Europskoj uniji se pregovaralo na dvije odvojene međuvladine konferencije, jedna o ekonomskoj i monetarnoj uniji (EMU) i druga o političkoj uniji, uspostavljajući zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku (CFSP) i suradnju u pitanjima pravosuđa i unutarnjih poslova (PUP).
- Ugovor iz Amsterdama (1997): on je rezultat međuvladine konferencije pokrenute na Europskom vijeću u Torinu u ožujku 1996. Zadatak Konferencije bio je pregledati odredbe Ugovora iz Maastrichta što je dovelo do problema provođenja i pripreme za buduće povećanje.

Budući da Ugovor iz Amsterdama nije uveo sve institucionalne reforme potrebne da se osigura učinkovito funkcioniranje institucija nakon proširenja, Europsko vijeće u Kölnu (3.-4. lipnja 1999.) odlučilo je da bi se u 2000. godini trebale sazvati nove međuvladine konferencije kako bi se posvetilo pitanjima koja nisu bila riješena Ugovorom iz Amsterdama.

To su bila:

- veličina i sastav Komisije;
- ponderiranje glasova u Vijeću;
- moguće proširenje kvalificiranog većinskog glasovanja u Vijeću.

Europsko vijeće u Santa Maria de Feiri u lipnju 2000. proširilo je područje djelovanja međuvladinih konferencija koje sada uključuje »bliskiju suradnju«.

Nova međuvladina konferencija pokrenuta je 15. veljače 2000. nakon formalnog savjetovanja s Komisijom i Europskim parlamentom.

Ona je zaključena na Europskom vijeću u Nici (7.-10. prosinca 2000.) i dovela je do istoimenog ugovora potpisanog 26. veljače 2001.

Deklaracija o budućnosti Unije koja se nalazi u prilogu Ugovoru iz Nice odnosi se na novu međuvladinu konferenciju koja će se održati 2004. godine nakon široke javne debate i pripreme Konvencije o

institucionalnoj reformi. Konvenciju je osnovalo Europsko vijeće u Laekenu u prosincu 2001., koje će izvijestiti o njenom radu u lipnju 2003. godine, što je početna točka za pregovore o međuvladinoj konferenciji.

Metoda Zajednice i međuvladina metoda (Community and intergovernmental methods)

Metoda Zajednice je izraz koji se koristi za način institucionalnog rada koji je uspostavljen u prvom stupu Europske unije. On proizlazi iz logike integracije s potrebnim uvažavanjem načela subsidiarnosti, te ima sljedeće glavne karakteristike:

- monopol Komisije na pravo inicijative
- raširena upotreba glasovanja s kvalificiranom većinom u Vijeću
- aktivna uloga Europskog parlamenta
- jedinstveno tumačenje zakona Zajednice od strane Suda pravde

To je u kontrastu s međuvladinom metodom rada koja se koristi u drugom i trećem stupu, a koja proizlazi iz međuvladine logike suradnje, te ima sljedeće glavne karakteristike:

- Komisija pravo na inicijativu dijeli s državama članicama ili je ono ograničeno na specifična područja aktivnosti
- Vijeće općenito djeluje jednoglasno
- Europski parlament ima isključivo konzultativnu ulogu
- Sud pravde igra samo manju ulogu

Mjere za borbu protiv pranja novca (Measures to combat money laundering)

Pranje novca sastoji se od lažnog opravdavanja porijekla imovine ili prihoda stečenih kršenjem kaznenog zakona ili pomaganjem u takvim radnjama.

S obzirom na opseg problema, borba protiv pranja novca sada je prioritet za Europsku uniju. U zaključcima Europskog vijeća u Tampereu 15. i 16. listopada 1999. godine, čelnici država i vlada izrazili su svoju želju da se pranje novca »iskorijeni gdje god se ono dogodi«.

Usvojen je velik broj instrumenata, od kojih su najvažniji:

- Direktiva od 10. lipnja 1991. o sprečavanju upotrebe financijskog sustava u svrhu pranja novca, koju su Parlament i Vijeće izmijenili i dopunili 4. prosinca 2001.;
- Konvencija o međusobnoj pomoći u pitanjima kriminala od 29. svibnja 2000. i njezin Protokol, koji je Vijeće usvojilo 16. listopada 2001.

Monetarna politika (Monetary policy)

Monetarnu politiku obuhvaćaju članci 105. do 111. (prijašnji članci 105. do 109.) Ugovora o EZ-u. Ona je temeljna za ekonomsku i monetarnu uniju (EMU). Procedure za donošenje odluka variraju ovisno o relevantnoj temi:

- za izdavanje kovanica od strane država članica (čl. 106(23)), primjenjuje se procedura o suradnji, nakon konzultiranja Europske središnje Banke (ESB):

- za formuliranje odrednica politike deviznih tečajeva (čl. 111(2)), Vijeće odlučuje kvalificiranom većinom na preporuku ESB-a ili Komisije nakon savjetovanja s ESB-om;
- za provođenje mjera spomenutih u Statutu Europskog sustava središnjih banaka (European System of Central Banks - ESCB) (čl. 107(6)) i ograničenja i uvjeta prema kojima ESB ima pravo nametnuti novčane kazne (čl. 109(3)), Vijeće odlučuje kvalificiranom većinom na preporuku ESB-a i nakon savjetovanja s Europskim parlamentom i Komisijom;
- za tehnička usklađivanja sa Statutom ESCB-a (čl. 107(5)), Vijeće odlučuje kvalificiranom većinom na preporuku ESB-a i nakon savjetovanja s Komisijom te dobivanja pristanka Europskog parlamenta;
- za devizni tečaj između eura i valuta izvan Zajednice (čl. 111(1)), Vijeće odlučuje jednoglasno na preporuku ESB-a ili Komisije, a nakon savjetovanja s Europskim parlamentom.

Institucionalne odredbe (članci 112.-115.) i prijelazne odredbe (članci 116.-124.) Glave VII. Ugovora o EZ-u (ekonomska i monetarna politika – prijašnja Glava VI.) imaju svoje vlastite posebne procedure za donošenje odluka koje su odvojene od onih koje su ovdje navedene.

»Most« Zajednice (Glava VI. Ugovora o EU-u) – Community »bridge« (Title VI of the EU Treaty)

Ugovorom iz Maastrichta uvedena je mogućnost da se neka područja koja pokriva Glava VI. Ugovora o EU-u dovedu u okvir Zajednice (glasovanje kvalificirane većine kao što je predviđeno prijašnjim Člankom 100c). Ova procedura, poznata kao »most« zahtijevala je jednoglasnost u Vijeću i ratifikaciju od strane svake države članice u skladu s njezinim nacionalnim ustavnim uvjetima.

Sa stupanjem na snagu Ugovora iz Amsterdama sva područja koja potpadaju pod novi Članak 29. u Glavi VI. mogu se prenijeti na novu Glavu IV. Ugovora o EZ-u. Kao i u prošlosti, sve odluke da se takvi predmeti prenesu u okvir Zajednice mora jednoglasno donijeti Vijeće i ratificirati svaka država članica.

N

Nacionalni parlamenti (National parliaments)

Konferencija Odbora za poslove Europske zajednice (Conference of European Community Affairs Committee – COSAC) sastaje se svakih šest mjeseci od 1989. godine. Ona se sastoji od predstavnika relevantnih odbora u nacionalnim parlamentima i od članova Europskog parlamenta.

Stupanjem na snagu Ugovora iz Maastrichta, Europska unija stekla je nadležnost u područjima koja su tradicionalno bila nacionalna područja, kao što su pravosuđe i unutarnji poslovi. Iz tog je razloga naglašena važnost razmjena između nacionalnih parlamenata i Europskog parlamenta i to u deklaraciji o ulozi nacionalnih parlamenata u Europskoj uniji. Od nacionalnih vlada se također zatražilo da osiguraju da njihovi parlamenti primaju prijedloge Komisije dovoljno rano kako bi ih eventualno pregledali. Pružanje više informacija nacionalnim parlamentima osiguralo bi njihov još veći angažman u procesu u Zajednici i provođenje veće demokratske kontrole nad njome.

Prema Ugovoru iz Amsterdama, Ugovoru o EU-u je priložen Protokol o ulozi nacionalnih parlamenata, koji određuje informacije koje se moraju poslati nacionalnim parlamentima (Bijele knjige, Zelene knjige, priopćenja i prijedlozi za zakonodavstvo). Nacionalni parlamenti imaju razdoblje od šest tjedana za raspravu o zakonodavnim prijedlozima od datuma kada ih Komisija dostavi Europskom parlamentu i Vijeću, do datuma kada se stave na dnevni red Vijeća.

COSAC sada također ima ovlast poslati institucijama Unije svaki doprinos koji smatra odgovarajućim, te ispitati svaki prijedlog za zakonodavni instrument koji se odnosi na uspostavu prostora slobode, sigurnosti i pravde (koji mogu imati veze s pravima i slobodama pojedinaca).

Kao dio pripreme država podnositeljica zahtjeva za članstvo za pristupanje Europskoj uniji, predstavnici nacionalnih parlamenata šest zemalja u »prvom valu« (Cipar, Češka, Estonija, Mađarska, Poljska i Slovenija) sudjelovali su u radu COSAC-a od početka pregovora o pristupanju koji su započeli 30. ožujka 1988.

Načelo nediskriminacije (Non-discrimination principle)

Cilj je ovog načela osigurati jednakost u postupanju s pojedincima, bez obzira na nacionalnost, spol, rasno ili etničko porijeklo, religiju ili vjerovanje, invaliditet, dob ili spolnu orijentaciju.

Članak 12. Ugovora o EZ-u (nekadašnji Članak 6.) proglašava nezakonitim svaku diskriminaciju na temelju nacionalnosti. Prema Ugovoru iz Amsterdama, u Ugovor o EZ-u uveden je novi Članak 13., kako bi se pojačalo jamstvo o nediskriminaciji koju postavlja Ugovor i kako bi ga se proširilo na ostale gore navedene slučajeve.

Načelo opreza (Precautionary principle)

Na dan 2. veljače 2000. godine, Europska komisija je usvojila načelo o komunikaciji i oprezu u kojem definira ovu koncepciju i objašnjava kako je namjerava primijeniti.

Taj tekst nadopunjuje Bijelu knjigu o sigurnosti prehrambenih proizvoda (siječanj 2000.) i sporazum sklopljen u veljači 2000. u Montrealu o Protokolu iz Cartagene o bio-sigurnosti.

U ovom dokumentu, Komisija navodi specifične slučajeve u kojima se ovo načelo može primijeniti:

- Kada su znanstveni podaci nedostatni, nedefinitivni ili nesigurni;
- Kada preliminarna znanstvena procjena pokazuje da postoji strah od potencijalno opasnih učinaka za okoliš i zdravlje ljudi, životinja i biljaka.

U oba slučaja, rizici nisu uskladivi s visokom razinom zaštite koju traži Europska unija.

Komunikacija također navodi tri pravila koja se moraju slijediti kako bi se poštovalo načelo opreza:

- Potpuna znanstvena procjena koju provodi nezavisni autoritet kako bi se utvrdio stupanj znanstvene nesigurnosti;
- Procjenu potencijalnih rizika i posljedica neaktivnosti;
- Sudjelovanje, u uvjetima maksimalne transparentnosti, svih zainteresiranih strana u proučavanju svih mogućih mjera.

Konačno, Komisija bi željela istaknuti da mjere koje rezultiraju iz utjecanja načelu opreza mogu dobiti oblik odluke da se djeluje ili ne, ovisno o razini rizika koja se smatra »prihvatljivom«. Na primjer, Unija je primijenila načelo opreza u području GMO-a, a moratorij stupa na snagu 1999.

Nadziranje primjene prava Zajednice (Monitoring the application of Community law)

Zadatak nadziranja primjene prava Zajednice pripada Europskoj komisiji kao čuvaru Ugovora. Ono je izraz činjenice da se Europska unija temelji na vladavini prava i ima za cilj osigurati da se pravo poštuje

i doista primjenjuje u i od strane država članica. U provođenju svoje funkcije nadziranja, Komisija pazi da zaštititi ulogu koja je u tom području također dodijeljena nacionalnim vlastima, posebice sudovima.

Nadziranje primjene prava može zadobiti sljedeće oblike:

- pokretanje prekršajnih postupaka nakon pritužbi ili kada su otkriveni slučajevi u uobičajenom tijeku događaja;
- sudski postupak protiv drugih institucija;
- provjera da li je pomoć koju je dala država članica zakonita;
- provjera da li se poštuju načela koja zabranjuju određene vrste sporazuma, odluka i usklađene prakse i zloupotreba vladajućeg položaja.

Godišnja izvješća Komisije o primjeni prava Zajednice su izraz želje za transparentnošću prilikom postupanja ne samo s pritužbama, već i s građanima i članovima parlamenta.

Najudaljenije regije (Outermost regions)

Postoji sedam »najudaljenijih regija«: Guadalupa, Francuska Gvajana, Martinik, Réunion (četiri francuska prekomorska departmana spomenuta u Članku 299(2)) Ugovora o EZ-u), Azori, Kanarski otoci i Madeira. Oni su podložni Deklaraciji dodanoj Ugovoru.

Deklaracija priznaje da te regije trpe veliku strukturalnu zaostalost i tvrdi da iako se automatski primjenjuju odredbe Ugovora o EZ-u i sekundarno zakonodavstvo, ipak je moguće usvojiti specifične mjere kako bi im se pomoglo, sve dok postoji stvarna i objektivna potreba za takvim mjerama kako bi se promovirao njihov gospodarski i socijalni razvoj.

Članak 229(2) izmijenjen je i dopunjen Ugovorom iz Amsterdama kako bi se omogućilo da Vijeće, koje djeluje kvalificiranom većinom, usvoji specifične odluke koje navode uvjete za primjenu Ugovora, uključujući i zajedničke politike, na najudaljenije regije. čineći to, Vijeće mora osigurati da se ne narušavaju integritet i koherencija pravnog poretka u Zajednici.

Najuži krug (Hard core)

Odnosi se na malu grupu zemalja koje su sposobne i voljne stupiti u blisku suradnju jedna s drugom. Ova se koncepcija treba sagledati u širem kontekstu fleksibilnosti, u kojem se na diferenciranu integraciju gleda kao na nešto što je zaštićeno institucionalnim okvirom Unije kako bi se spriječilo stvaranje najužih krugova izvan tog okvira (kao što je bio slučaj sa Schengenskim područjem).

NATO (North Atlantic Treaty Organization)

Organizacija sjevernoatlantskog ugovora (NATO ili Sjevernoatlantski savez) osnovana je 1949. i ima sjedište u Bruxellesu. Ima 19 članica: države članice EU (s izuzetkom Austrije, Finske, Irske i Švedske), Kanadu, Sjedinjene Države, Island, Norvešku i Tursku, a od 12. ožujka 1999. i Poljsku, Mađarsku i Češku.

Politika Unije poštuje obveze koje određene države članice imaju zbog svojeg članstva u NATO-u, te je kompatibilna sa zajedničkom politikom sigurnosti i obrane dogovorenom u NATO-u. Deklaracija o Zapadnoeuropskoj uniji (Western European Union - WEU) koja je dodana Ugovoru o EU-u razjašnjava buduće odnose između NATO-a i WEU-a koji služi kao obrambena ruka Unije i način ojačavanja Europskog stupa u Atlantskom savezu.

Nedostatak demokracije (Democratic deficit)

Nedostatak demokracije je pojam koji se prvenstveno priziva u tvrdnji da Europska unija nije dovoljno demokratska i da se čini nedostupnom običnom građaninu jer je njezina metoda rada presložena. Smatra se da u institucionalnom postavu Unije prevladava institucija koja kombinira zakonodavne i vladine ovlasti (Vijeće) i institucija kojoj nedostaje demokratskog legitimiteta (Komisija – iako njezine članove imenuju države članice i oni su kolektivno odgovorni Parlamentu).

Kako je napredovala integracija Europe, pitanje demokratskog legitimiteta postajalo je sve osjetljivije. Ugovori iz Maastrichta, Amsterdama i Nice pokrenuli su uključivanje načela demokratskog legitimiteta unutar institucionalnog sustava putem jačanja ovlasti Parlamenta s obzirom na imenovanje i kontrolu Komisije a zatim i proširenja opsega procedure suodlučivanja.

U međuvremenu, pokrenute su dvije šire inicijative oblikovane za približavanje Europe njezinim građanima. Slijedom Europskog vijeća u Nici (7.-10. prosinca 2000.) započeta je opsežna javna rasprava o budućnosti Unije u kojoj mogu sudjelovati građani, a Europska konvencija koju je sazvalo Europsko vijeće u Laekenu zamoljena je da između ostalog ispita različite aspekte demokratskog legitimiteta.

»Novi izgled« NATO-a (»New look« NATO)

»Novi izgled« NATO-a odnosi se na proces redefiniranja uloge i djelovanja ove organizacije. Ključni aspekti koji su u pitanju su priznavanje europskog obrambenog identiteta, ojačavanje europske komponente transatlantskog sustava sigurnosti, novu ulogu WEU-a, te izgled proširenja NATO-a prema istoku – na početku primajući Mađarsku, Poljsku i Češku – kao što je dogovoreno na sastanku Sjevernoatlantskog vijeća u Madridu u srpnju 1997.

To će biti popraćeno produblјivanjem odnosa NATO-a s trećim zemljama kroz partnerstva za mir i Sjevernoatlantsko vijeće za suradnju. Glavni izazov u toj vezi je uspostavljanje čvrstog, stabilnog i održivog partnerstva s Rusijom i Ukrajinom.

Obrazovanje, strukovno osposoblјavanje i mladež (Education, vocational training and youth)

Načelo supsidijarnosti znači da svaka država članica preuzima punu odgovornost za organizaciju svojih sustava obrazovanja i strukovnog osposoblјavanja te sadržaj obuke. U skladu s člancima 149. i 150. Ugovora o EZ-u, uloga Zajednice jest pridonijeti razvoju kvalitetnog obrazovanja potičući suradnju između država članica i, ako je potrebno, podupirući i nadopunjujući njihove aktivnosti, posebno s ciljem razvoja europske dimenzije u obrazovanju, potičući mobilnost i promičući suradnju između europskih škola i sveučilišta.

U skladu s ovim člancima, Unija stoga ne namjerava razviti zajedničku obrazovnu politiku. Međutim, ima na raspolaganju brojna specifična sredstva za poticanje suradnje na ovom području:

- programi djelovanja Zajednice koji su usvojeni prema europskoj proceduri suodlučivanja (Vijeće i Parlament), odnosno:

- SOCRATES, koji potiče mobilnost studenata i, s tim ciljem, suradnju među sveučilištima (program Erasmus), školama (program Comenius) i učenje jezika (program Lingua) te promiče razvoj mreža s ciljem priznavanja kvalifikacija (mreža Naric), pružanja informacija na području obrazovanja (Eurydice) i razmjene iskustva između donositelja odluka na području obrazovanja (Arion);
- LEONARDO DA VINCI, koji promiče pristup strukovnom osposobljavanju putem poboljšanja sustava nacionalnog strukovnog osposobljavanja i poticanja inovacija i doživotnog učenja;
- YOUTH, koji olakšava mobilnost manje povlaštenih mladih ljudi izvan obrazovnih struktura i omogućava im da putem Europske volonterske službe (EVS) sudjeluju u projektima koje vode udruge ili lokalna ovlaštena tijela u Europi ili zemljama u razvoju;
- zakonski akti Zajednice koji potiču suradnju između država članica u vezi s politikama, poput preporuka, priopćenja (npr. o doživotnom učenju ili kvalitativnoj procjeni školskog ili sveučilišnog obrazovanja), radnih dokumenata, pilot projekata, itd.;
- dva tijela koja podupiru aktivnosti Unije na području strukovnog osposobljavanja: Europski centar za razvoj strukovnog osposobljavanja (CEDEFOP) koji razvija akademske i tehničke aktivnosti kao podršku razvoju strukovnog osposobljavanja u Europi i Europska zaklada za osposobljavanje (European Training Foundation – ETF) koja podupire i koordinira reformu sustava strukovnog osposobljavanja kao dio programa PHARE, TACIS i MEDA.

Kako bi se postigao cilj zacrtan na Europskom vijeću u Lisabonu u ožujku 2000. godine (postati najkonkurentnije i najdinamičnije gospodarstvo temeljeno na znanju u svijetu), Komisija je pokrenula suradnju u vezi s politikom na području doživotnog učenja kako bi poboljšala kvalitetu obrazovanja i strukovnog osposobljavanja i svijetu otvorila sustave obrazovanja i strukovnog osposobljavanja. Jedno od glavnih sredstava u borbi protiv nezaposlenosti i u izgradnji istinske Europe temeljene na znanju je pomoć aktivnom stanovništvu da se stalno prilagođava tehnološkoj promjeni.

Odbor iz Članka 36. Ugovora o EU-u (Article 36 Committee of the EU Treaty)

Odbor za koordinaciju koji čine viši dužnosnici uspostavljen je u skladu s Člankom 36. (prijašnji Članak K.4) Ugovora o EU-u kako bi se pripremio teren za razmatranja Vijeća o suradnji policije i pravosudnih tijela u građanskim pitanjima. U praksi je taj odbor već postojao od Europskog vijeća na Rodosu u prosincu 1988.

Odbor regija (Committee of Regions – CoR)

Odbor regija osnovan je Ugovorom iz Maastrichta 1992. godine, a čini ga 222 predstavnika lokalnih i regionalnih vlasti koje imenuje Vijeće na četiri godine na temelju jednoglasnih prijedloga država članica. S njime se savjetuju Vijeće, Parlament i Komisija na područjima koja se tiču lokalnih i regionalnih interesa, poput obrazovanja, mladeži, kulture, zdravstva te socijalne i gospodarske kohezije.

On također može davati mišljenja na vlastitu inicijativu.

Slijedom stupanja na snagu Ugovora iz Amsterdama (svibanj 1999.) s Odborom se mora savjetovati u vezi s još širim rasponom područja – zaštitom okoliša, Socijalnim fondom, strukovnim osposobljavanjem, prekograničnom suradnjom i prijevozom.

Ugovorom iz Nice (usvojenim u prosincu 2000.) nije promijenjen ni broj ni raspodjela mjesta po državi članici u Odboru. S obzirom na proširenje, Ugovor propisuje da u budućnosti broj članova Odbora ne može premašivati 350. Što se tiče ispunjavanja uvjeta za članstvo, Ugovor izričito propisuje da članovi moraju biti nositelji izbornog mandata u regionalnom ili lokalnom ovlaštenom tijelu ili biti politički odgovorni izabranoj skupštini.

Odbor za politiku i sigurnost (Political and Security Committee - PSC)

Zamjenjujući Odbor za politiku, Odbor za politiku i sigurnost (PSC) slijedi međunarodni razvoj na području zajedničke vanjske i sigurnosne politike (CFSP), pomaže u definiranju politika i nadzire njihovo provođenje. Uz ovlaštenje Vijeća, on je odgovoran za političku kontrolu i strateško vodstvo u operacijama upravljanja krizom. Sastavljen uglavnom od nacionalnih predstavnika, PCS se nalazi u samom središtu aktivnosti vezanih uz rješavanje kriza. Kako bi se osiguralo njegovo neometano funkcioniranje, pomažu mu Političko-vojna grupa, Odbor za civilne aspekte rješavanja kriza, te Vojni odbor (Military Committee - MC) i Vojno osoblje (Military Staff - MS).

Odbor za pomirenje (Conciliation Committee)

Prema proceduri suodlučivanja između Vijeća i Parlamenta, može se osnovati Odbor za pomirenje kako je predviđeno Člankom 251.(4) (ranijim Člankom 189b(4)) Ugovora o EU-u. On obuhvaća članove Vijeća ili njihove predstavnike te jednak broj predstavnika iz Parlamenta. Svako neslaganje između dviju institucija o ishodu procedure suodlučivanja upućuje se Odboru kako bi se postigao dogovor o tekstu prihvatljivom objema stranama.

Nacrt svakog zajedničkog teksta mora se usvojiti kvalificiranom većinom u Vijeću u roku od šest tjedana i apsolutnom većinom članova Parlamenta. Ako jedna od dviju institucija odbaci prijedlog, smatrat će se da nije usvojen.

Odbor za zapošljavanje (Employment Committee)

Osnovan Ugovorom iz Amsterdama, savjetodavni Odbor za zapošljavanje zamijenio je Odbor za zapošljavanje i tržište rada koji je osnovan 1996. godine (Članak 130. Ugovora o EZ-u).

Odbor je sastavljen od dvaju predstavnika svake države članice i dvaju predstavnika Komisije, a zadatak mu je da pomogne Vijeću u njegovim odgovornostima na ovim područjima. On prati politike zapošljavanja i tržišta rada država članica, promiče njihovu koordinaciju i daje mišljenja. U obavljanju svoje misije savjetuje se sa socijalnim partnerima (uprava i radna snaga).

Odbori i radne skupine (Committees and working parties)

Odbori, čiji je zadatak da pomažu institucijama Zajednice, angažirani su u svim fazama zakonodavnog procesa. Komisija se redovito savjetuje s odborima stručnjaka prije sastavljanja novog prijedloga zakonskog propisa. Ovi odbori, koje čine predstavnici uključenih sredina, odnosno stručnjaci iz privatnog sektora ili nacionalne vlade, osiguravaju da Komisija ostane otvorena u odnosu na interese onih na koje će utjecati zakonski propisi. Postoji oko 60 savjetodavnih odbora koji pokrivaju sve sektore, iako se približno polovica njih bavi poljoprivrednim pitanjima.

U Europskom parlamentu različiti stalni odbori organiziraju rad članova Parlamenta.

Vijeću također pomažu odbori i radne skupine koje pripremaju njegove odluke. Postojanje određenih odbora predviđeno je ugovorima (npr. Odbor za pravosuđe i unutarnje poslove prema Članku 36.), dok se drugi odbori osnivaju *ad hoc*, poput Odbora za kulturne poslove koji ocjenjuje prijedloge za kulturnu suradnju, priprema rasprave u Vijeću i prati poduzete aktivnosti. Ovi su odbori sastavljeni od predstavnika država članica i jednog člana Komisije. Paralelno s time, različite radne skupine obavljaju pripreme

poslove za Coreper. Dok su neke od njih osnovane kao privremene kako bi rješavale određeni dosje, stotinjak skupina pokriva svaki sektor i redovito se sastaje.

Kada se zakonski tekst usvoji, on daje opća načela koja valja poštivati. Za primjenu ovih načela mogu biti potrebne preciznije provedbene mjere. U ovom slučaju, tekst propisuje da treba osnovati odbor unutar Komisije kako bi se donijele prikladne odluke. Ove odbore čine stručnjaci koje predlažu države članice, a predsjedava im Komisija, te se općenito ravnaju prema pravilima ustanovljenim u odluci Vijeća iz 1987. poznatoj pod nazivom Odluka o komitologiji. Postoji oko 300 takvih odbora u područjima industrije, socijalnih poslova, poljoprivrede, zaštite okoliša, unutarnjeg tržišta, istraživanja i razvoja, zaštite potrošača i sigurnosti prehrambenih proizvoda.

Odluka i okvirna odluka (Glava VI. Ugovora o EU-u) – Decision and framework decision (Title VI of the EU Treaty)

Stupanjem na snagu Ugovora iz Amsterdama, ovi novi instrumenti prema Glavi VI. Ugovora o EU-u (Suradnja policije i pravosudnih tijela u kaznenim pitanjima) zamijenili su zajedničko djelovanje. Oni su više obvezujući i autoritativniji, te bi stoga trebali poslužiti kako bi djelovanje u skladu s reorganiziranim trećim stupom bilo učinkovitije.

Okvirne odluke koriste se kako bi se približili (uskladili) zakoni i propisi država članica. Prijedlozi se daju na inicijativu Komisije ili države članice i trebaju se jednoglasno usvojiti. Oni su obvezujući za države članice s obzirom na rezultat koji treba postići, ali ostavljaju nacionalnim ovlaštenim tijelima slobodan izbor oblika i metoda.

Odluke se koriste za bilo koju svrhu osim usklađivanja zakona i propisa država članica. One su obvezujuće i sve mjere potrebne za njihovu provedbu na razini Unije usvaja Vijeće djelujući na temelju kvalificirane većine.

Održivi razvoj (Sustainable development)

Koncepcija održivog razvoja odnosi se na oblik gospodarskog rasta koji zadovoljava potrebe društva u obliku blagostanja na kratki, srednji i, iznad svega, dugi rok. Ta se koncepcija zasniva na pretpostavci da razvoj treba udovoljiti sadašnjim potrebama, a da pri tome ne ugrozi izgleda za rast budućim generacijama.

Načelo integracije brige za okoliš u sastavljanje i provedbu drugih politika, što je ključno ako želimo postići održivi razvoj, potvrđeno je Ugovorom iz Maastrichta.

Sastanak na vrhu u Cardiffu godine 1998. postavio je temelje koordiniranom djelovanju u okviru plana Zajednice o integraciji pitanja zaštite okoliša. U skladu s time, Komisija je predstavila niz priopćenja o integraciji pitanja zaštite okoliša u, između ostalog, područje energetike, transporta, poljoprivrede, unutarnjeg tržišta, razvoja, industrije, ribarstva i gospodarskih politika.

Strategija Europske unije za održivi razvoj prihvaćena je u svibnju 2001. godine, a dana joj je vanjska dimenzija uspostavljanjem globalnog partnerstva za održivi razvoj koji je Komisija prihvatila godine 2002.

Na Svjetskom sastanku na vrhu o održivom razvoju, održanom u Johannesburgu u kolovozu i rujnu 2002. godine, odobreni su novi ciljevi, radni programi i vremenski rasporedi za područje strategija upravljanja vodama, resursima ribarstva, oceana, kemijskih tvari, bioraznolikosti, energije, održive

proizvodnje i potrošnje i održivog razvoja. Europska unija obvezala se na postizanje ciljeva koji premašuju one koje su ostali sudionici postavili u Johannesburgu.

Ograđivanje (Opting out)

Ograđivanje je izuzeće koje se daje nekoj zemlji koja se ne želi pridružiti ostalim državama članicama u određenom području suradnje u Zajednici kao način izbjegavanja općeg zastoja. Na primjer, Velika Britanija je zamolila da ne sudjeluje u trećoj fazi ekonomske i monetarne unije (EMU), a slične klauzule su dogovorene s Danskom po pitanju EMU-a, obrane i europskog državljanstva.

Okoliš (Environment)

Cilj politike za zaštitu okoliša Zajednice je očuvati, zaštititi i poboljšati kvalitetu okoliša i zaštititi zdravlje ljudi. Ona također daje važnost razboritom i racionalnom korištenju prirodnih resursa. Naposlijetku, njome se nastoje promicati mjere na međunarodnoj razini kojima se rješavaju regionalni ili globalni ekološki problemi (Članak 174., prijašnji Članak 130r Ugovora o EZ-u).

Formuliranje politike predmet je različitih procedura odlučivanja ovisno o području o kojemu se radi. Stoga, kako bi postiglo navedene ciljeve, Vijeće:

- djeluje jednoglasno, nakon savjetovanja s Europskim parlamentom, Gospodarskim i socijalnim odborom i Odborom regija, tamo gdje se radi o fiskalnim odredbama i odredbama koje se odnose na urbano i ruralno planiranje ili korištenje zemljišta (uz iznimku upravljanja otpadom i općih mjera) ili tamo gdje postoji znatan utjecaj na izbor države članice u pitanjima energije (Članak 175(2)).
- djeluje prema proceduri suodlučivanja, nakon savjetovanja s Gospodarskim i socijalnim odborom i Odborom regija, u svrhu usvajanja općih programa djelovanja kojima se određuju prioritetni ciljevi koje valja postići.

Ugovorom iz Amsterdama pojmu »održivog razvoja« dan je status jednog od ciljeva Europske unije, dok je uvjetima zaštite okoliša dana veća težina u drugim politikama Zajednice, posebno u kontekstu unutarnjeg tržišta (članci 2. i 6. Ugovora o EZ-u).

Olakšane su odredbe koje omogućavaju nekoj državi članici da primjenjuje strože propise od usklađenih. Ovi stroži propisi moraju biti u skladu s Ugovorom i moraju se pripočiti Komisiji.

Politika zaštite okoliša temelji se na načelu opreza i načelima koja nalažu da se poduzme preventivna djelatnost, da se šteta za okoliš ispravi na samom izvoru i da zagađivač plati.

OLAF (Europski ured za borbu protiv prevare) – European Anti-fraud Office

Od 1. siječnja 1999., Europski ured za borbu protiv prevare odgovoran je za suzbijanje prevara protiv proračuna Europske unije.

Ured, koji je osnovan Odlukom Europske komisije od 28. travnja 1999., zamjenjuje Koordinaciju jedinice za prevenciju prevare (UCLAF) u Komisiji, osnovanu 1998. godine i ograničenu na tu instituciju. Dana 6. listopada 1998., prilikom obraćanja Europskom parlamentu, Jacques Santer je predložio da ovaj odjel postane neovisno tijelo s proširenim ovlastima.

Novi Ured može ispitati upravljanje i financiranje svih institucija i tijela Unije s totalnom operativnom neovisnošću koju mu garantiraju:

- direktor OLAF-a: imenovan dogovorom između Parlamenta, Komisije i Vijeća, on ima pravo iznijeti slučajeve pred Sud kako bi zaštitio svoju neovisnost, može pokrenuti istragu ne samo na zahtjev institucije, tijela ili države članice u pitanju, već i na vlastitu inicijativu.
- Nadzorni odbor OLAF-a: odgovoran je za nadziranje istraga, a sastoji se od pet poznatih neovisnih vanjskih ličnosti koje su zajedno imenovali Parlament, Komisija i Vijeće.

Pravila koja uređuju interne istrage koje provodi OLAF s ciljem suzbijanja prevare, korupcije i ostalih nezakonitih aktivnosti koje se provode na štetu financijskih interesa Europskih zajednica navedena su u Međuinstitucionalnom sporazumu od 25. svibnja 1999. između Parlamenta, Vijeća i Komisije. Ovaj Sporazum proširuje ovlasti ureda na ozbiljne postupke koji bi mogli dovesti do lošeg profesionalnog ponašanja dužnosnika i ostalog osoblja, što bi moglo dovesti do disciplinskih mjera i kaznenog gonjenja.

Ombudsman

Europskog ombudsmana imenuje Europski parlament nakon svakih izbora za vrijeme trajanja mandata Parlamenta. On je ovlašten primiti pritužbe svih građana Unije ili svih fizičkih ili pravnih osoba koje imaju boravište u državi članici koje se tiču slučajeva lošeg upravljanja u aktivnostima institucija ili tijela Zajednice (s izuzetkom Suda pravde i Prvostupanjskog suda).

Kada ombudsman ustanovi slučaj lošeg upravljanja, on predmet upućuje u instituciju u pitanju, provodi istragu, traži rješenje kako bi ispravio problem i, ako je to potrebno, predaje nacrt preporuka na koji ta institucija mora odgovoriti u obliku detaljnog izvještaja unutar tri mjeseca.

On predaje izvještaj Europskom parlamentu na kraju svakog godišnjeg zasjedanja.

Oporezivanje (Taxation)

Usprkos uvođenju jedinstvenog tržišta i ekonomske i monetarne unije, još uvijek ne postoji prava Zajednica za oporezivanje. Posebne su odredbe donesene u člancima 90. do 93. Ugovora o EZ-u (prijašnji članci 95. do 99.), no postupak odlučivanja glede oporezivanja zahtijeva jednoglasno glasovanje u Vijeću. Sve do sada to je bila kočnica prihvaćanju zajedničkih pravila glede izravnog i neizravnog oporezivanja.

Kako bi izbjegla takve prepreke, Komisija sada potiče primjenu postupka »bliskije suradnje« koja je uvedena Ugovorom iz Amsterdama i razrađena Ugovorom iz Nice. Ta procedura omogućuje Komisiji da predloži da skupina od barem osam država članica može surađivati na određenoj stvari nakon što dobije odobrenje Vijeća koje može djelovati nakon odluke kvalificirane većine. Također se tom procedurom potiču države članice da prihvate preporuke kojima je cilj ukloniti štetne porezne prepreke umjesto obvezujućih zakonskih prijedloga.

Granične kontrole PDV-a ukinute su uvođenjem jedinstvenog tržišta godine 1993. Danas se proizvodi oporezuju u zemlji kupnje, no u konačnici, kad Vijeće odluči o konačnom sustavu PDV-a, oporezivanje će se vršiti u zemlji porijekla. Uz to su stope PDV-a i trošarine bolje usklađene u različitim državama članicama.

Prihvaćanje jedinstvene valute dovodi do nužnosti uspostavljanja uistinu jedinstvenih stopa PDV-a te zajedničkih pravila o oporezivanju poduzeća u Europskoj uniji. Kodeks ponašanja o poslovnom

oporezivanju (»porezni paket«) usvojen je na Vijeću u prosincu 1997. Vijeće trenutno ispituje razne prijedloge Komisije, posebno one o odnosima između udruženih tvrtki, oporezivanju prekogranične štednje i o zajedničkom sustavu PDV-a.

Oснаžена квалифицирана већина (Reinforced qualified majority)

Tijekom Međuvladine konferencije održane 1996. godine, koja je dovela do prihvaćanja Ugovora iz Amsterdama, velik broj nacionalnih delegacija i Europska komisija potaknuli su ideju osnažene kvalificirane većine. Taj prijedlog potječe iz uvjerenja da bi nastavak zahtijevanja jednoglasnosti u proširenoj Uniji mogao češće dovesti do zastoja u odlučivanju. Zato bi se jednoglasnost u nekim slučajevima mogla zamijeniti osnaženom kvalificiranom većinom, a to je većina veća od uobičajenog postotka glasova općenito potrebnog kod većinskog glasanja.

U prosincu 2001. godine je u kontekstu Europske konvencije, uspostavljene Deklaracijom iz Laekena, predloženo da bi se osnažena kvalificirana većina mogla koristiti kod prihvaćanja onog dijela budućeg ustavnog ugovora o EU koji će sadržavati osnovna načela. Ta bi opcija omogućila da se nađe srednje rješenje između jednoglasnosti (izvora zastoja u odlučivanju) i kvalificirane većine, koja nije dovoljno reprezentativna kad se radi o prihvaćanju osnovnih tekstova.

Ovlasti Zajednice (Community powers)

Ovlasti Zajednice su one ovlasti koje se u posebnim područjima daju Zajednici. Europske zajednice stoga mogu djelovati samo unutar okvira Ugovora.

Postoje tri tipa ovlasti koji ovise o načinu dodjeljivanja:

- eksplicitne ovlasti: jasno su definirane u Ugovorima;
- implicitne ovlasti: tamo gdje Europska zajednica ima eksplicitne ovlasti u nekom području (npr. prijevoz), također ima ovlasti u istom području s obzirom na vanjske odnose (npr. pregovori o međunarodnim sporazumima);
- supsidijarne ovlasti: tamo gdje Zajednica nema eksplicitne ni implicitne ovlasti za postizanje cilja iz Ugovora koji se odnosi na jedinstveno tržište, Članak 308. omogućava Vijeću da, djelujući jednoglasno, poduzme mjere koje smatra potrebnima.

P

Pakt o stabilnosti i rastu (Stability and Growth Pact)

Pakt o stabilnosti i rastu treba promatrati u odnosu na okolnosti treće faze ekonomske i monetarne unije, koja je započela 1. siječnja 1999. Njegov je cilj osigurati da države članice nastave s naporima oko proračunske discipline nakon što je uvedena jedinstvena valuta.

S praktičnog stajališta, Pakt obuhvaća odluku Europskog vijeća (prihvaćenu u Amsterdamu 17. lipnja 1997.) i dvije Odredbe Vijeća od 7. srpnja 1997. kojima se potanko uređuju tehnike (jedna se odnosi na nadzor proračunskih stavki i koordinaciju gospodarskih politika, a druga na provedbu postupka pretjeranog deficita).

Srednjoročno su se države članice obvezale slijediti cilj uravnoteženog ili gotovo uravnoteženog proračuna te podastrijeti Vijeću i Komisiji program stabilnosti do 1. ožujka 1999. godine (a taj bi se program nakon tog datuma jednom godišnje ažurirao). U skladu s istim nastojanjima, države koje ne sudjeluju u trećoj fazi EMU-a trebaju podnijeti program približavanja.

Pakt o rastu i stabilnosti otvara put kojim Vijeće može kažnjavati svaku sudjelujuću državu članicu, koja propusti donijeti odgovarajuće mjere za postizanje prestanka pretjeranog deficita. U početku bi kazna bila u obliku nekamatonosnog pologa kod Zajednice, ali bi se mogla pretvoriti u globu ako se pretjerani deficit ne otkloni u razdoblju od dvije godine.

Parlamentarni odbori (Parliamentary committees)

Unutar Europskog parlamenta su uspostavljeni različiti odbori kako bi se organizirao njegov rad. članovi svakog odbora izabrani su na početku i na polovici svakog parlamentarnog mandata prema svojoj političkoj afilijaciji i stručnosti.

Poslovnik Parlamenta propisuje da članovi Parlamenta odrede broj odbora i utvrde njihove ovlasti. Trenutno postoji sedamnaest specijaliziranih parlamentarnih odbora u kojima se raspravlja o prijedlozima Komisije. Parlament također može uspostaviti pododbore, privremene odbore i istražne odbore ako to smatra potrebnim. Do sada su uspostavljena dva istražna odbora: za prijelaznu proceduru u Zajednici u 1996. godini i o epidemiji goveđe spongiformne encefalopatije (BSE) 1997. godine.

Glavni zadatak stalnih odbora je raspravljanje o prijedlozima za novo zakonodavstvo koje predlaže Europska komisija i sastavljanje samoinicijativnih izvještaja. Za svaki prijedlog za zakonodavstvo ili neku drugu inicijativu imenuje se izvjestitelj prema dogovoru između političkih grupa koje sačinjavaju Parlament. O njegovom ili njezinom izvještaju se raspravlja, izmjenjuje ga se i dopunjuje, te se o njemu glasuje unutar parlamentarnog odbora, a zatim se to prenosi na plenarnu skupštinu, koja se sastaje jednom mjesečno u Strasbourgu, te koja raspravlja i glasuje na temelju ovog izvještaja.

Kao priprema za glasovanje u Parlamentu o odobrenju Europske komisije, parlamentarni odbori također slušaju predložene članove Komisije u njihovim specijaliziranim područjima.

Peticije (Petitions)

Pravo na peticiju je pravo koje uživa svaki građanin Europske unije, pojedinačno ili u suradnji s ostalim građanima, da podnese zahtjev Europskom parlamentu ili da mu uputi tužbu o bilo kojoj temi koja spada unutar sfera djelatnosti Zajednice i direktno se tiče njega ili nje (članci 21. i 194. Ugovora o EZ, nekada članci 8d i 138d).

Odbor za peticije Parlamenta razmatra da li su takvi zahtjevi prihvatljivi. Ako to smatra prikladnim, može postaviti pitanje ombudsmanu. Prilikom sastavljanja mišljenja o peticiji koju smatra prihvatljivom, može zatražiti od Europske komisije da mu osigura dokumente ili informacije.

Ugovorom iz Amsterdama dodan je novi stavak Članku 21., koji kaže da svaki građanin Unije može pisati bilo kojoj instituciji, uključujući Odbor regija i Gospodarski i socijalni odbor, kao i ombudsmanu i to na bilo kojem od službenih jezika Unije (uključujući i irski) i dobiti odgovor napisan na istom jeziku.

Pojednostavljanje zakonodavstva (Simplification of legislation)

Pojednostaviti zakonodavstvo znači odstraniti suvišno strogom primjenom testova kojima se određuje što je potrebno i razmjerno. Uglavnom se radi o preinaki i formalnom i neformalnom konsolidiranju zakonodavstva.

Ovaj je koncept dobio na važnosti od postojanja Bijele knjige o dovršenju jedinstvenog tržišta i jasno je istaknut na Europskom vijeću u Edinburghu godine 1992. Tijekom prošlog desetljeća uložen je koncentrirani napor na uspostavi tržišta koje će jamčiti četiri slobode, ali je to značilo i obogaćenje Europskog zakonodavstva. Pojednostavljenje te mase zakona sada je postalo prioritet kako bi se djelovanje Zajednice učinilo transparentnim i učinkovitim. Pilot program (Pojednostavljanje zakonodavstva za interno tržište – Simplification of Legislation for the Internal Market – SLIM) koji obuhvaća četiri određena područja pokrenut je u svibnju 1996., a proširit će se i na druga područja.

Deklaracija o kvaliteti sastavljanja zakonodavstva Zajednice je dodatak Konačnom aktu Međuvladine konferencije (1997.). Njime se preporuča da Europski parlament, Vijeće i Komisija odrede smjernice za poboljšanje oblika zakonodavstva.

Dana 5. lipnja 2002. godine, Komisija je objavila plan djelovanja »Bolje donošenje zakona« te je odredila da će »zakonom propisivati manje ali bolje«. Vijeće ministara sada uspostavlja novu radnu skupinu koja će provesti taj plan. Istovremeno, Europska konvencija o institucionalnoj reformi, uspostavljena prema Deklaraciji iz Laekena, ima radnu skupinu za pojednostavljenje instrumenata i procedura. Članovi te skupine već su upozorili Konvenciju o potrebi udvostručenja napora da se preoblikuju i formalno konsolidiraju zakoni Zajednice i da se unaprijedi način pisanja zakona kako bi se pisali jasni tekstovi koji su bolje usklađeni s postojećim zakonodavstvom.

Politički program Europske unije (Political agenda of the European Union)

Europsko vijeće u Madridu (15.-16. prosinca 1995.) opisalo je program Europske unije za kraj stoljeća kao polaganje temelja za Europu budućnosti, veliku zajednicu koja uživa u blagodatima slobode, prosperiteta i stabilnosti. U praksi to znači:

- usklađivanje Ugovora o Europskoj uniji;
- prelazak na jedinstvenu valutu u skladu s dogovorenim rasporedima i uvjetima;
- priprema i provođenje pregovora o proširenju;
- usvajanje financijske perspektive za razdoblje nakon 31. prosinca 1999.;
- doprinos uspostavljanju nove europske sigurnosne arhitekture;
- aktivno nastavljanje politike dijaloga, suradnje i pridruživanja koje je već u tijeku sa susjednim zemljama Unije, a posebno s Rusijom, Ukrajinom, Turskom i Mediteranskim zemljama.

Politika za poduzeća (Enterprise policy)

Cilj politike za poduzeća je pojednostaviti stvaranje i razvoj poduzeća ili industrija unutar Europske unije.

Europska komisija koordinira inicijative država članica na ovom području dok Vijeće, slijedom prijedloga Komisije i nakon savjetovanja s Europskim parlamentom, jednoglasno odlučuje o mjerama oblikovanim za podršku inicijativama država članica.

Politika za poduzeća ima za cilj omogućiti poduzećima da se prilagode strukturnim promjenama i prošire, posebno mala i srednja poduzeća. Također je cilj da se potakne suradnja između poduzeća i da ih se potakne da u potpunosti iskoriste prednosti istraživanja, tehnološkog razvoja i inovacija.

Na Europskom vijeću u Lisabonu 23. i 24. ožujka 2000. godine, čelnici država i vlada ustvrdili su da je cilj Europske unije postati najkonkurentnije i najdinamičnije gospodarstvo temeljeno na znanju na svijetu do 2010. godine. Politika za poduzeća pomaže u postizanju ovog cilja njegujući poduzetnički duh i inovaciju putem najboljeg korištenja prednosti koje nudi unutarnje tržište, koordiniranja politika u državama članicama kroz standardizaciju ili razmjenu najboljih praksi, te putem razvoja elektronske trgovine.

Pomoć za razvoj (Development aid)

Počeci razvojne politike Europske zajednice podudarali su se s potpisivanjem Rimskog ugovora 1957. godine, a prekomorske zemlje i teritoriji država članica bili su njegovi prvi korisnici. Međutim, tek nakon stupanja na snagu Ugovora o Europskoj uniji ova politika uživa specifičan pravni temelj (članci 177. do 181. Ugovora o EZ-u). S kasnijim proširenjima Unije, suradnja je postupno proširena na druge zemlje, poput afričkih, karipskih i pacifičkih zemalja (ACP) koje imaju posebno blizak i dugotrajan odnos s nekim državama članicama. Sporazum iz Cotonoua, potpisan u lipnju 2000. godine, ojačao je ovo partnerstvo koje se u velikoj mjeri temelji na različitim Konvencijama iz Loméa, od kojih je prva potpisana 1975. godine.

Uz ove početne sporazume, i druge države poput zemalja Latinske Amerike i Azije mogu imati korist od razvojne politike Zajednice.

Glavni cilj razvojne politike Zajednice je iskorijeniti siromaštvo. Politika se provodi ne samo kroz bilateralne i regionalne sporazume nego i kroz specifične programe u određenim sektorima kao što je zdravstvo, posebno s ciljem borbe protiv zaraznih bolesti, te obrazovanje. Razvojna politika također uključuje suradnju s međunarodnim institucijama i sudjelovanje Zajednice i država članica u inicijativama koje se provode na globalnoj razini, poput Inicijative za visoko zadužene siromašne zemlje.

Danas je Unija glavni partner zemalja u razvoju. Europska zajednica i njezine države članice zajedno osiguravaju 55% međunarodne pomoći za razvoj.

Ponderiranje glasova u Vijeću (Weighting of votes in the Council)

Kad Vijeće donosi odluku kvalificiranom većinom glasova, ponder glasova je rezultat kompromisa postignutog između država članica, koje su, iako po zakonu iste, po mnogo čemu različite. Jedan čimbenik koji utječe na broj glasova pojedine države članice je brojnost njezinog stanovništva, uz usklađenja koja dovode do relativne prekomjerne zastupljenosti zemalja s malim brojem stanovnika.

Ovaj je sustav do sada zadovoljavao, jer je osiguravao legitimitet donesenim odlukama. Sa sadašnjom je raspodjelom glasova nemoguće da se »velike« zemlje slože kako bi »male« zemlje stavile u položaj manjine i obratno. Time se jamči najšira moguća podrška odlukama koje se donose kvalificiranom većinom glasova.

No s obzirom na proširenje, zadnja je međuvladina konferencija (IGC) provela reviziju omjera pondera glasova kako bi se osiguralo da ne dođe do nesklada između relativnog pondera »malih« i »srednje velikih« zemalja i broja njihovih stanovnika. Zato je broj glasova koji imaju zemlje s najviše stanovnika povećan u odnosu na ostale zemlje, kako bi se održao legitimitet odluka Vijeća u odnosu na demografsku zastupljenost. Novi sustav pondera stupa na snagu 1. studenog 2004.

Na IGC-u je također odlučeno o broju glasova koji će se dodijeliti novim članovima po pristupanju.

Uz usklađivanje broja glasova, Ugovorom iz Nice uveden je sustav dvostruke većine.

Kod pristupa proširenju pitanje pondera glasova u Vijeću usko se povezuje s pitanjem broja i nacionalne pripadnosti članova Komisije te upotrebe glasovanja kvalificiranom većinom. Što se više koristi glasovanje

kvalificiranom većinom, to će korisniji biti utjecaj pravedno ponderiranog glasovanja u Vijeću na donesene odluke, jer će se izbjeći rizik veta. Što se tiče pitanja broja i nacionalne pripadnosti članova Komisije, »veće« su se zemlje složile da izgube svog drugog člana u Komisiji u zamjenu za jači glas unutar Vijeća.

Povelja o javnim uslugama (Public service charter)

Ideja koja leži iza povelje o javnim uslugama jest da bi trebao postojati instrument koji navodi osnovna prava i načela koja reguliraju pružanje usluga korisnicima. Ta bi načela uključivala:

- kontinuitet usluga;
- kvalitetu;
- sigurnost opskrbe;
- jednaki pristup;
- prihvatljive cijene;
- socijalnu, kulturnu i ekološku prihvatljivost.

Povelja o temeljnim pravima (Charter of Fundamental Rights)

Slijedom 50. obljetnice Opće deklaracije o ljudskim pravima u prosincu 1998. godine, Europsko vijeće u Kölnu (3. i 4. lipnja 1999.) odlučilo je započeti rad na nacrtu povelje o temeljnim pravima. Cilj je bio konsolidirati temeljna prava koja se primjenjuju na razini Unije u jednom dokumentu kako bi se podigla svijest o tim pravima. Povelja se temelji na ugovorima Zajednice, međunarodnim konvencijama kao što je Europska konvencija o ljudskim pravima iz 1950. i Europska socijalna povelja iz 1989. godine, ustavnim tradicijama zajedničkim državama članicama te različitim deklaracijama Europskog parlamenta.

Rad je povjeren posebnom tijelu – koje se odlučilo nazvati Konvencijom – sačinjenom od šezdeset članova, uključujući predstavnike vlada država članica i predsjednika Europske komisije te članove Europskog parlamenta i nacionalnih parlamenata. Četiri predstavnika Suda pravde Europskih zajednica (Court of Justice of the European Communities – CoJEC), Vijeća Europe i Europskog suda za ljudska prava mogla su sudjelovati kao promatrači. Sastav, radne metode i praktična rješenja Konvencije prihvaćeni su na Europskom vijeću u Tampereu (15.-16. listopada 1999. godine).

Rad je započeo 17. prosinca 1999. Gospodarski i socijalni odbor, Odbor regija, ombudsman, države podnositeljice zahtjeva za članstvo i sva druga tijela, društvene skupine ili stručnjaci pozvani su da iznesu svoja stajališta. Cilj je bio postići konsenzus. Rezultat rada predstavljen je na Europskom vijeću u Biarritzu (13.-14. listopada 2000. godine). U svojih sedam poglavlja podijeljenih u 54 članka, Povelja definira temeljna prava vezana za dostojanstvo, slobodu, jednakost, solidarnost, državljanstvo i pravdu. Svečano je proglašena na Europskom vijeću u Nici (7.-10. prosinca 2000. godine).

Međuvladina konferencija (Intergovernmental Conference – IGC), koja je zaključena na istom Europskom vijeću, nije uspjela postići dogovor o tome da se Povelja uključi u ugovore i na taj način učini pravno obvezujućom. Međutim, CoJEC je ustvrdio da želi koristiti Povelju kao vodič u donošenju svojih presuda. Europsko vijeće u Laekenu dalo je Europskoj konvenciji mandat kako bi razmotrila pitanje uključivanja Povelje u postojeće ugovore.

Potvrda Europske komisije (Confirmation of the European Commission)

Ugovorima iz Maastrichta i Amsterdama temeljito je preispitana procedura za imenovanje Komisije te je uvedena procedura potvrde.

Procedura ima dvije faze. Na početku, vlade država članica zajedničkom suglasnošću nominiraju osobu koju namjeravaju imenovati predsjednikom Komisije. Zatim njihovog kandidata odobrava Europski parlament. Države članice nominiraju ostale osobe koje namjeravaju imenovati kao članove, uz konzultacije s imenovanim predsjednikom. Zatim se cijela Komisija podvrgava glasovanju Europskog parlamenta s ciljem odobrenja, nakon pojedinačnih saslušanja kod odgovarajućih parlamentarnih odbora, te je naposljetku imenuju predstavnici vlada država članica u Vijeću.

Ugovor iz Nice koji je stupio na snagu 1. veljače 2003. uveo je daljnje promjene procedure za imenovanje Komisije.

Postoje još dvije faze procedure, od kojih se prva odnosi na predsjednika, druga na Komisiju u cijelosti, ali je pojačana uloga Europskog vijeća.

Odgovornost za nominiranje predsjednika sada leži na Europskom vijeću koje djeluje na temelju kvalificirane većine i nakon odobrenja Parlamenta. Vijeće zatim, djelujući na temelju kvalificirane većine i uz zajedničku suglasnost s predsjedničkim kandidatom, usvaja popis drugih osoba koje namjerava imenovati kao članove Komisije. Popis se sastavlja u skladu s prijedlozima država članica, s kojima će se predsjednik savjetovati prije odobravanja predloženih imena.

Naposljetku, predsjednika i članove Komisije imenuje Vijeće djelujući na temelju kvalificirane većine, nakon što je Parlament odobrio čitavo tijelo.

Sljedeća Komisija koja će stupiti na dužnost 1. studenog 2004. godine imenovat će se po ovoj proceduri.

Pravna osobnost Unije (Legal personality of the Union)

Pitanje pravnog statusa Unije pojavljuje se primarno u vezi s njenom mogućnošću sklapanja ugovora ili pristupanja sporazumima ili konvencijama, budući da Unija, koja se sastoji od tri odvojene Zajednice, od kojih se svaka odlikuje pravnom osobnošću (Europska zajednica, ESCS i Euratom) i dvama područjima međuvladine suradnje, nema ono što je u međunarodnim zakonima poznato kao »ovlast za sklapanje ugovora«, dakle međunarodno pravo sklapanja sporazuma s trećim zemljama.

Ugovor iz Amsterdama ne sadrži nove odredbe vezane uz tu temu, budući da države članice nisu uspjele doći do sporazuma na međuvladinoj konferenciji. Neki promatrači tvrde da je problem nepostojeći, te da ništa ne sprečava Uniju da sklapa ugovore i afirmira svoj položaj na međunarodnoj sceni.

Pravna stečevina Zajednice (Community acquis)

Pravna stečevina Zajednice je korpus zajedničkih prava i obveza koje povezuju sve države članice unutar Europske unije. Pravna se stečevina neprestano razvija i obuhvaća:

- sadržaj, načela i političke ciljeve Ugovora;
- zakonske propise usvojene u primjeni ugovora i ustaljenu praksu Suda pravde;
- deklaracije i rezolucije koje je usvojila Unija;
- mjere koje se odnose na zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku
- mjere koje se odnose na pravosuđe i unutarnje poslove
- međunarodne sporazume koje je sklopila Zajednica i one koje su među sobom sklopile države članice na području aktivnosti Unije.

Stoga pravna stečevina Zajednice ne obuhvaća samo zakon Zajednice u strogom smislu, nego i sve akte koji su usvojeni u skladu s drugim i trećim stupom Europske unije te zajedničke ciljeve koji su utvrđeni u Ugovorima. Unija se obvezala na održavanje pravne stečevine Zajednice u cijelosti i na njezin daljnji razvoj. Odbacivanje pravne stečevine ne dolazi u obzir.

Države podnositeljice zahtjeva za članstvo moraju prihvatiti pravnu stečevinu Zajednice prije nego se pridruže Uniji. Odstupanja od pravne stečevine odobravaju se samo u iznimnim slučajevima i u ograničenom opsegu.

Pripremajući se za sljedeće proširenje, države podnositeljice zahtjeva za članstvo sada trebaju prenijeti pravnu stečevinu u svoje nacionalno zakonodavstvo te će je morati provoditi od trenutka pristupanja.

Pravni instrumenti Zajednice (Community legal instruments)

Termin pravni instrumenti Zajednice odnosi se na instrumente koje institucije Zajednice imaju na raspolaganju za izvršavanje svojih zadataka prema Ugovoru o osnivanju Europske zajednice uz potrebno uvažavanje načela supsidijarnosti. To su:

- propisi: oni su u potpunosti obvezujući i izravno primjenjivi u svim državama članicama;
- direktive: one obvezuju države članice u smislu rezultata koje treba postići; moraju se prenijeti u nacionalni pravni okvir i stoga ostavljaju prostor za manevre u pogledu oblika i sredstava provedbe;
- odluke: one su u potpunosti obvezujuće za one kojima su upućene;
- preporuke i mišljenja: neobvezujući, deklarativni instrumenti.

Pravo na inicijativu (Right of initiative)

Kako bi mogla obavljati svoju ulogu čuvara Ugovora i branitelja općeg interesa, Komisiji je dano pravo pokretanja inicijativa kojim je se ovlašćuje i zadužuje da donosi prijedloge o stvarima koje su sadržane u Ugovoru, bilo jer je to Ugovorom izričito propisano ili jer to Komisija smatra potrebnim.

- Ovo pravo pokretanja inicijative odnosi se isključivo na pitanja Zajednice, jer je načelo da Vijeće donosi odluke jedino »na prijedlog Komisije«, kako bi se uspostavio koherentan okvir za sve inicijative.
- Prema zajedničkoj vanjskoj i sigurnosnoj politici, Komisija može davati prijedloge, kao što to mogu činiti i države članice. No s druge strane, ona nema ista prava u određenim stvarima koje se odnose na pravosuđe i unutarnje poslove.

Vijeće i Europski parlament mogu također tražiti od Komisije da podnese prijedlog ako to smatraju potrebnim.

Pravo pokretanja inicijative smatra se osnovnim elementom institucionalne ravnoteže u Zajednici.

Ugovorom iz Amsterdama prošireno je pravo Komisije da pokreće inicijative na nove politike (zdravstvo i zapošljavanje), na pitanja vezana za slobodno kretanje osoba, kao i na treći stup. U slučaju trećeg stupa, Komisija dijeli pravo na pokretanje inicijative sa državama članicama.

Pravosuđe i unutarnji poslovi (PUP) – Justice and home affairs (JHA)

Suradnju u pravosuđu i unutarnjim poslovima institucionalizira Glava VI. Ugovora o EU-u (također poznata pod imenom »treći stup«). Cilj ove suradnje je da se u praksi provede načelo slobodnog kretanja osoba. Ono je pokrivalo sljedeće:

- politiku azila;
- pravila koja upravljaju prelaskom vanjskih granica država članica;
- imigracijsku politiku;
- borbu protiv droga;
- suzbijanje međunarodnih prevara;
- sudsku suradnju u civilnim pitanjima i pitanjima kriminala;
- carinsku suradnju;
- policijsku suradnju.

Stvoreni su različiti instrumenti kao sredstvo poduzimanja aktivnosti u toj sferi: zajedničko djelovanje, združeno stajalište i konvencija. Iako je postignut znatan napredak, ukupna evidencija o suradnji u ovom području bila je kritizirana. Došlo se do konsenzusa u pitanju potrebe uvođenja djelotvornijih odredaba kako bi se ojačale strukture suradnje i u okvir Zajednice uključila gore spomenuta područja koja su povezana s kontrolama osoba (azil, imigracija i prelaženje vanjskih granica).

Ugovorom iz Amsterdama reorganizirana je suradnja na području pravosuđa i unutarnjih poslova, te je kao cilj postavljeno uspostavljanje prostora slobode, sigurnosti i pravde. Određeni su sektori bili dovedeni unutar okvira Zajednice, dok su se istovremeno pojavila nova područja i metode.

Schengensko područje, koje je oformljeno izvan pravnog okvira Europske unije na inicijativu nekih država članica koje su postići daljnji napredak u vezi sa slobodnim kretanjem osoba, u konačnici će biti uključeno u Ugovore o EU-u i EZ.

Ugovor iz Nice proširuje kvalificirano većinsko glasovanje na određena područja pravosuđa i unutarnjih poslova koji su dovedeni unutar okvira Zajednice, kao što je slobodno kretanje osoba. Pitanja vezana uz treći stup ipak još uvijek iziskuju jednoglasnost. Osim toga, izmjene i dopune koje je uveo Ugovor iz Nice učinile su proceduru za pojačanu suradnju u trećem stupu manje restriktivnom nego što je ona nekoć bila. Konačno, suradnja u pravosudnim pitanjima ubrzana je kako bi se stvorio temelj za aktivnosti i stvaranje Eurojust-a u Ugovoru o EU-u.

Predpristupna pomoć (Pre-accession aid)

Potrebna su golemo ulaganja da bi države podnositeljice zahtjeva za članstvo prilagodile svoje standarde, posebno industrijske i ekološke norme, kako bi se mogle uskladiti sa zakonodavstvom Zajednice kada se pridruže Uniji. Predpristupna pomoć za razdoblje između 2000. i 2006. za zemlje srednje i istočne Europe ključni je element strategije Europske unije prema podnositeljicama zahtjeva za članstvo i uključuje dvije glavne komponente:

- Phare program financira projekte koji su potrebni da se prilagode administrativni i pravni sustavi država podnositeljica zahtjeva za članstvo i razvije njihova infrastruktura (10,5 milijardi eura);
- uspostavljena su dva fonda za pomoć kako bi se upravljalo dodatnom pomoći:
- prvi podržava strukturalne mjere u polju poljoprivrede (SAPARD - 3,5 milijarde eura)
- drugi financira razvoj infrastrukture na području zaštite okoliša i prometa (Instrument za strukturalne politike prije pristupa, ISPA - 7 milijardi eura): ISPA igra istu ulogu za države podnositeljice zahtjeva za članstvo kao i Kohezijski fond za Španjolsku, Portugal, Grčku i Irsku.

Partnerstvo za pristupanje sklopljeno između Unije i država podnositeljica zahtjeva za članstvo sačinjava glavni pokretač strategije za razdoblje prije pristupanja i služi kao kanal za različite vrste pomoći.

Cipar, Malta i Turska primaju specifičnu predpristupnu pomoć. Propis Vijeća (EC) br. 555/2000 predviđa referentni iznos od 95 milijuna eura za provođenje operacija u okviru predpristupne strategije za Cipar i Maltu (57 milijuna eura za Cipar i 38 milijuna eura za Maltu). Ovaj je iznos dostupan do 31. prosinca 2004. Propis (EC) br. 2500/2001 koji se tiče financijske predpristupne pomoći za Tursku predviđa specifičnu pomoć u iznosu od preko 2 milijuna eura.

Sve države podnositeljice zahtjeva za članstvo također mogu sudjelovati u predpristupnom instrumentu Europske investicijske banke (EIB).

Dodatna predpristupna pomoć odobrena je za Bugarsku i Rumunjsku na Europskom vijeću u Kopenhagenu (12. i 13. prosinca 2002.).

Predpristupna strategija (Pre-accession strategy)

Na temelju Europskih sporazuma (sporazuma o pridruživanju sa zemljama srednje i istočne Europe), godine 1993. Komisija je predložila da se uspostavi »strukturirani dijalog« između povezanih zemalja i institucija u Uniji u obliku sastanaka na kojima bi se različiti partneri mogli konzultirati.

U prosincu 1994., Europsko vijeće u Essenu usvojilo je predpristupnu strategiju zasnovanu na:

- produbljivanju odnosa između povezanih zemalja, zemalja članica i institucija Unije (jačanje strukturiranog dijaloga);
- provođenju Europskih sporazuma;
- prilagođavanju financijske pomoći koju osigurava Phare.

Na Europskom vijeću u Luxembourgu u prosincu 1997., pokrenuta je ojačana predpristupna strategija za deset država podnositeljica zahtjeva za članstvo iz srednje i istočne Europe. Ona se zasniva na:

- Europskim sporazumima;
- partnerstvima za pridruživanje i nacionalnim programima za usvajanje pravne stečevine Zajednice;
- sudjelovanju u određenim programima, agencijama i odborima Zajednice.

Za Cipar je uspostavljena posebna predpristupna strategija iste godine. Godine 1998. strategija je usvojena za Maltu, a sada se oblikuje zadnja strategija za Tursku. Predpristupne strategije za Maltu i Tursku zasnivaju se na:

- sporazumima o pridruživanju;
- partnerstvima za pridruživanje i nacionalnim programima za usvajanje pravne stečevine Zajednice;
- sudjelovanju u programima, agencijama i odborima Zajednice;
- posebnoj pomoći prije pridruživanja;
- u slučaju Turske, pojačanom političkom dijalogu.

Europsko vijeće u Kopenhagenu 12. i 13. prosinca 2002. značajno je povećalo predpristupnu pomoć za Bugarsku i Rumunjsku.

Predpristupni pakt o organiziranom kriminalu (Pre-accession pact on organised crime)

U pripremi za proširenje Europske unije, na dan 28. svibnja 1998. ministri pravosuđa i unutarnjih poslova država članica i deset zemalja kandidata srednje i istočne Europe i Cipra usvojili su »predpristupni pakt o organiziranom kriminalu« s ciljem:

- povezivanja država podnositeljica zahtjeva za članstvo s prioriternim aktivnostima Europske unije;
- pomaganja zemljama kandidatima da usvoje pravnu stečevinu Zajednice u pravosuđu i unutarnjim poslovima;
- uspostavljanja zajedničkih projekata protiv kriminala za koje bi tehnička ili financijska pomoć od strane Unije bila od pomoći.

Zemlje kandidati preuzele su na sebe da će brzo usvojiti određeni broj međunarodnih konvencija, posebno onih koje se tiču izručenja (Europska konvencija iz 1957.), nezakonitog trgovanja drogom (Konvencija UN-a) i terorizma (Europska konvencija iz 1977). Planirani su sporazumi s Europolom kako bi se promovirala razmjena informacija i definirali prioriteti za aktivnosti koje će poduzeti Unija i njeni partneri.

Predpristupni pakt financiran je iz Phare programa i ostalih programa, uključujući Grotius, Stop i Falcone.

Sada je on nužni alat za postupnu integraciju zemalja kandidata u strategiju Zajednice za nadziranje i prevenciju organiziranog kriminala.

Predsjedanje Unijom (rotacija Predsjedanja) – Presidency of the Union (rotation of the Presidency)

Države članice izmjenjuju se u predsjedanju Unijom svakih šest mjeseci. Predsjedanje je dužnost i doprinos koju daje svaka država članica kako bi institucije Zajednice dobro funkcionirale. Trenutno svaka država članica predsjedava svakih sedam i pol godina.

U kontekstu institucionalnog aspekta pregovora o pridruživanju, određeno je da će red rotacija između 15 trenutnih država članica biti zadržan do 2006., kako bi se novim članicama dalo minimalno razdoblje u kojem će se prilagoditi i pripremiti da same preuzmu predsjedanje Vijećem.

U svakom slučaju, neposredno prije proširenja, ovaj sustav rotacije pokazuje svoja ograničenja, a na Međuvladinoj konferenciji godine 2004. trebala bi se predložiti alternativa: rotirajući, ali stabilniji predsjednički tim, dugoročni »Predsjednik Europe« ili različite formule ovisno o različitim formacijama (Sastanak na vrhu, Vijeće ministara, Coreper); postoji nekoliko prijedloga.

Predsjednik Europske komisije (President of the European Commission)

Ugovor iz Amsterdama ojačao je ulogu i položaj Predsjednika Europske komisije. Vlade država članica trenutno određuju jednu osobu koju namjeravaju imenovati za Predsjednika obostranom suglasnošću - taj odabir mora odobriti Europski parlament.

Vlade zatim određuju osobe koje namjeravaju imenovati kao članove Komisije, u dogovoru s novim Predsjednikom. Predsjednik utvrđuje široke smjernice politike koje Komisija mora slijediti u svom radu. On također odlučuje o dodjeli portfelja među članovima Komisije i bilo kojoj reorganizaciji portfelja tijekom mandata Komisije.

Ugovor iz Nice, koji je stupio na snagu 1. veljače 2003., promijenio je proceduru imenovanja Predsjednika. Od sada će sastanak Europskog vijeća na nivou čelnika država i vlada odrediti osobu koju namjeravaju imenovati kvalificiranom većinom. Europski parlament onda odobrava to imenovanje.

Novi Članak 217. Ugovora o EZ također proširuje ovlasti Predsjednika kao nužan način osiguranja nastavljene koherencije i djelotvornosti proširenog tijela članova Komisije. To znači da će Predsjednik odlučivati o internoj organizaciji Komisije, dodjeljivanju portfelja i reorganizaciji portfelja tijekom mandata Komisije. On će također, što je podložno naknadnom odobrenju Komisije, imenovati potpredsjednike, čiji broj nije određen Ugovorom. Nadalje, on može, što je opet podložno naknadnom odobrenju Kolegija, tražiti od Člana Komisije da dade ostavku.

Europska konvencija, koja je zaživjela Deklaracijom iz Laekena u prosincu 2001. godine, bavi se pitanjima institucionalne reforme i budućnosti Predsjednika Komisije: bi li opet trebalo promijeniti metodu imenovanja Predsjednika (veće pravo glasa za Parlament, direktni izbor), bi li njegova uloga trebala biti zamijenjena »Predsjednikom Europe« povezanim s Vijećem i/ili Komisijom i izabranim između čelnika država.

Pregovori o pristupanju (Accession negotiations)

Molbe 10 zemalja srednje i istočne Europe dobile su povoljan prijam na Europskom vijeću u Luxembourg (u prosincu 1997. godine). Službeni pregovori o pristupanju nastavljani su zatim u dvjema fazama. 30. ožujka 1998. započeli su pregovori sa šest zemalja »prvog vala« (Ciprom, Češkom Republikom, Estonijom, Mađarskom, Poljskom i Slovenijom). Države podnositeljice zahtjeva za članstvo »drugog vala« (Bugarska, Latvija, Litva, Malta, Rumunjska i Slovačka) započele su pregovore u veljači 2000. godine, kada je ocijenjeno da su njihove reforme postigle dovoljno brz napredak.

Prije nego su otvoreni pregovori, izvršena je procjena zakonskih propisa svake države podnositeljice zahtjeva za članstvo kako bi se izradio radni program i definirala pregovaračka stajališta.

U sklopu pregovora o pristupanju razmatra se sposobnost država podnositeljica da ispune zahtjeve za postajanje državom članicom i da primjenjuju korpus zakona Zajednice (»pravna stečevina«) u trenutku pristupanja, posebno mjere potrebne za proširenje jedinstvenog tržišta koje valja neodložno provesti. Na pregovorima se također razmatra pitanje predpristupne pomoći koju može osigurati Europska unija kako bi pomogla s uključivanjem pravne stečevine. Pregovori se mogu zaključiti čak i ako pravna stečevina nije u potpunosti prenesena, budući da se prijelazna rješenja mogu primijeniti nakon pristupanja.

Sami pregovori mogu imati oblik bilateralnih međuvladinih konferencija (Europska unija/ država podnositeljica zahtjeva za članstvo), pri čemu se ministri okupljaju svakih šest mjeseci, a veleposlanici svakih mjesec dana. Komisija je definirala zajednička pregovaračka stajališta za svako poglavlje koje se odnosi na pitanja nadležnosti Zajednice, a Vijeće ih je jednoglasno odobrilo. Rezultati pregovora uključeni su u nacrt ugovora o pristupanju. To mora odobriti Unija i ratificirati države članice i države podnositeljice zahtjeva za članstvo.

Na Europskom vijeću u Kopenhagenu (12. i 13. prosinca 2002. godine) Komisija je zaključila pregovore s 10 država podnositeljica zahtjeva za članstvo: Češkom Republikom, Ciprom, Estonijom, Mađarskom, Latvijom, Litvom, Maltom, Poljskom, Slovačkom i Slovenijom, omogućivši im da se 1. svibnja 2004. pridruže Uniji. Što se tiče Bugarske i Rumunjske, cilj je zaključiti pregovore na vrijeme kako bi se one pridružile 2007. godine. Mogućnost otvaranja pregovora s Turskom razmotrit će se u prosincu 2004. godine.

Preinaka zakonodavstva (Recasting of legislation)

Preinaka zakonodavstva označava radnju, kojom se donosi izmjena i dopuna osnovnog instrumenta pa se prihvaća novi zakonski instrument koji uključuje istu izmjenu i dopunu u osnovni instrument ali je

istovremeno opoziva i zamjenjuje. Za razliku od formalne konsolidacije, ta radnja uključuje promjenu biti. Istovremeno, tom se radnjom daje i sveobuhvatni pregled jednog područja zakonodavstva. Novi se zakonski instrument objavljuje u Službenom listu (Serija L).

Pristupanje novih država članica Europskoj uniji (Accession of new Member States to the European Union)

Pristupanje novih država članica Europskoj uniji predviđeno je Člankom 49. (prijašnjim Člankom O) Ugovora o EU-u. Vijeće se mora jednoglasno složiti da otvori pregovore nakon što se posavjetuje s Komisijom i primi odobrenje od Europskog parlamenta. Uvjeti primanja, eventualna prijelazna razdoblja i prilagodbe Ugovora na kojima se temelji Unija moraju biti predmet sporazuma između države podnositeljice zahtjeva za članstvo i države članice. Da bi stupio na snagu, sporazum moraju ratificirati sve ugovorne države u skladu sa svojim ustavnim zahtjevima.

Pristupno partnerstvo (Accession partnership)

Pristupna partnerstva koja je 1998. Vijeće sklopilo sa svakom od država podnositeljica zahtjeva za članstvo (uz iznimku Cipra, Malte i Turske) u jednom dokumentu objedinjuju pomoć koju Europska komisija pruža svakoj državi podnositeljici zahtjeva za članstvo i određuju prioritete za svaki sektor prenošenja zakona Zajednice (pravne stečevine).

Slijedom pristupnog partnerstva, svaka je zemlja izradila detaljni program usvajanja pravne stečevine Zajednice kako bi organizirala provedbu ovih prioriteta, preuzimajući obvezu pridržavanja rasporeda i naznačujući ljudske i financijske resurse koji su potrebni da bi se to postiglo. Komisija i dotična zemlja tijekom vremena prilagođavaju ove programe i pristupna partnerstva.

Pristupna partnerstva služila su kao podrška za druge predpristupne instrumente, uključujući zajedničku procjenu srednjoročnih prioriteta za gospodarske politike, pakt o organiziranom kriminalu, nacionalne planove za razvoj i ostale sektorske programe potrebne za sudjelovanje u Strukturnim fondovima poslije pristupanja te za implementaciju ISPA-e (Instrument za strukturne politike prije pristupanja – Instrument for Structural Policies Pre-Accession) i SAPARD-a (Posebni program pristupanja za poljoprivredu i ruralni razvoj – Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development). Ona su također bila polazište za razvoj planova djelovanja za poboljšanje administrativnih i pravosudnih sposobnosti u državama podnositeljicama zahtjeva za članstvo.

Prebiranje (Screening)

U svibnju 1995. godine, Bijelom je knjigom o pripremi zemalja srednje i istočne Europe za integraciju u jedinstveno tržište Unije sastavljena inicijalna tablica zakonodavstva Zajednice koje će te zemlje morati inkorporirati u svoje vlastite zakone prije nego što postanu članice Europske unije.

U travnju 1988. počela je analiza zakonodavstava svih država podnositeljica zahtjeva za članstvo osim Turske, u svjetlu pravne stečevine Zajednice. Prva se faza sastojala od ocjene kompatibilnosti zakonodavstva svake države podnositeljice zahtjeva za članstvo s pravilima Zajednice. Proces probira zajednički su provele Komisija i svaka od država. Sektor po sektor, postiglo se da je utvrđen put za svaku od država koji pokazuje koje zakonodavne instrumente treba usvojiti ili promijeniti kako bi se buduća članica mogla pridržavati zakonodavstva Zajednice što je prije moguće nakon pristupa. Ured za tehničku pomoć, TAIEX, dao je pregled pravne stečevine Zajednice i mjera koje su države provele s ciljem inkorporacije stečevine u vlastite zakone.

Provedba probira je bila ključna, jer je poslužila kao osnova kod bilateralnih pregovora između Europske unije i svake od država podnositeljica zahtjeva za članstvo.

Procedura suodlučivanja (Codecision procedure)

Procedura suodlučivanja (Članak 251. Ugovora o EZ-u, prijašnji Članak 189b) uvedena je Ugovorom iz Maastrichta. Ona Europskom parlamentu daje ovlast da usvaja instrumente zajedno s Vijećem. Procedura obuhvaća jedno, dva ili tri čitanja. Ona ima učinak povećanja kontakata između Parlamenta i Vijeća, sudonositelja zakonskih propisa, te s Europskom komisijom. U praksi, ona je osnažila zakonodavna ovlaštenja Parlamenta u sljedećim područjima: slobodno kretanje radnika, pravo na osnivanje, usluge, unutarnje tržište, obrazovanje (poticajne mjere), zdravstvo (poticajne mjere), potrošačka politika, transeuropske mreže (smjernice), zaštita okoliša (opći plan djelovanja), kultura (poticajne mjere) i istraživanje (okvirni program).

Ugovorom iz Amsterdama pojednostavnjena je procedura suodlučivanja i učinjena bržom i učinkovitijom, te je pojačana uloga Parlamenta. Uz to, proširena je na nova područja kao što je socijalno isključenje, javno zdravstvo i borba protiv prevare koja šteti financijskim interesima Europske zajednice.

Jačanje demokratske prirode djelovanja Zajednice zahtijeva da Parlament sudjeluje u provođenju zakonodavne vlasti. Stoga, bilo koji zakonski instrument koji usvoji kvalificirana većina vjerojatno pripada području procedure suodlučivanja. Stoga, u većini slučajeva suodlučivanje u Parlamentu ide ruku pod ruku s glasovanjem na temelju kvalificirane većine u Vijeću. Međutim, za neke odredbe Ugovora suodlučivanje i jednoglasnost i dalje koegzistiraju.

Ugovor iz Nice djelomično je okončao ovu situaciju. Međuvladina konferencija (Intergovernmental Conference – IGC) pokrenuta u veljači 2000. godine pozvala je na proširenje opsega suodlučivanja, sukladno i kao dopuna proširenju većinskog glasovanja u Vijeću. Tako sedam odredaba za koje je IGC planirao primijeniti glasovanje na temelju kvalificirane većine također podliježe suodlučivanju. To su: poticaji za borbu protiv diskriminacije, suradnja pravosudnih tijela u građanskim pitanjima, specifične mjere za industrijsku podršku, aktivnosti za gospodarsku i socijalnu koheziju (izvan Strukturnih fondova), statut za europske političke stranke i mjere koje se odnose na vize, azil i imigraciju. S druge strane, IGC nije proširio proceduru suodlučivanja na zakonske mjere koje već podliježu glasovanju temeljem kvalificirane većine (kao što je poljoprivredna ili trgovinska politika). Stoga još nema konačne veze između glasovanja na temelju kvalificirane većine i procedure suodlučivanja za sve zakonodavne odluke.

Procedura za pristanak (Assent procedure)

Procedura za pristanak uvedena je Jedinstvenim europskim aktom.

Ona zahtijeva da Vijeće dobije pristanak Parlamenta prije donošenja određenih važnih odluka. Europski parlament može prihvatiti ili odbaciti prijedlog, ali ga ne može dopuniti ili izmijeniti. Ako Europski parlament ne dade svoj pristanak, dotični se akt ne može usvojiti.

Procedura za pristanak uglavnom se primjenjuje na pristupanje novih država članica (Članak 49. Ugovora o EU-u), sporazume o pridruživanju i ostale temeljne sporazume s trećim zemljama (Članak 300. Ugovora o EZ-u) te imenovanje predsjednika Komisije.

Zahtijeva se i u vezi s pitanjima državljanstva, specifičnim zadacima Europske središnje banke (ESB), izmjenama i dopunama Statuta Europskog sustava središnjih banaka i ESB-a, Strukturnim i Kohezijskim fondovima te jednolikom procedurom za izbore u Europski parlament.

Od stupanja na snagu Ugovora iz Amsterdama, zahtijeva se pristanak Parlamenta i za sankcije koje se nameću državi članici zbog ozbiljnog i trajnog kršenja temeljnih prava prema novom Članku 7. Ugovora o EU-u. Ugovorom iz Nice pristanak Parlamenta postao je obvezatan u slučajevima kada se predviđa pojačana suradnja između nekih država članica na području koje podliježe proceduri suodlučivanja.

Europska konvencija koja je zasnovana Deklaracijom iz Laekena u prosincu 2001. zamoljena je da predloži pojednostavljivanja procedura za usvajanje različitih tipova akata Zajednice te stoga razmatra buduću upotrebu procedure za pristanak.

Procedura za savjetovanje (Consultation procedure)

Procedura za savjetovanje omogućava Europskom parlamentu da dade svoje mišljenje o prijedlogu od Komisije. U slučajevima navedenim u Ugovoru, Vijeće se mora posavjetovati s Europskim parlamentom prije glasovanja o prijedlogu Komisije te njegove stavove uzeti u obzir. Međutim, ono nije obvezano stajalištem Parlamenta, nego samo obvezom da se s njime posavjetuje. Parlament se mora ponovno konzultirati ako Vijeće previše odstupi od početnog prijedloga. Ovlasti Parlamenta po ovoj su proceduri prilično ograničene, s obzirom na to da se on može tek nadati da će Komisija njegove izmjene uzeti u obzir u izmijenjenom prijedlogu.

Osim slučajeva koji su navedeni u Ugovorima, Vijeće je također preuzelo obvezu da se posavjetuje s Parlamentom o najvažnijim pitanjima. Ovo je savjetovanje fakultativno. Uz to, ova procedura za savjetovanje koristi se za usvajanje neobveznih instrumenata, posebno preporuka i mišljenja koja izdaju Vijeće i Komisija.

Europska konvencija koja je ustanovljena Deklaracijom iz Laekena od prosinca 2001. ima zadatak sastavljanja prijedloga kojima je cilj pojednostaviti procedure za usvajanje različitih akata Zajednice i stoga razmatra budućnost savjetovanja.

Procedura za suradnju (Cooperation procedure)

Procedura za suradnju (Članak 252. Ugovora o EZ-u, ranije Članak 189c) uvedena je Jedinstvenim europskim aktom. On je Europskom parlamentu dao veći utjecaj u zakonodavnom procesu omogućivši mu dva »čitanja«. U početku je opseg te procedure znatno proširen Ugovorom iz Maastrichta; zatim je Ugovor iz Amsterdama preokrenuo taj trend potičući proceduru suodlučivanja (Članak 251. Ugovora o EZ-u). Procedura o suradnji stoga će se sada primjenjivati isključivo na području ekonomske i monetarne unije (članci 99.(5) i 106.(2) Ugovora o EZ-u).

Procedura za suradnju uvijek se pokreće prijedlogom Komisije koji se prosljeđuje Vijeću i Europskom parlamentu. U kontekstu prvog čitanja, Parlament izdaje mišljenje o prijedlogu Komisije. Zatim Vijeće, djelujući na temelju kvalificirane većine, sastavlja zajedničko stajalište koje se prosljeđuje Parlamentu zajedno sa svim potrebnim informacijama i razlozima zbog kojih je Vijeće usvojilo ovo zajedničko stajalište.

Parlament razmatra ovo zajedničko stajalište u drugom čitanju i u roku od tri mjeseca može usvojiti, izmijeniti i dopuniti ili odbaciti zajedničko stajalište. U slučaju izmjene ili odbacivanja, to mora učiniti uz apsolutnu većinu svojih članova. Ako odbaci prijedlog, potrebna je jednoglasnost kako bi Vijeće moglo djelovati prema drugom čitanju.

Komisija zatim u roku od jednog mjeseca ponovno razmatra prijedlog na kojemu je Vijeće utemeljilo svoje zajedničko stajalište i prosljeđuje svoj prijedlog Vijeću; prema svojoj odluci može uključiti ili isključiti izmjene i dopune koje je predložio Parlament.

U roku u od tri mjeseca, Vijeće može kvalificiranom većinom usvojiti ponovno razmotreni prijedlog, jednoglasno ga izmijeniti i dopuniti ili, također jednoglasno, usvojiti izmjene i dopune koje Komisija nije uzela u obzir.

U proceduri za suradnju, Vijeće može iskoristiti i veto i odbiti da izrazi svoje mišljenje o izmjenama i dopunama koje je predložio Europski parlament ili o izmijenjenom i dopunjenom prijedlogu Komisije, te tako zaustaviti zakonodavnu proceduru.

Europska konvencija koja je ustanovljena Deklaracijom iz Laekena od prosinca 2001. ima zadatak sastavljanja prijedloga kojima je cilj pojednostaviti procedure za usvajanje različitih akata Zajednice i stoga razmatra budućnost suradnje.

Produbljenje (Deepening)

Produbljenje podrazumijeva dinamiku integracije koja je prisutna od samog početka europskog pothvata. Kroz carinsku uniju, zajedničko tržište i zonu eura, Europske su zajednice prerasle u entitet koji nastoji biti »još bliskija unija« među narodima Europe (Članak 1. Ugovora o EU-u). Produbljenje je proces koji je paralelan s proširenjem, a često se smatra i potrebnim korakom koji mu prethodi.

U tom smislu odlučeno je da se reformiraju glavne politike Zajednice (zajednička poljoprivredna politika i strukturalna politika) i djelovanje institucija kako bi se stvorio povoljan kontekst za nove države članice koje pristupaju Europskoj uniji.

Program pomoći Zajednice zemljama srednje i istočne Europe (Phare) – Programme of Community aid to the countries of Central and Eastern Europe (Phare)

Phare program pomoći ustanovljen je 1989. godine, nakon pada komunističkih režima u srednjoj i istočnoj Europi. Njegova namjera je bila gospodarska obnova tih zemalja. Isprva je obuhvaćao samo Poljsku i Mađarsku, no postupno se proširio na današnjih 10 zemalja srednje i istočne Europe (Bugarska, Češka, Estonija, Mađarska, Latvija, Litva, Poljska, Rumunjska, Slovačka i Slovenija).

Istovremeno, Phare je glavni financijski instrument predpristupne strategije za deset zemalja srednje i istočne Europe koje su podnijele molbu za članstvo u Europskoj uniji. Od 1994., zadaci Pharea prilagođeni su prioritetima i potrebama svake od tih zemalja.

Revidirani Phare program s proračunom preko 10 milijardi eura za razdoblje između 2000. i 2006. sada ima dva specifična prioriteta, a to su:

- izgradnja institucija;
- financiranje investicija.

Nakon prijedloga koje je Komisija iznijela u srpnju 1997. u svojoj Agendi 2000, novi oblici predpristupne pomoći dodani su onima koje je već pružao Phare. Oni su:

- strukturalne mjere dovođenja zaštite okoliša i razvoja prometne infrastrukture u državama podnositeljicama zahtjeva za članstvo na razinu koja je bliža onoj Europske unije (ISPA);
- pomoć poljoprivredi (SAPARD). Proračun Pharea za 2002. iznosio je 1,664 milijarde eura.

Proračun (Budget)

Svi prihodi i rashodi Unije unose se u proračun Zajednice na temelju godišnjih predviđanja. Međutim, operativni rashodi uključeni u provedbu Glava V. i VI. Ugovora o EU-u mogu predstavljati iznimku od ovog pravila te se knjižiti na države članice. Godine 1998. proračun Zajednice ukupno je iznosio 91 milijardu eura u doznačenim sredstvima.

Proračun Zajednice temelji se na nekoliko načela, uključujući:

- jedinstvo (svi prihodi i rashodi objedinjeni su u jednom dokumentu);
- godišnji račun (proračunske operacije odnose se na neku proračunsku godinu);
- ravnotežu (rashodi ne smiju premašivati prihode).

Komisija je odgovorna za podnošenje preliminarnog nacrtu proračuna Vijeću koje dijeli proračunska ovlaštenja s Europskim parlamentom. Priroda rashoda određuje koja od dviju institucija ima konačnu riječ, ovisno o tome jesu li rashodi obvezatni ili ne. Međutim, bez obzira na klasifikaciju rashoda i dijeljenje ovlasti koje iz nje slijedi, valja imati na umu da Europski parlament u konačnici prihvaća ili odbacuje cjelokupni proračun.

Od 1993. godine proračun je predmet međuinstitucionalnog sporazuma između Parlamenta, Vijeća i Komisije o proračunskoj disciplini i poboljšanju proračunske procedure. Komisija je 1998. godine predstavila plan za obnavljanje međuinstitucionalnog sporazuma iz 1993. godine u svjetlu iskustva stečenog pri provedbi navedenog sporazuma te u svrhu konsolidacije svih zajedničkih deklaracija i međuinstitucionalnih sporazuma o proračunu sklopljenih od 1982.

Kao dio reformi koje je Komisija predložila u srpnju 1997. u Agendi 2000, države članice usvojit će novu financijsku perspektivu kako bi se definirao rast proračuna između 2000. i 2006. godine.

Prostor slobode, sigurnosti i pravde (Area of freedom, security and justice)

Napredak postignut od 1993. kao rezultat suradnje na poljima pravosuđa i unutarnjih poslova urodio je postavljanjem ambicioznijih ciljeva koji su sadržani u Ugovoru iz Amsterdama. Odlučeno je da se uspostavi prostor slobode, sigurnosti i pravde s ciljem da se osigura istinska sloboda kretanja za pojedince na teritoriju Europske unije kao i učinkovitije djelovanje protiv organiziranog kriminala i prevare.

Pitanja koja se odnose na pravosuđe i unutarnje poslove ranije su se rješavala isključivo prema međuvladinim pravilima koja su postavljena u Glavi VI. Ugovora o EU-u (»treći stup«). Stupanjem na snagu Ugovora iz Amsterdama, ova su područja podijeljena između prvog i trećeg stupa.

U sklopu prvog stupa kojime upravlja metoda Zajednice dodana je nova Glava IV. Ugovoru o EZ-u (»Politike vezane za vize, azil, imigraciju i druge politike koje se odnose na slobodno kretanje osoba«). U međuvremenu, nova Glava VI. Ugovora EU-a sada pokriva manji broj područja, ali su njezini ciljevi jasnije izraženi, odnosno sastoje se u tome da se uspostavi bliska suradnja između policijskih službi, carinskih i pravosudnih tijela.

Odredbes trećeg stupa još uključuju »most« koji državama članicama omogućava prijenos područja nadležnosti iz Glave VI. u Glavu IV. Procedura za prijenos vrlo je složena i nikad se nije primjenjivala, ali njezino postojanje ukazuje na to da bi s vremenom sva područja koja se odnose na pravosuđe i unutarnje poslove mogla biti dovedena u okvir Zajednice.

Ako neke države članice žele brže napredovati u nekim područjima i uspostaviti bliskiju suradnju, to mogu učiniti unutar Europske unije kao što je pobliže navedeno u Članku 40. Glave VI., bez stvaranja posebnog pravnog sustava kao što je bio slučaj sa Schengenom.

Proširenje (Enlargement)

Proširenje je izvorno bio termin koji je označavao četiri uzastopna vala pristupanja novih članica Europskoj zajednici. Dosad se devet zemalja pridružilo skupini od šest osnivačkih članica – Belgiji, Francuskoj, Njemačkoj, Italiji, Luksemburgu i Nizozemskoj – u sljedećim navratima:

1973. – Danska, Irska i Velika Britanija;

1981. – Grčka

1986. – Portugal i Španjolska;

1995. – Austrija, Finska i Švedska.

Trenutni val pristupanja pretvorio je proširenje u jedinstvenu priliku da se mir, stabilnost i prosperitet uvedu na cijelom europskom kontinentu. To je proširenje bez presedana u smislu dimenzije i raznolikosti, te uključuje 10 država podnositeljica zahtjeva za članstvo iz srednje i istočne Europe (Bugarsku, Češku Republiku, Estoniju, Mađarsku, Latviju, Litvu, Poljsku, Rumunjsku, Slovačku i Sloveniju) kao i dvije mediteranske zemlje (Maltu i Cipar) te Tursku.

Na Europskom vijeću u Kopenhagenu (12. i 13. prosinca 2002.) Komisija je zaključila pregovore s 10 zemalja – Ciprom, Češkom Republikom, Estonijom, Mađarskom, Latvijom, Litvom, Maltom, Poljskom, Slovačkom i Slovenijom i tako im omogućila da se pridruže Uniji 1. svibnja 2004. Što se tiče Bugarske i Rumunjske, cilj je zaključiti pregovore na vrijeme kako bi se one mogle pridružiti 2007. godine. Mogućnost otvaranja pregovora s Turskom razmotrit će se u prosincu 2004. godine.

Protokol iz Kyota (Kyoto Protocol)

Usvojen u prosincu 1997., ovaj Protokol za okvirnu Konvenciju Ujedinjenih naroda o promjenama u klimi ističe novi stav međunarodne zajednice prema fenomenu klimatske promjene. Prema Protokolu, industrijske zemlje obvezale su se da će smanjiti emisiju šest plinova koji uzrokuju efekt staklenika (ugljični dioksid, metan, dušični oksid, hidrofluorokarbonati, perfluorokarbonati i sumporni heksafluoridi) za najmanje 5% u razdoblju između 2008. i 2012. u usporedbi s razinama iz 1990.

Države članice Europske unije obvezale su se da će smanjiti svoje emisije tijekom istog razdoblja za 8%.

U 2000. godini, globalne emisije ovih šest plinova u zemljama Unije bile su 3,5% niže od razina iz 1990.

Kako bi se ispunio cilj iz Kyota, Komisija je pokrenula Europski program o promjeni klime i dala prijedlog za direktivu o sustavu trgovanja kvotama emisije ugljičnog dioksida.

Protokol iz Kyota na snazi je od rujna 2002.

Prvostupanjski sud Europskih zajednica (Court of First Instance of the European Communities – CFI)

CFI je osnovan 1989. godine kako bi se ojačala zaštita interesa pojedinaca uvođenjem druge razine pravosudne vlasti, što omogućuje Sudu pravde Europskih zajednica (Court of Justice of the European

Communities – CoJEC) da se usredotoči na svoj temeljni zadatak odnosno osiguravanje jednakog tumačenja i primjene zakona Zajednice.

CFI se trenutno sastoji of petnaest sudaca koje zajedničkom suglasnošću imenuju vlade država članica za vršenje dužnosti tijekom obnovljivog mandata od šest godina. Valja napomenuti da, kao odgovor na zahtjev koji je podnio Sud pravde, izvan okvira Međuvladine konferencije, Odbor stalnih predstavnika pristao je povećati broj sudaca za CFI na dvadeset jednog. O rješenjima u vezi sa sustavom rotacije za imenovanja još treba odlučiti.

Ugovorom iz Nice uvedena je veća fleksibilnost u prilagođavanju statuta CFI-ja, koji se otada može izmijeniti i dopuniti jednoglasnim djelovanjem Vijeća na zahtjev Suda ili Komisije. Odobrenje poslovnika Suda pravde i Prvostupanjskog suda ubuduće će se obavljati kvalificiranom većinom.

Kako bi se olakšalo radno opterećenje Suda pravde, Ugovor iz Nice također za cilj ima poboljšati raspodjelu odgovornosti između Suda i CFI-ja, čime CFI postaje običan sud za sve izravne parnice (žalbe na odluke, nedjelovanje, odštete itd.) uz iznimku onih koji se dodjeljuju sudskom vijeću i onih rezerviranih za Sud pravde. Novi Ugovor također predviđa stvaranje sudskih vijeća, na temelju prava na inicijativu koje dijele Sud pravde i Komisija, za prvostupanjsko razmatranje različitih tipova parnica u specifičnim predmetima kako bi se rasteretio CFI. Naposljetku, Ugovor iz Nice predviđa mogućnost da se Prvostupanjskom sudu dodijeli pravo da donosi preliminarne presude u nekim specifičnim područjima.

R

Rasprava o budućnosti Europske unije (Debate on the future of the European Union)

Nakon davanja zelenog svjetla proširenju, Međuvladina konferencija 2000. (IGC 2000) pozvala je na širu i dublju raspravu o budućnosti Europske unije. S tim je ciljem Deklaracija iz Nice koja je dodana Ugovoru iz Nice pozvala na započinjanje široke rasprave koja povezuje sve zainteresirane strane: predstavnike nacionalnih parlamenata, kao i širok raspon javnog mišljenja, tj. političke i komercijalne organizacije, sveučilišta i predstavnike civilnog društva, kako u državama članicama tako i u zemljama kandidatima.

Ova rasprava o budućnosti Unije nastavit će se do 2004. kroz diskusije i upotrebu Interneta kako bi se prikupilo što više mišljenja u vezi s ključnim pitanjima koja se odnose na budućnost Europe. Potiče je Komisija koja se nada da će se ona promicati i na europskoj razini, s doprinosima i forumima za diskusiju koji uključuju osobe iz Zajednice, i na nacionalnoj razini, s nacionalnim raspravama o budućnosti Unije koje uključuju velik broj građana.

Razmjene koje se odvijaju u kontekstu ove rasprave vode se paralelno s radom pripreme Konvencije za IGC 2004.

Razgraničenje nadležnosti (Delimitation of competences)

Razgraničenje nadležnosti između Europske unije i njezinih država članica jedna je od glavnih točaka za razmatranje koje su utvrđene Deklaracijom o budućnosti Unije koja je dodana Ugovoru iz Nice, te Deklaracijom iz Laekena. Cilj je uspostaviti jasnu i preciznu raspodjelu nadležnosti Unije, poštujući načela supsidijarnosti i proporcionalnosti, te pritom što je više moguće ispunjavajući očekivanja europskih

građana. Mora se također pokrenuti sustav za praćenje pridržavanja ovog razgraničenja. Cilj je bolje utvrditi ono što pripada pod nadležnost Zajednice, odnosno pod regionalnu ili čak lokalnu nadležnost.

Razmatra se ideja o posebnoj glavi o nadležnosti u budućem ustavnom ugovoru. Pitanje je treba li sastaviti iscrpan popis nadležnosti Unije, uz preciznu razliku između isključivih, zajedničkih i komplementarnih nadležnosti. U svakom slučaju, ne smije se dozvoliti da ovo razgraničenje ometa fleksibilnost predviđenu Člankom 308. Ugovora o EZ-u, koja Zajednici daje supsidijarne ovlasti.

Razvoj ruralnih područja (Rural development)

Ruralni je razvoj usko povezan sa zajedničkom poljoprivrednom politikom (ZPP) zajedno s mjerama podrške zapošljavanju. No, zbog tradicionalnog nedostatka koordinacije, mjere ruralnog razvoja kao i zakonski instrumenti u pravilu su trpjeli zbog međusobne nepovezanosti.

Kako bi se postigla puna koherentnost, Agendom 2000 pokrenuta je reforma ZPP-a. Napuštajući cilj produktivnosti kako bi se potpuno posvetila kvaliteti i sigurnosti, reforma je omogućila jačanje mjera ruralnog razvoja, ujedini ih u jedinstveni zakonski okvir. Slijedom toga, ruralni je razvoj danas drugi stup ZPP-a.

Financijski okvir Agende 2000, ustanovljen u Berlinu 1999., dodjeljuje oko 45 milijardi eura svake godine ovom drugom stupu za mjere ruralnog razvoja u razdoblju 2000.-2006., koje će se podmiriti iz Sekcije jamstava ili vođenja EAGGF-a, ovisno o regionalnom kontekstu.

Ovim se instrumentom uspostavlja integrirana politika održivog ruralnog razvoja koja osigurava bliskije veze između ruralnog razvoja i cijena zajedničke poljoprivredne politike, te tržišne politike. Uz to je lokalnim akterima u određenom ruralnom području omogućeno da se udruže oko lokalne i integrirane strategije razvoja.

Ciljevi kojima teži ruralni razvoj su sljedeći:

- modernizacija farmi;
- proizvodnja sigurnih, kvalitetnih proizvoda;
- osiguranje pravednih i stalnih prihoda poljoprivrednika;
- zadovoljavanje zahtjeva očuvanja okoliša;
- poticanje dodatnih i alternativnih aktivnosti stvaranja radnih mjesta, u cilju zaustavljanja iseljavanja sa zemlje te radi jačanja gospodarskog i socijalnog tkiva ruralnih područja;
- poboljšanje uvjeta života i rada i istih mogućnosti.

Mjere ruralnog razvoja osmišljene radi ostvarenja ovih ciljeva podijeljene su u dvije kategorije:

- pomoćne mjere u okviru reforme ZPP-a iz 1992.: ranije umirovljenje, agro-mjere vezane za okoliš, pošumljivanje i programi za manje povlaštena područja;
- mjere modernizacije i diverzifikacije farmi: ulaganja u farme, programi pokretanja posla za mlade poljoprivrednike, osposobljavanje, podrška ulaganjima u pogone prerade i marketinga, dodatna pomoć šumarstvu, promicanju i restrukturiranju poljoprivrede.

Revizija Ugovora (Revision of the Treaties)

Članak 48. (raniji Članak N) predstavlja zakonsku osnovu za sazivanje konferencije predstavnika vlada država članica (Intergovernmental conference – IGC) u svrhu donošenja izmjena i dopuna Ugovora. Taj

Članak propisuje da svaka država članica, kao i Komisija, mogu Vijeću podnijeti prijedloge takvih izmjena i dopuna. U slučaju da Vijeće, nakon savjetovanja s Parlamentom i Komisijom, dađe mišljenje kojim podržava sazivanje konferencije, istu saziva Predsjednik Vijeća. Sve tada donesene izmjene i dopune stupaju na snagu dva mjeseca nakon što su ih ratificirale sve države u skladu sa svojim pojedinačnim ustavnim odredbama.

S

Sastav Europske komisije (Composition of the European Commission)

Trenutno Komisija ima barem po jednog člana iz svake države članice (po dva člana za velike države: Francusku, Njemačku, Italiju, Španjolsku i Veliku Britaniju).

Sastav Komisije u svjetlu proširenja od središnjeg je značenja za sve aktualne rasprave. On predstavlja ključno pitanje budući da podrazumijeva odlučivanje o optimalnom broju članova Komisije koji je potreban za jamčenje legitimnosti, kolektivne odgovornosti i učinkovitosti institucije čija je svrha predstavljati opći interes, i to u potpunoj neovisnosti. Bitan je pojam kolektivne odgovornosti. On je specifičan za strukturu Komisije i znači da stavovi koje usvaja Komisija odražavaju stavove Komisije kao cjeline, a ne pojedinih članova. S obzirom na buduća proširenja, postoje strahovi da bi veliko povećanje broja članova Komisije dovelo do nacionalizacije njihove funkcije na štetu kolektivne odgovornosti. Nasuprot tome, ako se broj ograniči, javlja se strah da neke nacionalnosti neće biti zastupljene u Komisiji kao takvoj.

Ugovor iz Nice koji je rezultat Međuvladine konferencije iz 2000. godine nudi privremeno rješenje ovog pitanja predviđajući:

- ograničenje broja članova od datuma kada sljedeća Komisija preuzme svoje dužnosti (1. studenog 2004.) na jednog člana po državi članici;
- gornju granicu broja članova kad članstvo u Uniji dosegne brojku 27; u tom trenutku Vijeće će morati jednoglasno odlučiti o točnom broju članova koji će Komisija imati (uvijek manje od 27); njihova će nacionalnost tada ovisiti o pravednom sustavu rotacije između država članica.

Stoga će države članice koje su do tog trenutka imale dva člana Komisije od 2005. izgubiti pravo na imenovanje drugog člana Komisije, ali će zauzvrat dobiti ponderiranje glasova u svoju korist kada se u Vijeću donose odluke.

- Europsko vijeće u Kopenhagenu (12.-13. prosinca 2002.) odlučilo je da bi članovi Komisije iz novih država članica trebali zauzeti svoja mjesta u trenutnoj Komisiji od datuma pristupanja njihovih zemalja, što je planirano za 1. svibnja 2004.

Schengen (Sporazum i Konvencija) – Schengen (Agreement and Convention)

Sporazumom potpisanim u Schengenu 14. lipnja 1985. godine, Belgija, Francuska, Njemačka, Luksemburg i Nizozemska sporazumjele su se o postupnom uklanjanju zajedničkih graničnih kontrola te o uspostavi slobodnog kretanja svih osoba koje su državljanima država članica potpisnica Sporazuma, drugih država članica ili trećih zemalja.

Schengensku je konvenciju potpisalo navedenih pet zemalja dana 19. lipnja 1990. godine iako ta konvencija nije stupila na snagu do 1995. godine. Konvencija utvrđuje načine i jamstva provedbe slobode kretanja.

Sporazum i konvencija, te pravila prihvaćena na toj osnovi kao i povezani sporazumi zajedno čine »Schengensku pravnu stečevinu«.

Protokol uz Ugovor iz Amsterdama uređuje uključivanje Schengenske pravne stečevine u Ugovore o EU-u. Kako bi se osigurala zakonska osnova, uključivanje je obuhvatilo podjelu Schengenske pravne stečevine pod prvi stup (nova Glava IV. – Vize, azil, imigracija i druge politike povezane sa slobodnim kretanjem osoba) Ugovora o osnivanju Europskih zajednica odnosno pod treći stup (Glava VI. – Odredbe o suradnji policije i pravosudnih tijela u kaznenim pitanjima) Ugovora o Europskoj uniji. Zakonsku inkorporaciju Schengenske pravne stečevine u Uniju pratila je integracija institucija. Vijeće je preuzelo Schengenski izvršni odbor, a Glavno tajništvo Vijeća preuzelo je Schengensko tajništvo.

U Protokolu priloženom Ugovoru iz Amsterdama navedeno je da se sve države podnositeljice zahtjeva za članstvo moraju u potpunosti prihvatiti Schengensku pravnu stečevinu kao i pravila koja su prihvatile institucije na osnovi te stečevine.

Schengen se postupno širio: Italija se priključila 1990. godine, Španjolska i Portugal 1991. godine, Grčka 1992. godine, Austrija 1995., a Danska, Finska i Švedska 1996. Island i Norveška su također potpisnice Konvencije.

Irska i Velika Britanija nisu potpisnice sporazuma, ali prema Protokolu Ugovora iz Amsterdama, mogu sudjelovati u nekim ili u svim odredbama stečevine ako svih 13 država članica, koje su potpisnice Sporazuma te predstavnik vlade zemlje o kojoj se radi jednoglasno glasuju u prilog unutar Vijeća. U ožujku 1999. Velika Britanija tako je zatražila da sudjeluje u nekim područjima suradnje na bazi Schengena, uključujući suradnju policije i pravosudnih tijela u kaznenim pitanjima, u borbi protiv narkotika i u Schengenskom sustavu informiranja (Schengen Information System – SIS). Vijeće je donijelo odluku kojom odobrava tu molbu u svibnju 2000. Irska je u lipnju 2000. i studenom 2001. tražila da sudjeluje u nekim područjima Schengenske aktivnosti, uključujući sve odredbe o provedbi i radu SIS-a. Vijeće je donijelo odluku kojom odobrava zahtjev Irske u veljači 2002. godine.

Također, iako je već potpisnica Schengenske konvencije, Danska može u kontekstu Europske unije odlučiti hoće li primijeniti ijednu od novih odluka koje su donijete na osnovi Schengenske pravne stečevine.

Skrb o životinjama (Animal welfare)

Pitanje skrbi o životinjama najprije je dotaknuto u deklaraciji priloženoj Ugovoru o EZ-u prilikom Međuvladine konferencije o političkoj uniji 1991.-1992.

U svojem »Protokolu o zaštiti i skrbi o životinjama«, Ugovor iz Amsterdama propisuje nova pravila za djelovanje EU-a u ovom području. On priznaje životinje kao bića koja osjećaju i obvezuje europske institucije da pri formuliranju i provedbi politika Zajednice u potpunosti poštuju zahtjeve vezane za skrb o životinjama.

Zakonski propisi Zajednice na području skrbi o životinjama imaju za cilj zaštititi životinje od nepotrebne patnje u trima glavnim domenama: uzgoju, prijevozu i usmrćivanju. Kao dio obuhvatne strategije o sigurnosti prehrambenih proizvoda, ostale politike Zajednice (poljoprivreda, prijevoz, unutarnje tržište i istraživanje) također moraju uzeti u obzir ovu potrebu.

U suradnji s nadležnim ovlaštenim tijelima država članica, Ured za prehrambene proizvode i veterinarstvo (Food and Veterinary Office - FVO) izvršava preglede na licu mjesta kako bi osigurao poštivanje zakonskih propisa Zajednice.

Sigurnost prehrambenih proizvoda (Food safety)

Europska je unija sigurnost prehrambenih proizvoda učinila jednim od glavnih prioriteta europskog plana za politike. To je horizontalan cilj koji valja uzeti u obzir u nekoliko područja nadležnosti Zajednice: ZPP i njegov stup ruralnog razvoja, zaštita okoliša, javno zdravstvo, zaštita potrošača i unutarnje tržište.

Javna rasprava koja je pokrenuta Zelenom knjigom o općim načelima sigurnosti prehrambenih proizvoda rezultirala je objavljivanjem Bijele knjige u siječnju 2000. koja predstavlja važan korak u usvajanju novog zakona o prehrambenim proizvodima. U ovom dokumentu Komisija je najavila razvoj zakonskog okvira koji pokriva cijeli hranidbeni lanac – »od farme do tanjura« – u skladu s globalnim, integriranim pristupom. U skladu s tim promišljanjem, sigurnost prehrambenih proizvoda odnosi se na: hranu za životinje i zdravlje životinja, zaštitu i skrb o životinjama, veterinarske preglede, mjere zdravstvene skrbi o životinjama, zdravstvene provjere biljaka, pripremu i higijenu prehrambenih proizvoda. Bijela knjiga također naglašava potrebu za pokretanjem trajnog dijaloga s potrošačima kako bi ih se informiralo, educiralo i saslušalo.

U veljači 2002. usvojen je propis koji čini temelj za novo zakonodavstvo koje se odnosi na sigurnost prehrambenih proizvoda i koji određuje pet temeljnih općih načela:

- potvrda integralne prirode hranidbenog lanca;
- analiza rizika kao temelj ove politike;
- odgovornost operatora u ovom sektoru;
- mogućnost praćenja proizvoda na svakom stupnju hranidbenog lanca;
- pravo građana na jasne i točne informacije.

Propisom je također osnovano Europsko ovlašteno tijelo za sigurnost prehrambenih proizvoda (European Food Safety Authority – EFSA) čiji su glavni zadaci pružiti neovisna znanstvena mišljenja o pitanjima sigurnosti prehrambenih proizvoda, prikupljati i analizirati podatke o potencijalnim ili nastalim rizicima i održavati trajan dijalog s javnošću.

Slobodno kretanje osoba (politike vezane za vize, azil, imigraciju i druge politike) – Free movement of persons (visas, asylum, immigration and other policies)

Ugovorom iz Amsterdama upisana je nova Glava IV. u Ugovor o EZ-u. Pokriva sljedeća područja:

- slobodno kretanje osoba;
- kontrole na vanjskim granicama;
- azil, imigraciju i zaštitu prava državljana trećih zemalja;
- suradnju pravosudnih tijela u građanskim pitanjima.

Ova su područja ranije potpadala pod Glavu VI. Ugovora o EU-u (pravosuđe i unutarnji poslovi), ali sada su »komunitizirana« Ugovorom iz Amsterdama, odnosno uvrštena pod zakonski okvir prvog stupa. Tijekom petogodišnjeg prijelaznog razdoblja nakon stupanja na snagu Ugovora iz Amsterdama:

- Komisija dijeli pravo inicijative s državama članicama;

- Vijeće djeluje jednoglasno (osim za pojedine propise koji se odnose na vize) nakon savjetovanja s Europskim parlamentom;
- Sud je nadležan u skladu s propisima Ugovora o EZ-u (osim nekoliko iznimaka u skladu s Člankom 62., točkom 1.).

Nakon ovog petogodišnjeg razdoblja:

- Komisija će imati isključivo pravo inicijative;
- Vijeće će moći odlučivati jednoglasno nakon savjetovanja s Europskim parlamentom o primjeni glasovanja s kvalificiranom većinom i procedure suodlučivanja;
- međutim, prijelaz na glasovanje na temelju kvalificirane većine i proceduru suodlučivanja bit će automatsko (bez jednoglasnog glasovanja Vijeća) za izdavanje viza i za propise koji se odnose na jedinstvene vize.

Ugovorom iz Nice proširen je opseg ovog automatskog prijelaza s jednoglasnog glasovanja na glasovanje s kvalificiranom većinom. Kao prvo, glasovanje s kvalificiranom većinom primjenjuje se od stupanja na snagu Ugovora iz Nice na područjima azila i izbjeglica (pod uvjetom da su usvojeni zakoni Zajednice) i suradnje pravosudnih tijela u građanskim pitanjima s prekograničnom dimenzijom, osim za aspekte koji uključuju obiteljski zakon. Kao drugo, glasovanje s kvalificiranom većinom primjenjivat će se od 1. svibnja 2004. godine (u skladu s petogodišnjim prijelaznim razdobljem) na mjere koje se odnose na slobodno kretanje državljana država koje nisu članice na teritoriju država članica tijekom najviše tri mjeseca, ilegalnu imigraciju i upravnu suradnju u vezi sa slobodnim kretanjem ljudi.

Na temelju Ugovora iz Amsterdama, Velika Britanija i Irska povukle su se iz mjera poduzetih u skladu s Glavom IV. Danska će sudjelovati samo u mjerama koje se odnose na vize.

Službe od općeg interesa (General-interest services)

»Službe od općeg interesa« su službe za koje javna ovlaštena tijela smatraju da su od općeg interesa i stoga podliježu posebnim obvezama javnih službi. One uključuju netržišne službe (npr. obvezno obrazovanje, socijalnu zaštitu), obveze države (npr. sigurnost i pravosuđe) i službe od općeg gospodarskog interesa (npr. energija i telekomunikacije). Članak 86. Ugovora (prijašnji Članak 90.) ne primjenjuje se na prve dvije kategorije (netržišne službe i državne obveze).

Socijalna politika (Social policy)

Sporazum o socijalnoj politici, koji je potpisalo 14 država članica inkorporiran je u Ugovor o EZ putem Ugovora iz Amsterdama, što je okončalo jednu složenu situaciju. Naime, od 1993. do 1999. su postojale dvije odvojene zakonske osnove za donošenje mjera politike: sam Ugovor o EZ-u i odvojeni sporazum koji je Velika Britanija napustila. Sada se sve mjere socijalne politike opet mogu donositi na osnovi nove Glave XI. Ugovora o EZ-u.

Ciljevi utvrđeni Ugovorom oslanjaju se na Europsku socijalnu povelju iz 1961. godine te na Povelju Zajednice iz 1989. godine o osnovnim socijalnim pravima radnika. Isti su ciljevi inkorporirani i u Sporazum o socijalnoj politici i obuhvaćaju promicanje zapošljavanja, odgovarajuću socijalnu zaštitu, dijalog između uprave i radnika, razvoj ljudskih potencijala i suzbijanje isključivanja (Članak 136.).

Ovisno o sadržaju odluke, Vijeće odlučuje:

- bilo postupkom suodlučivanja nakon savjetovanja s Gospodarskim i socijalnim odborom i Odborom regija;
- ili jednoglasno po prijedlogu Komisije nakon savjetovanja s Europskim parlamentom, Gospodarskim i socijalnim odborom i Odborom regija.

Socijalna povelja (Social charter)

Sve su države članice osim Velike Britanije prihvatile Povelju o osnovnim socijalnim pravima radnika, poznatu pod nazivom Socijalna povelja, i to godine 1989. u obliku deklaracije. Ta se povelja smatra političkim instrumentom koji sadrži »moralne obveze« kojima je cilj jamčiti da će se u zemljama kojih se to tiče poštivati određena socijalna prava. Ta se prava prvenstveno odnose na tržište rada, strukovno osposobljavanje, jednake mogućnosti i radno okruženje.

Socijalni dijalog (Social dialogue)

Socijalni dijalog je termin koji se koristi radi opisivanja procedure zajedničkih savjetovanja u koje su uključeni socijalni partneri na razini Europe (UNICE, CEEP, ESC). Socijalni dijalog uključuje raspravu, zajedničko djelovanje, a ponekad i pregovore između europskih socijalnih partnera, te rasprave između socijalnih partnera i institucija Unije.

Dijalog je započela Europska komisija godine 1985., a od Jedinog europskog akta prema tom se Ugovoru od Komisije formalno zahtijevalo da razvija dijalog (Članak 139., prijašnji Članak 118b). Dosadašnji se rezultat sastoji od petnaest zajedničkih mišljenja o (između ostaloga) gospodarskom rastu, uvođenju novih tehnologija, obrazovanju, i profesionalnom usavršavanju. Socijalni dijalog može dovesti i do ugovornih odnosa, koji uključuju i sporazume, čija primjena ovisi o odluci Vijeća po prijedlogu Komisije. Do sada postoje dva sporazuma te vrste između poslodavaca i radnika – o roditeljskom dopustu i o radu s nepunim radnim vremenom.

Socijalni partneri (Social partners)

Komisija se mora posavjetovati s raznim socijalnim partnerima kad namjerava podnijeti prijedloge iz ovog područja. Socijalni se dijalog odvija putem tri glavne organizacije koje predstavljaju socijalne partnere na europskoj razini:

- Europska konfederacija sindikata (European Trade Union Confederation – ETUC)
- Unija industrija Europske zajednice (Union of Industries of the European Community – UNICE)
- Europski centar za javno poduzetništvo (European Centre for Public Enterprise – CEEP)

Posao je Komisije da poduzme sve potrebne korake kako bi potakla i olakšala konzultacije sa socijalnim partnerima oko budućeg razvoja djelovanja Zajednice te oko sadržaja bilo kojeg prijedloga o socijalnoj politici Europske unije, koji se u biti bavi tržištem rada.

Konzultativna skupština gospodarskih i socijalnih partnera Europe stvorena je već 1957. godine u okviru Rimskog ugovora. Njezina je uloga bila da uključi sve različite interesne skupine u izgradnju zajedničkog tržišta. Njezini članovi predstavljaju tri kategorije sudionika: poslodavce, radnike i slobodna zanimanja. Jedinostveni europski akt i Ugovor o Europskoj uniji povećali su broj područja po kojima se ostale institucije moraju savjetovati s ovom skupštinom, nazvanom Gospodarski i socijalni odbor, kad žele uvoditi novo zakonodavstvo u socijalnu sferu.

Sporazum o socijalnoj politici (Social Policy Agreement)

Sporazum o socijalnoj politici je u prosincu 1991. godine potpisalo 14 država članica. Velika je Britanija odlučila ne uključiti se. Taj sporazum određuje ciljeve politike kojima je put utrla Socijalna povelja iz 1989. godine: promicanje zapošljavanja, poboljšanje uvjeta života i rada, suzbijanje isključivanja, razvoj ljudskih potencijala, itd. Također se utvrđuje procedura prihvaćanja mjera socijalne politike te priznaje vitalna uloga koju u ovom području igraju uprava i radnici.

Kad je potpisan, Sporazum o socijalnoj politici je dodan Protokolu o socijalnoj politici, mehanizmu kojim Velika Britanija dopušta drugim državama članicama da napreduju na frontu socijalne politike a da sama u tome ne sudjeluje.

Nakon izbora nove vlade u svibnju 1997., Velika Britanija objavila je da namjerava napustiti svoje nesudjelovanje. Sporazum o socijalnoj politici nakon toga je inkorporiran u Socijalnu povelju Ugovora o EZ-u putem Ugovora iz Amsterdama. Time je bilo uključeno i formalno ukidanje Protokola o socijalnoj politici.

Strukturni fondovi i Kohezijski fond (Structural Funds and Cohesion Fund)

Strukturni fondovi i Kohezijski fond dio su strukturne politike Zajednice, koja ima za cilj smanjiti jaz u razvoju između regija i država članica Europske unije. Fondovi zato u potpunosti sudjeluju u ostvarivanju cilja postizanja gospodarske i socijalne kohezije.

Proračun dodijeljen regionalnoj politici Zajednice za razdoblje od 2000. do 2006. godine iznosi 213 milijardi EUR, a uključuje 195 EUR milijardi za Strukturne fondove i 18 milijardi EUR za Kohezijski fond. Taj proračun iznosi 35% proračuna Zajednice, i time je druga po veličini stavka u proračunu.

Postoje četiri Strukturna fonda:

- Europski fond za regionalni razvoj (European Development Fund – ERDF), osnovan 1975. i najveći od četiri fonda. Fond daje podršku uspostavi infrastrukture, ulaganjima u proizvodna radna mjesta, uglavnom za tvrtke, te lokalnim projektima razvoja.
- Europski socijalni fond (European Social Fund – ESF), uspostavljen 1985., pridonosi integraciji nezaposlenih i ugroženih dijelova stanovništva u područje rada, uglavnom kroz mjere financiranja osposobljavanja.
- Europski fond za usmjeravanje i jamstva u poljoprivredi (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund – EAGGF), također uspostavljen 1958. godine radi financiranja zajedničke poljoprivredne politike, ima dvije sekcije: sekciju »usmjeravanja« koja daje podršku razvoju sela i pomoć poljoprivrednicima koji rade u područjima zaostalim po razvoju, te sekciju »jamstava«, koja financira organizacije zajedničkog tržišta uz mjere razvoja sela u drugim dijelovima Zajednice;
- Financijski instrument za usmjeravanje ribarstva (Financial Instrument for Fisheries Guidance – FIFG) uspostavljen je 1993. godine, a nastoji uskladiti i modernizirati opremu i materijale u tom sektoru te diverzificirati gospodarstva u područjima koja ovise o ribarenju.

U cilju poboljšanja učinkovitosti djelovanja Zajednice u razdoblju 2000.-2006., Agenda 2000 predstavlja priopćenje Komisije kojim se predlaže opsežna reforma strukturne politike a njezine su financijske implikacije utvrđene na sastanku Vijeća u Berlinu godine 1999. Ta je reforma povećala koncentraciju pomoći i pojednostavila postupke njezine raspodjele i upravljanja smanjenjem broja prioriteta ciljeva na tri:

- Cilj 1 pridonosi razvoju i strukturnoj prilagodbi regija čiji razvoj zaostaje i čiji je BNP po glavi stanovnika manji od 75% prosjeka Zajednice;
- Cilj 2 podržava gospodarsku i socijalnu konverziju područja sa strukturnim poteškoćama kao što su ona u kojima su u tijeku gospodarske promjene, seoska područja u opadanju, i područja ovisna o ribarenju, problematična gradska područja, te geografska područja s ozbiljnim prirodnim ili demografskim otegotnim okolnostima;
- Cilj 3 podržava prilagodbu i modernizaciju politika i sustava obrazovanja, osposobljavanja i zapošljavanja u regijama izvan onih koje su obuhvaćene Ciljem 1.

U istom razdoblju postoje i četiri inicijative Zajednice koje su osmišljene radi isprobavanja novih oblika razvoja kojima bi se otklanjale određene poteškoće. Te će inicijative dobiti 5,35% iznosa dodjeljenog Strukturnim fondovima:

- Interreg III ima za cilj poticati prekograničnu, transnacionalnu i međuregionalnu suradnju;
- Leader + nastoji promicati socioekonomski razvoj seoskih područja;
- Equal osigurava razvoj novih postupaka u borbi protiv diskriminacije i nejednakosti svake vrste u pristupu tržištu rada;
- Urban II potiče gospodarsku i socijalnu obnovu gradova i predgrađa koja propadaju.

Kohezijski fond uspostavljen je 1993. godine radi daljnjeg jačanja strukturne politike. Namijenjen je zemljama s BNP-om ispod 90% prosjeka Zajednice, to jest Grčkoj, Španjolskoj, Irskoj i Portugalu. Svrha Kohezijskog fonda je odobriti financijska sredstva projektima infrastrukture u prijevozu i zaštiti okoliša.

Stupovi Europske unije (Pillars of the European Union)

U rječniku Zajednice, često se spominju tri stupa Ugovora o EU-u. To su:

- dimenzija Zajednice, koja se sastoji od sporazuma iz Ugovora o EZ-u, ESCS-u i Euratom, drugim riječima državljanstvo Unije, politike Zajednice, Ekonomska i monetarna unija, itd. (prvi stup);
- zajednička vanjska i sigurnosna politika, koja spada pod Glavu V. Ugovora o EU-u (drugi stup);
- suradnja policijskih i pravosudnih tijela u kaznenim pitanjima, što spada pod Glavu VI. Ugovora o EU-u (treći stup).

Ugovor iz Amsterdama prenio je neka od polja koja je pokrivao stari treći stup na prvi stup (slobodno kretanje osoba).

Sud pravde Europskih zajednica (Court of Justice of the European Communities – CoJEC)

Sud pravde Europskih zajednica sačinjava onoliko sudaca koliko ima država članica. Trenutno Sud ima petnaest sudaca kojima pomaže osam neovisnih odvjetnika imenovanih na šest godina dogovorom država članica.

Može zasjedati u sučevim prostorijama ili na plenarnim sjednicama za posebno važne i složene slučajeve te na zahtjev države članice.

Sud ima dvije glavne funkcije:

- provjeriti jesu li instrumenti europskih institucija i vlada u skladu s Ugovorima;
- proglasiti, na zahtjev nacionalnog suda, tumačenje ili valjanost odredaba sadržanih u zakonu Zajednice.

Sudu pomaže Prvostupanjski sud Europskih zajednica (CFI) koji je osnovan 1989.

Ugovorom iz Nice pokrenuta je velika reforma sudskog sustava Unije. Što se tiče Suda pravde, najvažnije točke su:

- veća fleksibilnost u prilagođavanju statuta Suda pravde, koji se sada može izmijeniti i dopuniti jednoglasnim djelovanjem Vijeća na zahtjev Suda ili Komisije;
- odobrenje poslovnika Suda sada obavlja Vijeće kvalificiranom većinom;
- novi Članak 229a Ugovora o EZ-u omogućava Sudu da dobije nadležnost u sporovima koji se odnose na na industrijska imovinska prava Zajednice, jednoglasnom odlukom Vijeća i nakon ratifikacije od strane nacionalnih parlamenata;
- bolja podjela ovlasti između CFI-ja i Suda, kako bi se smanjilo radno opterećenje Suda.

Supsidijarne ovlasti (Subsidiary powers)

Članak 308. Ugovora o EZ-u (prijašnji Članak 235.) odražava uviđanje sastavljača Rimskog ugovora da ovlasti dodijeljene Zajednici (izvršne ovlasti) možda ne omogućuju na najbolji način ostvarenje ciljeva izričito postavljenih samim Ugovorima (nadležnost *ratione materiae*).

Ovaj se članak može koristiti radi premošćivanja tog jaza, jer navodi da »ako bi se pokazala potreba za djelovanjem Zajednice radi postizanja ... jednog od ciljeva Zajednice, a ovim Ugovorom nisu dane potrebne ovlasti, Vijeće treba djelovati jednoglasno po prijedlogu Komisije i nakon savjetovanja s Europskim parlamentom poduzeti odgovarajuće mjere.«

Budući da ova odredba daje Europskom parlamentu sasvim konzultativnu ulogu, koja ne uzima u obzir sadašnje zakonodavne ovlasti Parlamenta, njezina nepravilna primjena može poremetiti institucionalnu ravnotežu. Kako bi se to izbjeglo, korištenje Članka 308. kao zakonske osnove često je praćeno drugim člancima Ugovora kojima se Parlamentu daje jača zakonodavna uloga.

Supsidijarnost (Subsidiarity)

Načelo supsidijarnosti ima za cilj osigurati da se odluke donose koliko je najbliže moguće svakom građaninu kao i da se provode stalne provjere opravdanosti poduzimanja aktivnosti na razini Zajednice u svjetlu mogućnosti koje postoje na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Posebno se radi o načelu da Unija ne poduzima aktivnost (osim u područjima koja su njezina isključiva nadležnost) osim ako to nije učinkovitije od poduzimanja iste aktivnosti na nacionalnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini. To je usko povezano s načelima proporcionalnosti i potrebe, koja zahtijevaju da niti jedna aktivnost koju poduzima Unija ne prelazi okvire onoga što je nužno radi postizanja ciljeva Ugovora.

Europsko Vijeće održano u Edinburghu u prosincu 1992. odredilo je osnovna načela na kojima se zasniva supsidijarnost i utvrdilo smjernice za tumačenje Članka 5. (prijašnjeg Članka 3b), koji utvrđuje supsidijarnost u Ugovoru o EU-u. Njegovi su zaključci navedeni u deklaraciji koja još uvijek predstavlja temelj za načelo supsidijarnosti.

Ugovorom iz Amsterdama preuzet je opći pristup koji slijedi iz te deklaracije u Protokolu o primjeni načela supsidijarnosti i proporcionalnosti koji se nalazi u prilogu Ugovoru o EZ-u. Dvije od stvari koje

taj Protokol uvodi su sustavna analiza utjecaja zakonskih prijedloga na načelo supsidijarnosti i korištenje, gdje je to moguće, manje obvezujućih mjera Zajednice.

Svake godine, Europska komisija sastavlja izvješće (»Bolje donošenje zakona«) za Europsko vijeće i Europski parlament, koje se uglavnom bavi primjenom načela supsidijarnosti.

Konvencija o institucionalnoj reformi koja je uspostavljena Deklaracijom iz Laekena u prosincu 2001., u radnoj skupini o »Supsidijarnosti« priprema prijedloge s namjerom da se povede veća briga o tom načelu, a da se pri tome ne skrene s puta ostvarenja cilja pojednostavljenja zakonodavstva. Njome se sugerira uspostavljanje sustava političkog nadzora (putem sustava ranog upozoravanja nacionalnih parlamenata koji bi im omogućio da dadu razložno mišljenje o prijedlozima Komisije) odnosno sustav kontrole sudstva (uspostava komore za supsidijarnost u okviru Suda pravde radi jačanja *ex post* nadzora). Mogućnost ukinuća Protokola o supsidijarnosti i njegove zamjene određenim brojem Članaka u novom ugovoru također se razmatra.

Suradnja policije i pravosudnih tijela u kaznenim pitanjima (Police and judicial cooperation in criminal matters)

Neka od područja policije koja je prije obuhvaćala Glava VI. Ugovora o Europskoj uniji (pravosuđe i unutarnji poslovi ili »treći stup«) su Ugovorom iz Amsterdama prenesena na prvi stup. Za ona koja su ostala u trećem stupu, posebno suradnja policije i pravosudnih tijela u kaznenim pitanjima, Ugovor iz Amsterdama postavlja jedan od najvažnijih ciljeva Unije: stvaranje prostora slobode, sigurnosti i pravde.

Cilj je osigurati javnosti visoku razinu zaštite prevencijom i suzbijanjem fenomena rasizma i ksenofobije i ostalih prekograničnih kaznenih djela, uključujući:

- terorizam;
- trgovanje ljudima i kaznena djela protiv djece;
- krijumčarenje narkotika;
- krijumčarenje oružja;
- korupcija i prevara.

To će se postići:

- užom suradnjom između policijskih snaga i carinskih vlasti kroz Europski policijski ured (Europol);
- užom suradnjom između sudskih vlasti, uključujući suradnju kroz Europsku jedinicu za sudsku suradnju (Eurojust), uspostavljenu Ugovorom iz Nice;
- usklađivanjem, kada je to potrebno, pravila o kaznenim pitanjima u državama članicama.

Iako su Ugovori iz Amsterdama i Nice proširili upotrebu kvalificiranog većinskog glasovanja, odluke o pitanjima obuhvaćenim trećim stupom ipak se moraju jednoglasno usvojiti. S druge strane, od Ugovora iz Maastrichta se na prostoru slobode, sigurnosti i pravde promijenio velik broj pravnih instrumenata koji se koriste u polju policijske i sudske suradnje. Zajednički stav i konvencija ostaju, ali je zajedničko djelovanje zamijenjeno dvama novim instrumentima: odlukama i okvirnim odlukama.

Pravna stečevina iz Schengena koju su razvile neke države članice u međuvladinom okviru, koja također pokriva policijsku i sudsku suradnju, je također bila uključena u okvir Europske unije i Zajednice kada je Ugovor iz Amsterdama stupio na snagu.

Suzdržavanje, konstruktivno (pozitivno suzdržavanje) – Abstention, constructive (positive abstention)

Konstruktivno suzdržavanje je pojam koji omogućava državi članici da se suzdrži od glasovanja u Vijeću u pitanjima vanjske i sigurnosne politike bez opstruiranja jednoglasne odluke.

Ova je opcija uvedena Ugovorom iz Amsterdama u novom Članku 23. Ugovora o EU-u. Ako konstruktivno suzdržavanje prati formalna deklaracija, dotična država članica nije obvezna primjenjivati odluku ali mora prihvatiti da ona obvezuje Uniju. Stoga se država članica mora suzdržati od bilo kakvog djelovanja koje bi moglo biti u sukobu s djelovanjem Unije na temelju te odluke.

T

TAEIX (Ured za razmjenu informacija o tehničkoj pomoći) – Technical Assistance Information Exchange Office

TAIEIX, ured Komisije za tehničku pomoć, uspostavljen je kao odgovor na prijedlog sadržan u Bijeloj knjizi koji se odnosi na pripremu pridruženih zemalja srednje i istočne Europe za integraciju u unutarnje tržište Unije (svibanj 1995.). Ta usluga, kojom upravlja Europska komisija, u početku je trebala pomoći i informirati zemlje srednje i istočne Europe o zakonodavstvu jedinstvenog tržišta kako bi olakšala njegovu primjenu. Od 1997. godine time su obuhvaćene sve države podnositeljice zahtjeva za članstvo i čitava pravna stečevina Zajednice.

TAIEIX se bavi javnom upravom u državama podnositeljicama zahtjeva za članstvo i u državama članicama i udruženjima privatnog sektora. On osigurava pravne tekstove stečevine Zajednice i organizira seminare obuke i posjete stručnjaka zemljama koje to zatraže. On ima ključnu ulogu u procesu ocjene da li je zakonodavstvo države podnositeljice zahtjeva za članstvo usklađeno sa zakonodavstvom Zajednice (probir). Također pruža pomoć transpoziciji i primjeni pravne stečevine u državama podnositeljicama zahtjeva za članstvo.

TAIEIX nadopunja Phare i druge programe pomoći jer odgovara na pojedinačne zahtjeve u područjima stečevine koja nisu obuhvaćena tim programima.

Telekomunikacije (Telecommunications)

Kako je namjera bila dovršiti uspostavu unutarnjeg tržišta, liberalizacija telekomunikacija pojavila se kao prioritet Europske zajednice godine 1987. (Zelena knjiga o razvoju zajedničkog tržišta telekomunikacijskih usluga i opreme). Godine 1988. direktivom su tržišta telekomunikacijskih terminala otvorena konkurenciji.

U drugoj fazi ovih promjena, donesena je direktiva 1990. godine kojom se liberaliziraju telekomunikacijske usluge osim glasovne telefonije. Ista je direktiva 1994. proširena na satelitsku komunikaciju i usluge emitiranja, a zatim 1996. na mreže kableske televizije i na mobilne komunikacije. Istovremeno je od 1990. godine uspostavljena mreža otvorene telekomunikacijske infrastrukture i usluga (open telecommunications infrastructure and services network – ONP). Prihvatanje zajedničkih pravila dovelo je do usklađenja uvjeta pristupa tržištu za nove operatore. Godine 1993. Vijeće ministara je odlučio potpuno liberalizirati usluge glasovne telefonije do 1. siječnja 1998.

Od 1994. godine, u kontekstu razvoja »informatičkog društva«, smatralo se da će opća liberalizacija telekomunikacijskih struktura biti način razvoja multimedija. Prihvaćene su razne inicijative o usklađenju standarda mobilnih (jedinствeni europski standard GSM) i satelitskih komunikacija, kao i digitalne mreže integriranih usluga (ISDN).

Godine 1999. Europska je komisija započela golem zadatak preinake pravnog okvira Europe u području telekomunikacija. Opći je cilj bio unaprijediti pristup informatičkom društvu postizanjem ravnoteže između sektorskih propisa i konkurentskih pravila u Europi. Novi sustav propisa – nazvan još i »paket telekoma«- sastoji se od pet direktiva za usklađivanje: Okvirna direktiva, Direktiva o pristupu i međupovezanosti, Direktiva o ovlaštenosti, Direktiva o univerzalnim uslugama i pravima korisnika, i Direktiva o privatnosti. One su popraćene Odlukom iz 2002. godine o politici radio spektra te Propisom, također prihvaćenim 2002. godine, o pristupu lokalnoj petlji. Europska zajednica isto tako aktivno podržava i promiče raspoređivanje treće generacije (G3) mobilnih komunikacija.

Televizija bez granica (Television without frontiers)

Direktiva o televiziji bez granica (Television without Frontiers – TWF) je kamen temeljac audiovizualne politike u Europskoj zajednici. Prihvaćena 1989. i proširena 1997. godine, Direktiva slijedi dva osnovna načela:

- slobodno kretanje europskih televizijskih programa unutar unutarnjeg tržišta;
- zahtjev prema TV kanalima da rezerviraju, kad god je moguće, više od polovine vremena prijenosa za europska djela (»kvote emitiranja«).

Usporedno s tim osnovnim načelima, Direktiva o TWF-u podvrgnuta je procesu revizije. U tom smislu Europska komisija treba objaviti plan rada kojim se definiraju teme za raspravu kao i odgovarajući vremenski rokovi.

Transeuropske mreže (Trans-European Networks – TEN)

Od Jedinствenog europskog akta iz 1986. neometano je funkcioniranje jedinствenog tržišta neraskidivo povezano s ciljem gospodarske i socijalne kohezije. Međutim, slobodno kretanje osoba, dobara i kapitala nije izgladilo regionalne i nacionalne razlike unutar Europske unije. U skladu s time pojavila su se pitanja međupovezanosti i međusobnog korištenja nacionalnih infrastrukturnih mreža kao ključnih čimbenika koherentnog planiranja na teritoriju Zajednice.

Glava XV. Ugovora iz Amsterdama daje pravnu osnovu za Transeuropske mreže (TEN). U razdoblju od 2000. do 2006. ukupno je predviđeno 4,6 milijardi po proračunu za TEN-ove, čemu treba dodati doprinose iz FEDER-a, Kohezijskog fonda, Europske investicijske banke (EIB) i Europskog investicijskog fonda (EIF).

Transeuropske mreže postoje u trima sektorima aktivnosti:

- TEN-ovi prijevoza (TEN-T) gdje većina prioriternih projekata obuhvaća cestovni i kombinirani prijevoz, vodene puteve i morske luke, te Europsku mrežu brze željeznice. U ovu kategoriju spadaju i inteligentni sustavi upravljanja prijevozom, kao što je Galileo - projekt geografskog pozicioniranja pomoću satelita.
- TEN-ovi energetike (TEN-E) obuhvaćaju sektore električne energije i prirodnog plina. Njihovi su ciljevi ustanoviti jedinствeno energetske tržište i postići sigurnost u nabavi.

- TEN-ovi telekomunikacija (eTEN) nastoje rasporediti elektronske usluge bazirane na telekomunikacijskim mrežama. S jakim fokusom na javnim uslugama, oni su u samom srcu inicijative eEurope »informatičko društvo za svakoga«.

Izgledi proširenja na zemlje srednje i istočne Europe još su više naglasili važnost TEN-ova proširujući njihov doseg na čitav kontinent. S šireg aspekta, njihovo učinkovito povezivanje s mrežama trećih zemalja smještenih još istočnije (Rusija i zemlje Zajednice neovisnih država) ili južnije (zemlje Mediteranskog bazena) dat će poticaj gospodarskom razvoju i ravnoteži.

Transparentnost (pristup dokumentima) – Transparency (access to documents)

Izraz »transparentnost« često se koristi u jeziku Zajednice, a znači otvorenost u radu institucija Zajednice. Povezan je s raznolikim zahtjevima za širim pristupom javnosti informacijama i dokumentima EU, većim angažmanom u procesu odlučivanja i jednostavnije pisanim tekstovima (pojednostavljanje Ugovora, konsolidiranje i bolje sastavljanje zakonskih propisa).

Pritužbe na nedostatak transparentnosti obično odražavaju opće mišljenje da su europske institucije daleke i tajnovite, a postupci odlučivanja previše složeni da bi ih razumio prosječni europski građanin.

Posebno zbog pristupa dokumentima, Vijeće i Komisija prihvatili su kodeks ponašanja kojim se utvrđuju zajednička načela za ove dvije institucije nakon odluke Vijeća od 20. prosinca 1993. Na osnovi ovog kodeksa ponašanja, dvije su institucije u svoja pravila postupanja uključile posebne odredbe o pristupu njihovim dokumentima.

Ugovorom iz Amsterdama uveden je novi Članak 255. o transparentnosti u Ugovor o EZ-u. Time se svim građanima Unije kao i svim fizičkim i pravnim osobama s boravištem ili sjedištem u državi članici daje pravo pristupa dokumentima Europskog parlamenta, Vijeća i Komisije.

Ovaj je Članak proveden Propisom od 30. svibnja 2001. koji nije bitno drugačiji od prethodnih tekstova jer određuje dva izuzetka: slučajevi kad se pristup automatski odbija (iz razloga javne sigurnosti, obrane, međunarodnih odnosa) i slučajevi u kojima je pristup odbijen osim tamo gdje postoji prevladavajući javni interes za objavom (na primjer zaštita komercijalnih interesa fizičke ili pravne osobe).

Transparentnost postupaka Vijeća (Transparency of Council proceedings)

U raspravi o transparentnosti postupaka Vijeća, pažnja je usmjerena na dvije glavne stvari:

- javni pristup postupcima Vijeća;
- javni pristup zapisnicima Vijeća i priloženim izjavama s pojedinostima tijekom glasovanja.

Otkad je izmjenilo svoj Poslovnik u prosincu 1993. godine, Vijeće vodi sljedeću politiku: u pravilu su njegove rasprave tajne, ali postoje i neke otvorene debate (npr. o šestomjesečnom radnom programu Predsjedništva). Što se tiče pitanja javnog pristupa i pojedinosti glasovanja pojedinih država članica, Vijeće je prihvatilo (u listopadu 1995.) Kodeks ponašanja koji omogućuje javnosti da ima pristup kad god Vijeće djeluje kao zakonodavno tijelo. Postupak je u tom slučaju odredio Stalni odbor zastupnika i to 8. studenog u izvješću o provedbi obaveznog internog postupka.

Prema Ugovoru iz Amsterdama, unesen je novi Članak o transparentnosti u Ugovor o EZ-u (Članak 255.). U njemu se navodi da svaki stanovnik Europske unije i svaka fizička i pravna osoba s boravkom ili sjedištem u državi članici ima pravo pristupa dokumentima Europskog parlamenta, Vijeća ili Komisije.

Vijeće je, zbog Članka 255. koji je primijenjen Propisom od 30. svibnja 2001. godine, još jednom izmijenilo svoj Poslovnik. Javnost sada ima pravo uvida u rezultate i objašnjenja glasovanja na Vijeću, te u sve izjave Vijeća u vezi s primjenom ili tumačenjem zakonodavstva u pripremi.

Troika

Troiku čine država članica koja trenutno predsjedava Vijeću, država članica koja je predsjedavala prethodnih šest mjeseci i država članica koja će predsjedavati sljedećih šest mjeseci. Troika ima pomoć Komisije i predstavlja Uniju u vanjskim poslovima koji su dio zajedničke vanjske i sigurnosne politike.

U

Ugovor iz Amsterdama (Treaty of Amsterdam)

Ugovor iz Amsterdama rezultat je Međuvladine konferencije koja je započela na Europskom vijeću u Torinu 29. ožujka 1996. Taj je ugovor prihvaćen na Europskom vijeću u Amsterdamu 16. i 17. lipnja 1997. godine, a potpisali su ga ministri vanjskih poslova petnaest država članica 2. listopada 1997. Ugovor je stupio na snagu 1. svibnja 1999. (prvog dana drugog mjeseca proteklog od ratifikacije zadnje države članice) nakon ratifikacije svih država članica u skladu s njihovim pojedinačnim ustavnim odredbama.

S gledišta zakona Ugovorom se mijenjaju neke odredbe Ugovora o EU, Ugovora o osnivanju Europskih zajednica i nekih povezanih zakona. Ugovor nije zamjena za druge Ugovore već je na snazi usporedno s njima.

Ugovor iz Nice (Treaty of Nice)

Ugovor iz Nice prihvaćen je u prosincu 2000. godine, na kraju Europskog vijeća u Nici, a potpisan je 26. veljače 2001. i njime je zaključena Međuvladina konferencija (IGC) koja je započela u veljači 2000. s ciljem pripreme europskih institucija za dolazak novih država članica.

Ugovorom je otvoren put institucionalnoj reformi koja je potrebna radi predstojećeg proširenja EU s pristupom zemalja kandidata iz istočne i južne Europe.

Osnovne promjene koje taj ugovor donosi odnose se na ograničavanje veličine i sastava Komisije, proširenje glasovanja s kvalificiranom većinom, novo ponderiranje glasova unutar Vijeća i fleksibilnije uređenje ojačane suradnje. Uz raspravu o ove četiri ključne teme, dotaknuta su i druga institucionalna pitanja: pojednostavljenje ugovora, definiranje ovlasti, integracija Povelje o temeljnim pravima i uloga nacionalnih parlamenata. Deklaracija o budućnosti Unije, koja je prilog Ugovoru, navodi koje sljedeće korake treba poduzeti da se prodube institucionalne reforme i da se postigne da Ugovor iz Nice bude tek jedna faza tog procesa.

Ugovor iz Nice ratificirale su sve države članice, svaka u skladu sa svojim ustavnim propisima, te je stupio na snagu 1. veljače 2003.

Univerzalna usluga (Universal service)

Univerzalna usluga je koncept koji su razvile institucije Zajednice, a odnosi se na skup zahtjeva od općeg interesa, kojima trebaju udovoljiti usluge kao što su telekomunikacije i pošta na cijelom teritoriju Zajednice. Cilj je osigurati da svi korisnici imaju pristup kvalitetnim uslugama po prihvatljivoj cijeni.

Upravljanje (Governance)

Rasprava o europskom upravljanju koju je u svojoj Bijeloj knjizi objavljenoj u srpnju 2001. pokrenula Komisija odnosi se na sve propise, procedure i prakse koje utječu na način na koji se koriste ovlasti unutar Europske unije. Cilj je usvojiti nove oblike upravljanja koje Uniju približavaju građanima, čine je učinkovitijom, pojačavaju demokraciju u Europi i konsolidiraju legitimitet institucija. Unija se mora reformirati kako bi popunila nedostatak demokracije u svojim institucijama. Ovo upravljanje mora se oslanjati na oblikovanje i provedbu boljih i dosljednijih politika koje povezuju organizacije civilnog društva i europske institucije. Ono također podrazumijeva poboljšanje kvalitete europskog zakonodavstva, čineći ga jasnijim i učinkovitijim. Nadalje, Europska unija mora pridonijeti raspravi o globalnom upravljanju i igrati važnu ulogu u poboljšanju rada međunarodnih institucija.

Usluge od općeg gospodarskog interesa (Services of general economic interest)

Usluge od općeg gospodarskog interesa su komercijalne usluge od opće gospodarske koristi, na koje stoga javne vlasti nameću određene obveze izvršenja javnih usluga (Članak 86. Ugovora o EZ-u, prijašnji Članak 90.). Usluge transporta, energetike i komunikacija najjasniji su primjeri.

Novi Članak 16. dodan je Ugovoru o EZ-u Ugovorom iz Amsterdama, čime se priznalo mjesto koje zauzimaju usluge od općeg gospodarskog interesa u okviru zajedničkih vrijednosti Unije kao i njihova uloga u promicanju socijalne i teritorijalne kohezije. Članak 16. također govori da takve usluge moraju funkcionirati na osnovi načela i uvjeta koji im omogućuju da obave svoje funkcije.

V

Vanjske odgovornosti Europske zajednice (External responsibilities of the European Community)

Vanjske odgovornosti Europske zajednice definirane su u skladu s time jesu li dodijeljene Zajednici ili državama članicama. Opisuju se kao »ekskluzivne« ako ih u potpunosti izvršava Zajednica (npr. zajednička poljoprivredna politika) i »miješane« ako se dijele s državama članicama (npr. prijevozna politika).

Razlika je definirana u sklopu ustaljene prakse Suda pravde i temelji se na načelu implicitne odgovornosti, pri čemu se vanjska odgovornost izvodi iz postojanja unutarnje odgovornosti. Ugovor daje izričitu odgovornost samo u dvama slučajevima: trgovinska politika (Članak 133., prijašnji Članak 113.) i sporazumi o pridruživanju (Članak 310., prijašnji Članak 238.).

Valja istaknuti da zajednička vanjska i sigurnosna politika potpada pod vanjske odnose EU-a, kojima rukovode međuvladine procedure (drugi stup), a ne pod vanjske odgovornosti Europske zajednice.

Rast aktivnosti Zajednice (npr. dovršetak jedinstvenog tržišta), razvoj svjetske trgovine i ne baš jasna ustaljena sudska praksa učinili su vršenje vanjskih ovlasti problematičnijim, istovremeno podrazumijevajući dalekosežnu dužnost u smislu suradnje i koordinacije kako bi se ostvario zajednički nastup u međunarodnom predstavljanju.

Kako bi se Zajednici omogućilo da usvaja radikalne promjene u strukturama svjetskog gospodarstva i odražava široke odgovornosti dane Svjetskoj trgovinskoj organizaciji, Ugovorom iz Amsterdama izmijenjen je Članak 133. Ugovora o EZ-u kako bi se Vijeću omogućilo da, djelujući jednoglasno, proširi opseg zajedničke trgovinske politike tako da ona obuhvati međunarodne pregovore i sporazume o uslugama i intelektualnom vlasništvu.

Vijeće Europske unije (Council of the European Union)

Vijeće Europske unije (Vijeće, koje se ponekad navodi kao Vijeće ministara) je glavna institucija koja donosi odluke u Uniji. Ono se sastoji od ministara petnaest država članica odgovornih za područje programa aktivnosti: vanjske poslove, poljoprivredu, industriju, prijevoz i ostalo. Unatoč postojanju ovih različitih konfiguracija ovisno o području aktivnosti, Vijeće ipak predstavlja jedinstvenu instituciju.

Svaka država članica redom predsjedava tijekom šest mjeseci. Odluke priprema Odbor stalnih predstavnika država članica (Coreper) kojemu pomažu radne skupine nacionalnih vladinih dužnosnika. Vijeću pomaže njegovo Glavno tajništvo. Odluke Vijeća prema prvom se stupu usvajaju na temelju prijedloga Komisije.

Slijedom stupanja na snagu Ugovora iz Amsterdama u svibnju 1999. godine, glavni tajnik također obavlja dužnost visokog predstavnika za Zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku. Pomaže mu zamjenik glavnog tajnika koji se imenuje jednoglasnom odlukom Vijeća i koji je odgovoran za vođenje Glavnog tajništva Vijeća.

S obzirom na buduće proširenje, Ugovorom iz Nice proširen je opseg odluka koje se usvajaju kvalificiranom većinom na druga područja i na određene druge aspekte politika koje djelomično podliježu glasovanju kvalificirane većine, poput zajedničke trgovinske politike.

Visoki predstavnik za CFSP (g./gđa CFSP) – High representative for the CFSP (Mr/Ms CFSP)

Novi položaj Visokog predstavnika za zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku (CFSP) stvoren je Ugovorom iz Amsterdama. Nositelj ovog položaja je glavni tajnik Vijeća, čiji je zadatak pomoći predsjedništvu Unije u pitanjima koja se odnose na zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku. Nositelj ove dužnosti također je poznat kao »g./gđa CFSP«. Visoki predstavnik ima za cilj omogućiti Uniji da se izrazi s većom jasnoćom i koherencijom na međunarodnoj pozornici dajući joj prepoznatljiviji izgled i glas.

Visoki predstavnik također pomaže u formuliranju, pripremi i provođenju političkih odluka Vijeća. On ili ona može voditi politički dijalog s trećim stranama u ime Vijeća i na zahtjev Predsjedništva.

Sada je zamjenik glavnog tajnika odgovoran za vođenje Glavnog tajništva Vijeća.

Vlastiti resursi (Own resources)

U početku je proračun Zajednice ovisio o financijskim doprinosima država članica, baš kao i u drugim međunarodnim organizacijama. Međutim, prema odluci usvojenoj 21. travnja 1970., doprinosi zemalja

članica zamijenjeni su vlastitim resursima. To su prijenosi sredstava koje države članice uplaćuju u proračun Zajednice kako bi se pokrilo financiranje i troškovi Europske unije. Kombinirana ukupna svota vlastitih resursa ne smije premašivati 1,27% ukupnog bruto nacionalnog proizvoda (BNP) država članica.

S uvođenjem ovog sustava uspostavljena je financijska autonomija, a od 1. siječnja 1978. proračun Zajednice u potpunosti se financira iz vlastitih resursa. Oni se trenutno sastoje od četiri elementa:

- poljoprivredne pristojbe i porezi na šećer i izoglukozu: ovi se uglavnom sastoje od poljoprivrednih pristojbi, te u skladu sa zajedničkom organizacijom tržišta šećera, od poreza na proizvodnju i skladištenje;
- carine: one dolaze od primjene zajedničkih carinskih tarifa na uvoz iz trećih zemalja;
- resurs PDV-a: on dolazi od primjene jedinstvene stope na osnovicu PDV-a svake države članice. Stopa je postavljena na 1% za 1999. godinu, ali će prema novoj odluci o vlastitim resursima (rujan 2000.) ona pasti na 0,75% u 2002. i 2003., te na 0,50% od 2004. On se prikuplja na osnovi koja ne smije premašivati 50% BNP-a države članice.
- »četvrti resurs«: uveden 1988., je takozvani dodatni resurs, budući da je određen prema ostala tri izvora proračunskih prihoda. Zasniva se na BNP-u i primjeni stope određene prema proračunskoj proceduri prema ukupnom BNP-u država članica.

U proračunu za 2002. prihod Europske unije iznosio je 95,6 milijardi eura, od kojih je 43% došlo iz resursa BNP-a, 38,3% od resursa PDV-a, 14,8% od carina i 1,8% od poljoprivrednih pristojbi.

Z

Zadaci iz Petersburga (Petersberg tasks)

Ti su zadaci uspostavljeni u lipnju 1992. na Vijeću ministara Zapadnoeuropske unije (WEU) održanom u hotelu Petersberg nedaleko od Bonna. Tom su prilikom države članice WEU-a izrazile svoju spremnost da stave na raspolaganje vojne jedinice iz čitavog spektra konvencionalnih oružanih snaga za vojne zadatke koji se vode pod nadležnošću WEU-a. Definirane su različite vrste vojnih zadataka koje WEU može poduzeti: osim doprinosa kolektivnoj obrani u skladu sa Člankom 5. Ugovora iz Washingtona i Članka V. modificiranog Ugovora iz Bruxellesa, vojne jedinice država članica WEU-a mogu biti upotrijebljene za:

- humanitarne zadatke i zadatke spašavanja;
- zadatke održavanja mira;
- zadatke borbenih snaga u rješavanju krize, uključujući uspostavljanje mira.

Ti su zadaci danas izričito uključeni u Članak 17. Ugovora o Europskoj uniji i čine sastavni dio Europske obrambene i sigurnosne politike (European Security and Defence Policy - ESPD).

Zajedničko djelovanje (pravosuđe i unutarnji poslovi) – Joint action (Justice and home affairs)

Zajedničko djelovanje bilo je pravni instrument prema nekadašnjoj Glavi VI. Ugovora o EU-u koji se koristio između 1993. i 1999. On je značio koordinirano djelovanje država članica u ime Unije ili unutar

okvira EU-a u slučajevima kada su se ciljevi Unije zbog opsega ili učinaka predviđenih aktivnosti mogli djelotvornije postići zajedničkim nego individualnim djelovanjem država članica. Ukinut je Ugovorom iz Amsterdama i zamijenjen »odlukama« i »okvirnim odlukama«

Zajedničko djelovanje (CFSP) – Joint action (CFSP)

Ovaj termin, koji se odnosi na pravni instrument prema Glavi V. Ugovora o Europskoj uniji, označava koordinirano djelovanje država članica prema kojemu se mobiliziraju resursi svih vrsta (ljudski resursi, *know-how*, financiranje, oprema i tako dalje) kako bi se postigli specifični ciljevi koje je Vijeće postavilo na osnovi općih smjernica iz Europskog vijeća.

Zajednička poljoprivredna politika (ZPP) – Common agricultural policy (CAP)

Zajednička poljoprivredna politika je pitanje koje je rezervirano isključivo za Zajednicu. Prema Članku 33. Ugovora o EZ-u (prijašnji Članak 39.), njezini su ciljevi osigurati razumne cijene za europske potrošače i pravedne prihode za poljoprivrednike, posebno putem uspostavljanja organizacija za zajedničko poljoprivredno tržište i primjenjivanja načela jedinstvenih cijena, financijske solidarnosti i preferiranja Zajednice.

ZPP je jedna od najvažnijih politika Unije (poljoprivredni troškovi čine oko 45% proračuna Zajednice). O politici odlučuje glasovanje kvalificirane većine u Vijeću nakon savjetovanja s Europskim parlamentom.

Na početku je ZPP omogućio Zajednici da postane neovisna u vrlo kratkom vremenu. Međutim, postajao je sve skuplji budući da su europske cijene bile previsoke u odnosu na cijene na svjetskom tržištu. Niz reformi iz 1992. godine popravio je situaciju smanjivši zajamčene poljoprivredne cijene, s kompenzacijskim doplacima za resurse, te uvodeći niz »obrambenih mjera«.

S obzirom na proširenje, 1999. godine usvojen je novi paket reformi za razdoblje 2000.-2006. U skladu s pristupom koji je Komisija predložila u Agendi 2000 u srpnju 1997. godine, on osnažuje promjene učinjene 1992. i stavlja naglasak na sigurnost prehrambenih proizvoda, ekološke ciljeve i održivu poljoprivredu. Nadalje, on nastoji povećati konkurentnost poljoprivrednih proizvoda Zajednice, pojednostaviti poljoprivredne zakonske propise i način na koji se provode, ojačati položaj Unije na pregovorima u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (Milenijski krug), te naposljetku stabilizirati poljoprivredne rashode.

U tom smislu, već su učinjene promjene u zajedničkoj organizaciji tržišta vina, uroda s obradivih površina, govedine, teletine i mlijeka. Predloženo smanjenje u interventnim cijenama nadoknađeno je povećanjem pomoći poljoprivrednicima i popraćeno istinski integriranom politikom ruralnog razvoja.

Zajednička prijevozna politika (Common transport policy)

Cilj zajedničke prijevozne politike je postaviti zajednička pravila koja se primjenjuju na međunarodni prijevoz na ili iz teritorija država članica ili prijelaz preko teritorija jedne ili više njih (članci 70. i 80. Ugovora o EZ-u). Također se bavi određivanjem uvjeta pod kojima prijevoznici koji nemaju prebivalište u državi članici mogu pružati usluge unutar države članice, te naposljetku pokriva mjere za poboljšanje sigurnosti prijevoza.

Stupanjem na snagu Ugovora iz Amsterdama, odluke se sada donose u skladu s procedurom suodlučivanja (Članak 251. Ugovora o EZ-u), nakon savjetovanja s Gospodarskim i socijalnim odborom i Odborom regija. Međutim, ostaju neki posebni slučajevi:

- mjere za koje se očekuje da će imati znatan učinak na životni standard, zaposlenost i rad prijevoznih poduzeća jednoglasno usvaja Vijeće, nakon savjetovanja s Europskim parlamentom i Gospodarskim i socijalnim odborom;
- u slučaju specifičnih mjera koje se odnose na pomorski i zračni prijevoz, Vijeće odlučuje koju proceduru primijeniti u svakom pojedinom slučaju, djelujući na temelju kvalificirane većine.

Zajednička strategija (CFSP) – Common strategy (CFSP)

Zajednička strategija je nov instrument uveden Ugovorom iz Amsterdama u skladu sa zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom.

Prema novom Članku 13. Ugovora o EU-u, Europsko vijeće definira načela i opće smjernice za CFSP i odlučuje o zajedničkim strategijama koje će provoditi Unija na područjima gdje države članice dijele važne interese.

U konkretnom smislu, zajednička strategija određuje ciljeve i vremensko razdoblje koje se pokriva, kao i sredstva koja Unija i države članice moraju osigurati. Zajedničke strategije provodi Vijeće, posebno putem usvajanja združenog djelovanja i zajedničkih stajališta. Vijeće može preporučiti zajedničke strategije Europskom vijeću.

Zajednička trgovinska politika (Common commercial policy)

Zajednica nosi isključivu odgovornost za zajedničku trgovinsku politiku (Članak 133. Ugovora o EZ-u, ranije Članak 113.). Prema toj politici, između država članica Zajednice uspostavljena je carinska unija, s jednakim načelima koja upravljaju promjenama u iznosima pristojbi, zaključivanjem sporazuma o pristojbama i trgovini s državama koje nisu članice, politikom uvoza i izvoza, itd. Odluke donosi kvalificirana većina u Vijeću.

U Ugovoru iz Amsterdama izmijenjen je Članak 113. kako bi se Vijeću omogućilo da, jednoglasno djelujući, proširi raspon zajedničke trgovinske politike na međunarodne pregovore i sporazume o uslugama i intelektualnom vlasništvu. Ugovorom iz Nice također je izmijenjen Članak 113. kako bi se takvi sporazumi mogli sklopiti putem glasovanja kvalificirane većine. Međutim, postoje iznimke koje se odnose na sporazume u sektorima za koje odgovornost dijele države članice i Zajednica, a koji i nadalje podliježu jednoglasnosti. Takve iznimke uključuju trgovinu kulturnim i audiovizualnim uslugama kao i trgovinu obrazovnim uslugama.

Zajednička vanjska i sigurnosna politika (CFSP) – Common foreign and security policy (CFSP)

Glava V. Ugovora o Europskoj uniji zasnovala je i upravlja zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom (CFSP). Ona je zamijenila Europsku političku suradnju (European Political Cooperation – EPC) i predviđa konačno oblikovanje zajedničke obrambene politike koja s vremenom može rezultirati zajedničkom obranom.

Ciljevi ovog drugog stupa Unije izneseni su u Članku 11. Ugovora o EU-u i treba ih ispunjavati putem specifičnih pravnih instrumenata (združeno djelovanje, zajedničko stajalište) koje Vijeće treba jednoglasno usvojiti. Stupanjem na snagu Ugovora iz Amsterdama, Europska je unija dobila i novi instrument na raspolaganje – zajedničku strategiju – koja se spominje u Članku 12. Ugovora o EU-u. Ugovorom iz

Amsterdamu također je predviđeno glasovanje kvalificirane većine pod određenim uvjetima, a otkad je potpisan, CFSP se razvija u praksi na svakom Europskom vijeću.

Ugovor iz Nice uveo je mogućnost da se pod određenim uvjetima uspostavi bliskija suradnja na području CFSP-a u svrhu provedbe združenog djelovanja i zajedničkih stajališta. Ova bliskija suradnja ne može se koristiti za pitanja s vojnim ili obrambenim implikacijama.

Zajedničke organizacije poljoprivrednih tržišta (Common organisations of the agricultural markets - COM)

Zajedničke organizacije poljoprivrednih tržišta su odredbe koje se određuju na razini Zajednice i koje upravljaju proizvodnjom i trgovinom poljoprivrednim proizvodima u svim državama članicama Europske unije. Od uvođenja zajedničke poljoprivredne politike (ZPP), one su postupno zamijenile organizacije nacionalnih tržišta u sektorima gdje je to bilo potrebno. Zajedničke organizacije tržišta prvenstveno nastoje postići ciljeve ZPP-a, posebno stabilizirati tržišta, pružiti poljoprivrednicima dobar životni standard i povećati poljoprivrednu produktivnost.

Zajedničko stajalište (CFSP) – Common position (CFSP)

Zajedničko stajalište u kontekstu vanjske i sigurnosne politike oblikovano je kako bi suradnju učinilo sistematičnijom i poboljšalo njezinu koordinaciju. Države članice trebaju se pridržavati takvih stajališta koja su jednoglasno usvojena na sastancima Vijeća i podupirati ih.

Zakon Zajednice (Community law)

Strogo govoreći, zakon Zajednice sastoji se od Ugovora o utemeljenju (primarno zakonodavstvo) i odredaba iz instrumenta koje su donijele institucije Zajednice na njihovom temelju (sekundarno zakonodavstvo).

U širem smislu, zakon Zajednice obuhvaća sva pravila o pravnom poretku Zajednice, uključujući opća zakonska načela, sudsku praksu Suda pravde, zakon koji proizlazi iz vanjskih odnosa Zajednice i dodatni zakon koji je sadržan u konvencijama i sličnim sporazumima sklopljenim između država članica kako bi se odredbe iz Ugovora učinile pravovaljanima.

Svi ovi zakonski propisi čine dio onoga što se naziva pravnom stečevinom Zajednice.

Zapadnoeuropska unija (Western European Union – WEU)

WEU je uspostavljen 1948. godine Ugovorom iz Bruxellesa. To je europska organizacija uspostavljena radi suradnje u obrani i sigurnosti. Sastoji se od 28 zemalja koje imaju četiri različita statusa: države članice, pridružene članice, promatrači i pridruženi partneri. Sve su zemlje EU-a punopravni članovi osim Danske, Irske, Austrije, Finske i Švedske koje imaju status promatrača. Šest pridruženih članica su Češka Republika, Mađarska, Island, Norveška, Poljska i Turska, a postoji i sedam pridruženih partnera – Bugarska, Estonija, Latvija, Letonija, Rumunjska, Slovačka i Slovenija.

Ugovorom iz Amsterdama WEU je proglašen »integralnim dijelom razvoja Unije« jer mu je dana mogućnost djelovanja u području obrane. WEU je imao značajnu ulogu u prvim zadacima iz Petersberga,

kao što je odred policije u Mostaru ili suradnja s policijom u Albaniji. No sada je, čini se, ta uloga napuštena u zamjenu za razvoj vlastitih struktura i osposobljenosti unutar Unije u području zajedničke vanjske i sigurnosne politike (CFSP). Prijenos osposobljenosti za djelovanje WEU-a na Uniju to potvrđuje. Supsidijarna tijela WEU-a, Institut za proučavanje sigurnosti i Satelitski centar, preneseni su na odgovornost Unije 1. siječnja 2002. Ugovorom iz Nice također je izbrisan iz Ugovora o EU-u određen broj odredbi koje uređuju odnose između WEU-a i Unije. Glavno preostalo područje odgovornosti WEU-a je Članak V. – kolektivna obrana. Čini se da je prijenos te odgovornosti na Uniju odgođen.

Zaposlenost (Employment)

Zaposlenost je jedan od ključnih interesa država članica, s obzirom na visoku prosječnu razinu u Uniji (trenutno oko 7,7%). Nastavljajući se na Bijelu knjigu o rastu, konkurentnosti i zaposlenosti iz 1993. godine, Europsko je vijeće u Essenu (9. i 10. prosinca 1994.) utvrdilo pet prioriternih područja za promicanje zaposlenosti:

- poboljšanje mogućnosti za zapošljavanje promicanjem ulaganja u strukovno osposobljavanje;
- povećanje povoljnog utjecaja rasta na zaposlenost;
- smanjenje troškova rada koji nisu vezani za plaće;
- povećanje učinkovitosti politika za tržište rada;
- poboljšanje pomoći skupinama koje su osobito pogođene nezaposlenošću.

Vijeće i Komisija predstavile su zajedničko izvješće o aktivnosti koja je poduzeta u vezi s ovih pet prioriteta na Europskom vijeću u Dublinu (13. i 14. prosinca 1996.).

Na sličan način, Pakt povjerenja za zaposlenost predstavljen u lipnju 1996. nastoji mobilizirati sve aktere uključene u istinsku strategiju zaposlenosti kako bi zaposlenost učinio predmetom od zajedničkog interesa na europskoj razini i uključio borbu protiv nezaposlenosti u srednjoročnu i dugoročnu viziju društva.

Stupanjem na snagu Ugovora iz Amsterdama, zaposlenost je sada dobila status jednog od ciljeva Zajednice. Zajednici je dodijeljena nova odgovornost za djelovanje prema europskoj strategiji za zaposlenost zajedno s državama članicama. U tom cilju, nova glava o zaposlenosti (Glava VIII.) uvrštena je u Ugovor o EZ-u, prema kojoj:

- zaposlenost se mora uzeti u obzir u drugim politikama Zajednice;
- koordinacijski mehanizmi trebaju se uspostaviti na razini Zajednice (usvajanje smjernica o zaposlenosti usklađenih sa širokim smjernicama za gospodarsku politiku od strane Vijeća svake godine, praćenje njihove provedbe u državama članicama, osnivanje odbora za zaposlenost);
- mogućnost da Vijeće, djelujući na temelju kvalificirane većine, usvoji poticajne mjere, uključujući pilot projekte i preporuke državama članicama, u svjetlu svojeg godišnjeg pregleda njihovih politika zapošljavanja.

Na izvanrednom sastanku na vrhu o zaposlenosti održanom u Luxembourg 21. studenog 1997. dogovoreno je da se Europska strategija zapošljavanja treba usredotočiti na četiri teme: mogućnost zapošljavanja, poduzetništvo, prilagodivost i jednake mogućnosti. Države članice zatim su odlučile do 1998. iznijeti primjenu odredaba o koordinaciji svojih politika zapošljavanja.

Na europskom sastanku na vrhu u Lisabonu u ožujku 2000. godine, čelnici država i vlada postigli su sporazum o novom strateškom cilju za Uniju za sljedeće desetljeće: postati najkonkurentnije i najdinamičnije gospodarstvo temeljeno na znanju na svijetu, sposobno za održivi gospodarski rast s više poslova, i to boljih, te s većom socijalnom kohezijom.

Kako bi se postigao cilj pune zaposlenosti u Uniji do 2010. godine koji je postavilo Europsko vijeće u Lisabonu, novo priopćenje o budućnosti Europske strategije zapošljavanja, objavljeno u siječnju 2003. godine, uspostavilo je nekoliko prioriteta: smanjiti stopu nezaposlenosti, potaknuti žene na ulazak na tržište rada, potaknuti ljude koji su dosegli dob za mirovinu da ostanu zaposleni, promicati doživotno učenje, promicati poduzetništvo i boriti se protiv neprijavljenog rada.

Zaštita potrošača (Consumer protection)

Zaštita potrošača razrađena je u Članku 153. Ugovora o EZ-u (raniji Članak 129a), koji je umetnut Ugovorom iz Maastrichta. Namjena mu je da promiče zdravstvene, sigurnosne, gospodarske i pravne interese potrošača i njihovo pravo na informacije.

U Članku 153. izričito se navodi druga pravna osnova za postizanje ovih ciljeva, odnosno Članak 95. (raniji Članak 100a) koji zahtijeva proceduru suodlučivanja za sve mjere koje uključuju bliskije usklađivanje zakonodavstava država članica u vezi s dovršenjem jedinstvenog tržišta kad se radi o zaštiti potrošača. Istovremeno, on propisuje da pojedine aktivnosti kojima se podupire i dopunjava politika koju provode države članice valja usvojiti u skladu s procedurom suodlučivanja, nakon savjetovanja s Gospodarskim i socijalnim odborom.

Država članica može zadržati ili uvesti mjere za zaštitu potrošača koje su strože od onih koje je utvrdila Zajednica, pod uvjetom da su kompatibilne s Ugovorom i da je Komisija o njima obaviještena.

Združeno stajalište (Glava VI. Ugovora o EU-u) – Joint position (Title VI of the EU Treaty)

Združeno stajalište uvedeno je Ugovorom iz Maastrichta pod naslovom suradnja u poljima pravosuđa i unutarnjih poslova. Amsterdamski ugovor zadržava taj instrument u novoj Glavi VI. Ugovora o EU-u (policijska i pravosudna suradnja u pitanjima kriminala).

Zajedničko stajalište je pravni instrument koji omogućuje Vijeću da definira pristup Unije u bilo kojem specifičnom pitanju. Od država članica traži se da u potpunosti provedu, kako u domaćoj, tako i u vanjskoj politici, odluke koje su jednoglasno usvojene na sastancima Vijeća.

Zelena knjiga (Green Paper)

Zelene knjige Komisije su dokumenti čija je namjena potaknuti raspravu i pokrenuti proces savjetovanja o određenoj temi na europskoj razini (npr. o socijalnoj politici, jedinstvenoj valuti, telekomunikacijama). Ova savjetovanja zatim mogu rezultirati objavljivanjem Bijele knjige koja zaključke rasprave pretvara u praktične prijedloge za aktivnosti koje poduzima Zajednica.

Kazalo

• A

- Abstention, constructive (positive abstention)
- Accession criteria (Copenhagen criteria)
- Accession negotiations
- Accession of new Member States to the European Union
- Accession partnership
- Agenda 2000
- Animal welfare
- Applicant countries
- Architecture of Europe
- Area of freedom, security and justice
- Article 36 Committee of the EU Treaty
- Assent procedure
- Audiovisual

• B

- Bilateral Intergovernmental Conference (EU-Applicant countries)
- Budget

• C

- Charter of Fundamental Rights
- Citizenship of the Union
- Clarification of the Treaties (simplification of the Treaties)
- Classification of expenditure
- Closer cooperation
- Codecision procedure
- Collective defence
- Comitology
- Committee of Regions – CoR
- Committees and working parties
- Common agricultural policy (CAP)
- Common commercial policy
- Common foreign and security policy (CFSP)
- Common organisations of the agricultural markets - COM
- Common position (CFSP)
- Common strategy (CFSP)
- Common transport policy
- Communitisation
- Community »bridge« (Title VI of the EU Treaty)
- Community acquis
- Community and intergovernmental methods
- Community law
- Community legal instruments
- Community powers
- Competition
- Competitiveness
- Composition of the European Commission
- Concentration
- Concentric circles
- Conciliation Committee
- Confirmation of the European Commission
- Consolidation of legislation – formal/official
- Consolidation of legislation – informal/declaratory
- Consultation procedure
- Consumer protection
- Convention (Title VI of the EU Treaty)
- Convergence criteria
- Cooperation procedure
- Coreper
- CORrespondance Européenne
- Council of the European Union
- Court of First Instance of the European Communities – CFI
- Court of Justice of the European Communities – CoJEC
- Culture
- Customs union

• D

- Debate on the future of the European Union
- Decision and framework decision (Title VI of the EU Treaty)
- Declaration (CFSP)

- Suzdržavanje, konstruktivno (pozitivno suzdržavanje)
- Kriteriji za pristupanje (Kopenhagenski kriteriji)
- Pregovori o pristupanju
- Pristupanje novih država članica Europskoj uniji
- Pristupno partnerstvo
- Agenda 2000
- Skrb o životinjama
- Države podnositeljice zahtjeva za članstvo
- Arhitektura Europe
- Prostor slobode, sigurnosti i pravde
- Odbor iz Članka 36. Ugovora o EU-u
- Procedura za pristanak
- Audiovizualna politika Zajednice

- Bilateralna međuvladina konferencija (EU-država podnositeljica zahtjeva za članstvo)
- Proračun

- Povelja o temeljnim pravima
- Državljanstvo u Uniji
- Jasnoća Ugovora (pojednostavljanje Ugovora)
- Klasifikacija rashoda
- Bliskija suradnja
- Procedura suodlučivanja
- Kolektivna obrana
- Komitologija
- Odbor regija
- Odbori i radne skupine
- Zajednička poljoprivredna politika (ZPP)
- Zajednička trgovinska politika
- Zajednička vanjska i sigurnosna politika (CFSP)
- Zajedničke organizacije poljoprivrednih tržišta
- Zajedničko stajalište (CFSP)
- Zajednička strategija (CFSP)
- Zajednička prijevozna politika
- Komunitizacija
- »Most« Zajednice (Glava VI. Ugovora o EU-u)
- Pravna stečevina Zajednice
- Metoda Zajednice i međuvladina metoda
- Zakon Zajednice
- Pravni instrumenti Zajednice
- Ovlasti Zajednice
- Konkurencija
- Konkurentnost
- Sastav Europske komisije
- Koncentracija
- Koncentrični krugovi
- Odbor za pomirenje
- Potvrda Europske komisije
- Konsolidacija zakonodavstva – formalna/službena
- Konsolidacija zakonodavstva – neformalna/deklarativna
- Procedura za savjetovanje
- Zaštita potrošača
- Konvencija (Glava VI. Ugovora o EU-u)
- Kriteriji približavanja
- Procedura za suradnju
- Coreper
- COREU
- Vijeće Europske unije
- Prvostupanjski sud Europskih zajednica
- Sud pravde Europskih zajednica
- Kultura
- Carinska unija

- Rasprava o budućnosti Europske unije
- Odluka i okvirna odluka (Glava VI. Ugovora o EU-u)
- Deklaracija (CFSP)

- Deepening
- Delimitation of competences
- Democratic deficit
- Development aid
- Double majority

• E

- Economic and Monetary Union
- Economic and social cohesion
- Economic policy
- Education, vocational training and youth
- eEurope
- Employment
- Employment Committee
- Energy
- Enlargement
- Enterprise policy
- Environment
- Equal opportunities
- Equal treatment for men and women
- Eurocorps
- EUROFOR/EUROMARFOR
- Europe »à la carte«
- Europe agreement
- Europe Court of Auditors
- European Anti-fraud Office
- European arrest warrant
- European Central Bank (ECB)
- European Commission
- European Conference
- European Convention
- European Convention on Human Rights - ECHR
- European Council
- European Economic and Social Committee – EESC
- European Employment Strategy – EES
- European Investment Bank (EIB)
- European Judicial Network in Criminal Matters – EJNI
- European Parliament
- European Political Cooperation – EPC
- European Research Area – ERA
- European security and defence identity
- European Security and Defence Policy - ESDP
- European Union agencies
- Europol - European Police Office
- External responsibilities of the European Community

• F

- Fight against drugs
- Fight against fraud
- Fight against international organized crime
- Fight against racism and xenophobia
- Fight against terrorism
- Financial perspective 2000-2006
- Food safety
- Free movement of persons
(visas, asylum, immigration and other policies)

• G

- General-interest services
- Genetically modified organisms (GMOs)
- Globalization of the economy
- Governance
- Green Paper

• H

- Hard core
- Hierarchy of Community acts (hierarchy of norms)
- High representative for the CFSP (Mr/Ms CFSP)
- Human rights
- Humanitarian aid

• I

- Incorporation of the Community acquis
- Information society

- Produbljenje
- Razgraničenje nadležnosti
- Nedostatak demokracije
- Pomoć za razvoj
- Dvostruka većina

- Ekonomska i monetarna unija
- Gospodarska i socijalna kohezija
- Gospodarska politika
- Obrazovanje, strukovno osposobljavanje i mladež
- eEurope
- Zaposlenost
- Odbor za zapošljavanje
- Energija
- Proširenje
- Politika za poduzeća
- Okoliš
- Jednake mogućnosti
- Jednak tretman za muškarce i žene
- Eurocorps
- EUROFOR/EUROMARFOR
- Europa »à la carte«
- Europski sporazum
- Europski sud revizora
- OLAF (Europski ured za borbu protiv prevare)
- Europski nalog za uhićenje
- Europska središnja banka (ESB)
- Europska komisija
- Europska konferencija
- Europska konvencija
- Europska konvencija o ljudskim pravima
- Europsko vijeće
- Europski gospodarski i socijalni odbor
- Europska strategija zapošljavanja
- Europska investicijska banka (EIB)
- Europska sudska mreža za kaznena pitanja
- Europski parlament
- Europska politička suradnja
- Europsko istraživačko područje
- Europski sigurnosni i obrambeni identitet
- Europska sigurnosna i obrambena politika
- Agencije Europske unije
- Europol (Europski policijski ured) –
- Vanjske odgovornosti Europske zajednice

- Borba protiv narkotika
- Borba protiv prevare
- Borba protiv međunarodnog organiziranog kriminala
- Borba protiv rasizma i ksenofobije
- Borba protiv terorizma
- Financijska perspektiva za razdoblje 2000.-2006.
- Sigurnost prehrambenih proizvoda
- Slobodno kretanje osoba
(politike vezane za vize, azil, imigraciju i druge politike)

- Službe od općeg interesa
- Genetski modificirani organizmi (GMO)
- Globalizacija gospodarstva
- Upravljanje
- Zelena knjiga

- Najuzi krug
- Hijerarhija akata Zajednice (hijerarhija normi)
- Visoki predstavnik za CFSP (g./gđa. CFSP)
- Ljudska prava
- Humanitarna pomoć

- Konstituiranje pravne stečevine Zajednice
- Informatičko društvo

- Institutional balance
  - Intellectual property
  - Intergovernmental conference -IGC
  - Ioannina compromise
- J**
- Joint action (CFSP)
  - Joint action (Justice and home affairs)
  - Joint position (Title VI of the EU Treaty)
  - Justice and home affairs (JHA)
- K**
- Kyoto Protocol
- L**
- Laeken Declaration
  - Legal personality of the Union
  - Luxembourg compromise
- M**
- Measures to combat money laundering
  - Monetary policy
  - Monitoring the application of Community law
  - »Multi-speed« Europe
- N**
- National parliaments
  - NATO (North Atlantic Treaty Organization)
  - »New look« NATO
  - Non-discrimination principle
- O**
- Objectives 1, 2 and 3
  - Ombudsman
  - Opting out
  - Outermost regions
  - Own resources
- P**
- Parliamentary committees
  - Petersberg tasks
  - Petitions
  - Pillars of the European Union
  - Planning and Early Warning Unit
  - Police and judicial cooperation in criminal matters
  - Political agenda of the European Union
  - Political and Security Committee - PSC
  - Pre-accession aid
  - Pre-accession pact on organised crime
  - Pre-accession strategy
  - Precautionary principle
  - Presidency of the Union (rotation of the Presidency)
  - President of the European Commission
  - Programme of Community aid to the countries of Central and Eastern Europe (Phare)
  - Public health
  - Public service
  - Public service charter
- Q**
- Qualified majority
- R**
- Recasting of legislation
  - Reinforced qualified majority
  - Research and development
  - Revision of the Treaties
  - Right of initiative
  - Rural development
- S**
- Schengen (Agreement and Convention)
  - Screening
- Institucionalna ravnoteža
  - Intelektualno vlasništvo
  - Međuvladina konferencija
  - Kompromis iz Ioannine
- Zajedničko djelovanje (CFSP)
  - Zajedničko djelovanje (pravosuđe i unutarnji poslovi)
  - Združeno stajalište (Glava VI. Ugovora o EU-u)
  - Pravosuđe i unutarnji poslovi (PUP)
- Protokol iz Kyota
- Deklaracija iz Laekena
  - Pravna osobnost Unije
  - Kompromis iz Luxembourg
- Mjere za borbu protiv pranja novca
  - Monetarna politika
  - Nadziranje primjene zakona Zajednice
  - Europa »s više brzina«
- Nacionalni parlamenti
  - NATO (North Atlantic Treaty Organization – Sjevernoatlantski savez)
  - »Novi izgled« NATO-a
  - Načelo nediskriminacije
- Ciljevi 1, 2 i 3
  - Ombudsman
  - Ograđivanje
  - Najudaljenije regije
  - Vlastiti resursi
- Parlamentarni odbori
  - Zadaci iz Petersberga
  - Peticije
  - Stupovi Europske unije
  - Jedinica za planiranje i rano upozorenje
  - Suradnja policije i pravosudnih tijela u kaznenim pitanjima
  - Politički program Europske unije
  - Odbor za politiku i sigurnost
  - Predpristupna pomoć
  - Predpristupni pakt o organiziranom kriminalu
  - Predpristupna strategija
  - Načelo opreza
  - Predsjedanje Unijom (rotacija Predsjedanja)
  - Predsjednik Europske komisije
  - Program pomoći Zajednice zemljama srednje i istočne Europe (Phare)
  - Javno zdravstvo
  - Javne usluge
  - Povelja o javnim uslugama
- Kvalificirana većina
- Preinaka zakonodavstva
  - Osnažena kvalificirana većina
  - Istraživanje i razvoj
  - Revizija Ugovora
  - Pravo na inicijativu
  - Razvoj ruralnih područja
- Schengen (Sporazum i Konvencija)
  - Prebiranje

- Services of general economic interest
- Simplification of legislation
- Single institutional framework
- Social charter
- Social dialogue
- Social partners
- Social policy
- Social Policy Agreement
- Stability and Growth Pact
- State aid
- Structural Funds and Cohesion Fund
- Subsidiarity
- Subsidiary powers
- Suspension clause
- Sustainable development

• T

- Taxation
- Technical Assistance Information Exchange Office
- Telecommunications
- Television without frontiers
- Title V of the EU Treaty (CFSP)
- Title VI of the EU Treaty
- Trans-European Networks – TEN
- Transparency (access to documents)
- Transparency of Council proceedings
- Treaty of Amsterdam
- Treaty of Nice
- Troika

• U

- Unanimity
- Uniform electoral procedure
- Universal service

• V

- »Variable-geometry« Europe

• W

- Weighting of votes in the Council
- Western European Union – WEU
- White Paper

- Usluge od općeg gospodarskog interesa
- Pojednostavljanje zakonodavstva
- Jedinstveni institucionalni okvir
- Socijalna povelja
- Socijalni dijalog
- Socijalni partneri
- Socijalna politika
- Sporazum o socijalnoj politici
- Pakt o stabilnosti i rastu
- Državna pomoć
- Strukturni fondovi i Kohezijski fond
- Supsidijarnost
- Supsidijarne ovlasti
- Klauzula o suspenziji
- Održivi razvoj

• Oporezivanje

- TAIEX (Ured za razmjenu informacija o tehničkoj pomoći)
- Telekomunikacije
- Televizija bez granica
- Glava V. Ugovora o EU-u (CFSP)
- Glava VI. Ugovora o EU-u
- Transeuropske mreže
- Transparentnost (pristup dokumentima)
- Transparentnost postupaka Vijeća
- Ugovor iz Amsterdama
- Ugovor iz Nice
- Troika

• Jednoglasnost

- Jednoobrazni postupak izbora
- Univerzalna usluga

- Europa »varijabilne geometrije«

• Ponderiranje glasova u Vijeću

- Zapadnoeuropska unija
- Bijela knjiga

Europski parlament

Palais d'Europe
Avenue Robert-Schuman
BP 1024 F
F-67070 Strasbourg Cedex

Plateau du Kirchberg
L-2929 Luxembourg
Rue Wiertz
B-1047 Bruxelles
Internet:
HtmlResAnchor <http://www.europarl.eu.int>

FRANCUSKA

288, boulevard Saint-Germain
F-75341 Paris Cedex 07
Tel: (33) 140 63 40 00
Fax: (33) 145 51 52 53
Minitel 3615-3616 Europe
E-mail: epparis@europarl.eu.int
Internet: [HtmlResAnchor http://www.europarl.eu.int/paris](http://www.europarl.eu.int/paris)

2, rue Henri-Barbusse
F-13241 Marseille
Tel: (33) 491 91 46 00
Fax: (33) 491 90 09 503
E-mail: isabelle.coustet@france.dg10-bur.cec.be
Internet: [HtmlResAnchor http://www.europarl.eu.int/marseille](http://www.europarl.eu.int/marseille)

1, avenue du Président-Robert-Schuman
BP 1024F
F-6707 Strasbourg Cedex
Tel: (33) 388 17 40 01
Fax: (33) 388 17 51 84
E-mail: epstrasbourg@europarl.eu.int

AUSTRIJA

Kärtnerring 5-7
A-1010 Wien
Tel: (43-1) 51 61 70
Fax: (43-1) 513 25 15
E-mail: epwien@europarl.eu.int
Internet: [HtmlResAnchor http://www.europarl.eu.int](http://www.europarl.eu.int)

BELGIJA

Rue Wiertz/Wiertzstraat
B-1047 Bruxelles
Tel: (32-2) 284 20 05
Fax: (32-2) 230 75 55
Internet:
[HtmlResAnchor http://www.europarl.eu.int/brussels](http://www.europarl.eu.int/brussels)

IRSKA

European Union House
43 Molesworth Street
Dublin 2
Tel: (353-1) 605 79 00
Fax: (353-1) 605 79 99
Internet: [HtmlResAnchor www.europarl.eu.int](http://www.europarl.eu.int)
E-mail: EPDublin@europarl.eu.int

PORTUGAL

Largo Jean Monnet, 1-6°
P-1269-070 Lisboa
Tel: (351) 213 57 80 31
(351) 213 57 82 98
Fax: (351) 213 54 00 04
E-mail: eplisboa@europarl.eu.int
Internet: [HtmlResAnchor http://www.parleurop.pt/](http://www.parleurop.pt)

DANSKA

Chirstian IX's Gade 2, 2.
DK-1111 København K
Tel: (45) 33 14 33 77
Fax: (45) 33 15 08 05
E-mail: epkobenhavn@europarl.eu.int
Internet: [HtmlResAnchor http://www.europarl.eu.int](http://www.europarl.eu.int)

ITALIJA

Via IV Novembre, 149
I-00187 Roma
Tel: (39) 06 69 95 01
Fax: (39) 06 69 95 02 00
E-mail: eproma@europarl.eu.int
Internet: [HtmlResAnchor http://www.europarl.it/](http://www.europarl.it)

Corso Magenta, 59
I-20123 Milano
Tel: (39) 024 81 86 45
Fax: (39) 024 81 46 19
E-mail: mcavenaghi@europarl.eu.int
Internet: [HtmlResAnchor http://www.europarl.it/](http://www.europarl.it)

FINSKA

Pohjoisesplanadi 31
FIN-00100 Helsinki
PL 26
FIN-00131 Helsinki
Tel: (358-9) 622 04 50
Fax: (358-9) 622 26 10
E-mail: ephelsinki@europarl.eu.int
Internet: [HtmlResAnchor http://www.europarl.eu.int](http://www.europarl.eu.int)

Norra esplanaden 31
Fin-00100 Helsingfors
Tel: (358-9) 622 04 50
Fax: (358-9) 622 26 10
E-mail: ephelsinki@europarl.eu.int
Internet: [HtmlResAnchor http://www.europarl.eu.int](http://www.europarl.eu.int)

NJEMAČKA

Europäisches Haus
Unter den Linden 78
D-10117 Berlin
Tel: (49-30) 22 80-1000
Fax: (49-30) 22 80 1111
E-mail: epberlin@europarl.eu.int
Internet: [HtmlResAnchor http://www.europarl.eu.int](http://www.europarl.eu.int)

LUKSEMBURG

Bâtiment Robert Schuman
Place de l'Europe
L-2929 Luxembourg
Tel: (352) 43 00-22597
Fax: (352) 43 00-22457
E-mail: epluxembourg@europarl.eu.int
Internet: [HtmlResAnchor http://www.europarl.eu.int](http://www.europarl.eu.int)

SVEDSKA

Nybrogatan 11, 3 tr.
S-114 39 Stockholm
Tel: (46-8) 56 24 44 55
Fax: (46-8) 56 24 44 99
E-mail: epstockholm@europarl.eu.int
E-mail: info@europarl.se
Internet: [HtmlResAnchor http://www.europarl.se](http://www.europarl.se)

GRČKA

Λεωφορος Αμαλιας 8
GR-10557 Αθηνα
Τηλ: (30-1) 331 15 41-47
Φάξ: (30-1) 331 15 40
E-mail: epathina@europarl.eu.int

NIZOZEMSKA

Korte Vijverberg, 6
2513 AB Den Haag
Nederland
Tel: (31-70) 362 49 41
Fax: (31-70) 364 70 01
E-mail: epdenhaag@europarl.eu.int
Internet: [HtmlResAnchor http://www.europarl.eu.int/denhaag](http://www.europarl.eu.int/denhaag)

VELIKA BRITANIJA

2 Queen Anne's Gate
London SW1H 9AA
Tel: (44-20) 72 27 43 00
Fax: (44-20) 72 27 43 02
Internet: [HtmlResAnchor www.europarl.eu.int/uk](http://www.europarl.eu.int/uk)
E-mail: EPLondon@europarl.eu.int

9 Alva Street
Edinburgh EH2 4PH
Tel: (44-131) 225 20 58
Fax: (44-131) 226 41 05
Internet: [HtmlResAnchor www.europarl.eu.int/uk](http://www.europarl.eu.int/uk)
E-mail: EPedinburg@europarl.eu.int

ŠPANJOLSKA

Paseo de la Castellana, 46
E-28046 Madrid
Tel: (34) 914 36 47 47
Fax: (34) 915 78 31 71
E-mail: epmadrid@europarl.eu.int
Internet: [HtmlResAnchor http://www.europarl.es/euro](http://www.europarl.es/euro)

Avenida Diagonal, 407 bis
Planta 18
E-08008 Barcelona
Tel: (34) 932 93 01 59
(34) 93 41 58 77
Fax: (34) 932 17 66 82
E-mail: jribo@europarl.eu.int
Internet: [HtmlResAnchor http://www.europarl.eu.int](http://www.europarl.eu.int)

OFFICE FOR OFFICIAL PUBLICATIONS
OF THE EUROPEAN COMMUNITIES
L-2985 Luxembourg